CENA 15 Lir, 10 Jugolir, 6 Din

NAROČNINA: Cona A: mesečna 60.—, četrtletna 180.—, polletna 360.—, celoletna 600.— lir. Cona B: 40.—, 120.—, 240.—, 400.— jugolir. FLRJ: 24.—, 70.—, 140.—, 280.— din. Tekoči račun za STO-ZVU na ime: «Založništvo Primorski dnevnik», Trst 11-5374; tekoči račun za Jugoslavijo na ime «Primorski dn.», upr., Ljublj. 6-90601-19.

LJUDSKI TEDNIK

TRST 15. oktobra 1948

LETO TRETJE - številka 138

UREDNIŠTVO: Via Montecchi 6-II - 24. UPRAVA: Via Ruggero Manna štev. 29. TELEFONI: uredništvo 93808, uprava 27847. OGLASI pri upravi od 8.30-12.00 in od 15.00 do 18.00 ure. Rokopisi se ne vračajo. - Poštnina plačana v gotovini - Spedizione in abbonamento postale secondo gruppo.

OB KOROŠKEM PLEBISCITU

10. oktobra je bila 28. obletnica koroškega plebiscita. Ta dan pomeni pričetek dolgoletnega trpljenja koroških Slovencev pod jarmom avstrijskih nacionalistov in «socialistov», kasneje pa pod krutim zatiranjem nacifašistov.

Koroški plebiscit, ki ni razočaral le Koroščev, ampak vse slovensko ljudstvo, nikakor ni bil izraz iskrene volje slovenskih Koroščev, kajti izvršen je bil pod pritiskom velikonemške klike. Zato je tudi koroško ljudstvo odklonilo praznovanje te obletnice, ki ga je organizirala koroška deželna vlada s podporo angleških okupatorjev, saj pomeni ta obletnica začetek težkega suženjstva.

Usoda koroških Slovencev je precej podobna naši usodi. Tudi nas so po prvi svetovni vojni izročili tujemu jarmu, pri čemer se jim ni niti zdelo potrebno izvajati kake komedije s plebiscitom, čigar rezultati so bili že v naprej določeni. Na koroške Slovence so Germani že dolga stoletja izvajali hud pritisk ter jih raznarodovali in krčili njih ozemlje. Mi, primorski Slovenci, pa smo bili vedno izpostavljeni italijanskemu pritisku, proti kateremu smo se morali odločno braniti, če smo hoteli ohraniti svoj nacionalni obstoj.

Ko so se l.1941 narodi v Jugoslaviji uprli okupatorju, je njihov upor globoko odjeknil tudi med koroškimi Slovenci, ki so lahko z novim upanjem gledali v svojo bodočnost. Na Koroškem so počile prve partizanske puške, kar je pomenilo, da se je ljudstvo prebudilo in da je začelo terjati svoje pravice. Odpor koroškega ljudstva se je kljub hudemu terorju nacistov vedno bolj širil in krepil, čeprav so bili slovenski Korošči edini, ki so se uprli nacizmu v vsej veliki Nemčiji. Po dolgoletni krvavi borbi se je koroško ljudstvo s pomočjo jugoslovanske vojske osvobodilo, kakor so se osvobodili tudi Primorci.

Vse to pa ni šlo v račun imperialistom, ki so nas že po prvi vojni oropali naših pravic. S svojimi četami so zasedli del Primorske in Koroško ter začeli podpirati vse one, s katerimi je ljudstvo pometlo. Pri nas so spet prišli na krmilo razni fašisti, na Koroškem pa bivši nacisti. Koroško ljudstvo pa tudi sedaj ni klonilo. Se vedno se vztrajno bori, da bi doseglo priznanje svojih pravic, bori se za svoje šole, prosvetne in gospodarske ustanove. Ceprav avstrijske oblasti s pomočjo okupacijskih preganjajo OF, se je ljudstvo še tesneje oklepa. Koroški Slovenci odločno zahtevajo, da se priključijo Ljudski republiki Slovenji v okviru Federativne ljudske republike Jugoslavije ter se zato tudi vztrajno bore. Bore se tembolj, ker so prepričani, da so njihove zahteve pravične in da slonijo na etnični osnovi ter na pravici narodov do samoodločbe.

Koroško ljudstvo si je napisalo svoj plebiscit s krvjo, kar mnogo več velja kot vsi izumetničeni papirnati plebisciti. Zato bo spomin na 10. oktober 1920, spomin na vse spletke imperialistov še bolj podžgal koroške Slovence, da ne odnehajo od svoje pravične borbe, dokler ne bodo združeni z vsemi ostalimi Slovenci v skupni domovini.

OB KONFERENCI OSVOBODILNE FRONTE TRŽAŠKEGA OZEMLJA

Program Osvobodilne fronte

je lahko samo program borbe za demokracijo in bratstvo med narodi

Neprosmo po zmagi nad nacifašisti so bile izrečene te besede in so služile slovenskemu ljudstvu kot napotilo za delo, ki je sledilo vojaški zmagi. Komaj tri leta so potekla od takrat; tri leta, ki v življenju narodov v normalnih razmerah ne pomenijo veliko, ki pa pomenijo za slovenski narod v sedanjem obdobju njegove zgodovine velik korak naprej k njegovi boljši bodočnosti.

V teh treh letih se je slovenski narod z revolucionarno silo, z revolucionarnim vodstvom na čelu, lotil izgradnje svoje socialistične družbe. Odveč bi bilo naštevati posamezne uspehe v tej izgradnji, saj so v glavnem znani. Odveč bi bilo naštevati tudi ovire, ki jih je v tej izgradnji imelo in jih še ima slovensko ljudstvo. Važna naj bo za nas danes v naših posebnih prilikah ugotovitev, da je slovensko ljudstvo v svoji borbi za srečnejšo bodočnost ostalo revolucianarno in da drugačno ni moglo ostati, saj ga vodi revolucionarna sila, Komunistična partija Slovenije, ki je postavila temelje in program Osvobodilni fronti.

Toda ko v tem smislu govorimo o slovenskem narodu, prehajamo na žalost k poglavju, ki ga v razvoju Osvobodilne fronte slovenskega naroda nihče ni pričakoval, ne glede na dejstvo, da doberšen del slovenskega naroda ne živi v mejah lastne države, ki pa danes obstoja in katerega moramo Slovenci na Tržaškem ozemlju upoštevati, če hočemo v našo korist izpolnjevati napotilo, da se moramo odločno boriti proti vsakomur, ki ogroža naše demokratične, nacionalne in socialne pridobitve.

V vrstah komunističnih partij izven Jugoslavije se je pojavil dvom, da li je Komunistična partija Jugoslavije, torej tudi KP Slovenije še revolucionarna, če stopa torej slovensko delovno ljudstvo na revolucionaren način v socializem. Ta dvom je neopravičen in bo prej ali slej pod težo stvarnosti izginil. Povsem logično je, da bodo v trenutku, ko bo izginil dvom v revolucionarno pot KPJ in KPS, izginile tudi vse ali vsaj večina kvarnih posledic, ki jih je ta dvom nekaterih izven Jugoslavije prinesel slovenskemu narodu kot celoti, torej tudi posledice, ki jih je prinesel Slovencem na Tržaškem ozemredlju.

Toda čakati, da bo to prinesel čas bi ne bilo v duhu tradicije borbe primorskega ljudstva. Res, je, da se bo resnica sama prebila na dan, toda mi smo ji dolžni olajšati pot, da se bo to čimprej zgodilo v čim manjšo škodo našega naroda na Tržaškem ozemlju in vsega našega demokratičnega gibanja

Jedro kvarne posledice dvoma nekaterih izven Jugoslavije v revolucionarnost KPJ in KPS (mislimo na vodilno silo slovenskega naroda) na Tržaškem ozemlju je v vidnem nastopu skupine ljudi, ki si prilašča bahato v fevd lastnino vsega slovenskega naroda — Osvobodilno fronto — kot da bi ne žlo za vseljudsko gibanje, temveč za neko podjetje, za neko delniško družbo, ki lahko prehaja iz roke v roke nekih samozvanih voditeljev. Iz skupine teh ljudi, ki na tipično malomeščanski način skrivajo za demokratičnimi gesli zelo malo demokratične načrte, prihaja vse, kar je tržaško demokratično gibanje v času doletelo, od razbijanja njegovih vrst, dejanske likvidacije revolucionarne borbe, do namernega razdvajanja na nacionalni bazi in do, neposredno v zvezi s tem, ogražanja naših čisto nacionalnih interesov

Pojav nekaterih takih razbijaških elementov v vrstah Osvobodilne fronte Tržaškega ozemlja spada brez dvoma v proces očiščevanja Osvobodilne fronte, proces, ki je že od samega nastanka Fronte in še bolj v teku njene konkretne borbe, vrgel na dan vse in vsakovrstne oportunistične elemente, ki so se znali skrivati v Fronti, ki pa v svojem egoizmu niso bili zmožni podreti svojih osebnih interesov skupnosti in ki so zaradi tega raje izbirali pot v izdajstvo skupnosti.

Brez dvoma gre tu za določeno število zapeljanih ljudi, ki so nasledi frazam razbijačev. Ti se bodo prej ali slej vrnili v OF, iz katere so se sami izključili. Da se povratek teh poštenih, toda zapeljanih ljudi pospeši, je treba toliko bolj razkrinkati frakcionaške voditelje, treba je brez obzira razkrivati njih protiljudske cilje. Vsaka ostrina v tem razkrinkavanju bo manj škodila ne samo OF, temveč tudi predvsem neenotnemu demokratičnemu gibanju Tržaškega ozemlja, kot pa bi škodovalo pasivno gledanje izdajalskega početja Vidalijevih ljudi. Vedeti moramo in to tudi lahko občutimo, da je pasivnost najhujša bolezen, ki se more lotiti množic, kadar bi te morale biti v svoji borbi še bolj odločne.

OF Tržaškega ozemlja stoji pred nalogami, ki se lahko primerjajo najvažnejšim njenim nalogam v času borbe, to je pred nalogo strniti svoj sile, okrepiti njih vero vase, ojačati v njih nujno potrebno revolucionarnost. Te naloge je znala OF v preteklosti odlično rešiti in ni dvoma, da jih bo rešila tudi sedaj, ko ima za seboj izkušnje, pred seboj pa jasen revolucionaren program:

Tesno povezanost vseh demokratičnih sil STO-ja v enotni fronti!

Odločno borbo za ohranitev in poglobitev italijansko-slovanskega bratstva!

Odločno borbo za nacionalne pravice slovenskega ljudstva na Tržaškem ozemlju!

Tesno naslonitev na narodno jedro v napredni Titovi Jugoslaviji, ki koraka v socializem.

Podprimo našo učečo se mladino

Slovenskemu ljudstvu, ki je ostalo odtrgano od svojega matičnega naroda, manjka domača inteligenca. V času fašizma so bili naši inteligenti zaprti po ječah ali so morali bežati preko meje. Mlajšega rodu domače inteligence nismo imeli. Narod brez razumništva pa ni popoln narod in zato moramo vsi, prav vsi podpreti našo mladino, ki se hoče šolati, da bomo dobili čim več zdravega mladega šolanega rodu, ki bo odločno stopil v borbo za naše narodne pravice na Tržaškem ozemlju.

* * *

Naše dijaštvo na Tržaškem ozemlju je večinoma revnejšega kmečkega stanu iz vrst delavcev ali nižjih nameščencev. Zato je dolžnost vsakega zavednega tržaškega Slovenca, da našega dijaka po svojih močeh podpre, saj ho naša mlada inteligenca, ki bo zrasla na domačih tleh, s svojim poznejšim delom najbolj povezana s slovenskim ljudstvom na Tržaškem ozemlju in zato tudi ljudstvu največ koristila.

* * *

Ob tednu «Za našega dijaka» naj vsak zaveden Slovenec na našem ozemlju podpre našo učečo se mladino!

* * *

Ob tednu «Za našega dijaka» podprimo našo mladino na ta način, da postanemo člani podpornega društva «Dijaška Matica».

NE SMEMO DOPUSTITI

da tudi tokrat z volitvami izigrajo tržaško delovno ljudstvo

Anglo-ameriška vojaška uprava se je, kakor vse kaže, odločila, da razpiše upravne volitve. V ta namen sestavljajo tudi volilne sezname volivnih upravičencev. Splošna odredba vojaške uprave, ki določa pogoje za vstop v volivne sezname, pa jasno priča, da hočejo s temi pogoji izigrati tržaško delovno ljudstvo in si z raznimi določbami zagotoviti zmago.

Vse te metode seveda niso nikaka novost. Pri državnozborskih, zlasti pa pri občinskih volitvah v Trstu, so se ljudstvu vedno dogajale krivice in se je vladajoča konservativna klika posluževala vseh sredstev, da bi se ohranila na oblasti. Zato ne bo odveč, če malce pogledamo v preteklost in na kratko omenimo, kako so se izvajale volitve v Trstu v zadnjem desetletju pred prvo vojno, ter kakšna sta bila narodnostni in socialni sestav volivcev.

Iz pregleda in preučevanja volivnih rezultatov se da mnogo ugotoviti, včasih celo več kot iz rezultatov ljudskega štetja. Tako so pri ljudskem štetju leta 1910 ugotovili, da je živelo v Trstu 59 tisoč Jugoslovanov: če pa upoštevamo rezultate državnozborskih volitev iz leta 1911, tedaj lahko ugotovimo, da je živelo v Trstu takrat najmanj 83 tisoč Jugoslovanov. Razen tega pa je iz vseh volitev tudi zelo jasno videti, da večina tržaškega prebivalstva ni bila usmerjena k italijanskemu nacionalnemu šovinizmu, ki ga je predstavljala italijanska liberalna nacionalistična stranka.

Zanimiva je tudi tedanja volivna zakonodaja. Do leta 1907 ni bilo v Avstriji splošne in enake volivne pravice, ki so jo uvedli šele tedaj. Leta 1908 pa so uvedli tudi nekaj važnih reform deželnozborskih volivnih zakonov. Dejanske volitve v državni zbor so se začele šele leta 1873 ker so do tedaj volili poslance v dunajski parlament deželni zbori. Toda tudi te nove volitve so bile skrajno nedemokratične, ker so slonele na načelih omejene in neenake volivne pravice. Volivce so delili na volivne razrede, pri čemer je imelo važno vlogo premoženje. Trst je volil 4 poslance: enega je izbrala trgovska in obrtniška zbornica, enega prvi razred volivcev, enega drugi in tretji razred volivcev, enega četrti razred in vsa tržaška okolica. Zaradi tega volivnega zakona je znašlo leta 1873 skupno število volivnih upravičencev le 6121, to je komaj 5% vsega prebivalstva.

Leta 1896 so uvedli novo volivno reformo in zvišali število tržaških poslancev na pet. Uvedli so tudi nov volivni razred (splošno kurijo), v katerem so imeli volivno pravico vsi nad 24 let stari moški avstrijskega državljanstva. Pri tem so bile seveda še razne izjeme. Na osnovi teh reform je v volivnem boju pri volitvah 1897. leta prvič nastopila socialistična stranka, to je proletariat. Tudi ta zakon je bil še vedno zelo krividen. Splošna kurija je štela v Trstu 36.318 volivnih upravičencev in je volila le enega poslanca, priviligirani razredi pa so s 7529 volivci poslali v dunajski parlament kar štiri poslance.

Kakor smo že omenili, je bila leta 1907 izvršena važna reforma z uvedbo splošne in enake pravice. Zato je naraslo število volivnih upravičencev v letu 1907 skoraj na 40.000, kar je pomenilo približno 20% vsega tedanjega prebivalstva. Volivne okraje pa so razdelili takole: I. okraj Staro mesto in Sv. Jakob, II. okraj [illegible] mesto in Nova mitnica ter predmestji Greta in Škorklja, III. okraj Stara mitnica ter predmestje Kjadin, IV. okraj Sv. Vid ter predmestje Zgor-

Nadaljevanje na 4. strani

Do vprašanja upravnih volitev v zvezi s splošno uredno št 345 anglo-ameriške vojaške uprave je tudi Centralni komitet Komunistične partije Tržaškega ozemlja zavzel odločno stališče ter podal svojo izjavo.

Komunistična partija že ves čas zahteva upravne volitve, pri čemer jo vodi želja, da se normalizirajo razmere na Tržaškem ozemlju v duhu mirovne pogodbe in omogoči predstavnikom demokratičnega gibanja udeležba v vseh organih javne uprave. Zavrača pa splošno odredbo št. 345 o sestavi volivnih imenikov, s katerim se daje volivna pravica vsem istrskim beguncem in drugim fašističnim elementom, ki so našli v Trstu zavetišče. Ta odredba je odločno v nasprotju z duhom mirovne pogodbe, ki izrecno določa, da imajo državljanstvo Tržaškega ozemlja tisti, ki so imeli v Trstu 10. junija 1940 stalno bivališče.

Centralni komitet KP poziva vse demokratično prebivalstvo Trsta, da se odločno bori proti politiki anglo-ameriške vojaške uprave, ki stremi za tem, da prepreči uveljavljanje tržaških demokratičnih ljudskih množic in zahteva, da se v skladu z določbami mirovvne pogodbe zagotovijo čimbolj demokratične volitve.

Po širokem svetu

KRONIKA

Ko je predsednik češkoslovaške vlade govoril o osnutku zakona o petletnem načrtu, je dejal: Češkoslovaška ne bo priključena k Sovjetski zvezi, ostala bo neodvisna.

Za poveljnika glavnega štaba britanskega imperija je bil imenovan na mesto Montgomerya, ki je postal predsednik «Organizacije obrambe Evrope»,», poveljnik angleških čet v Birmaniji, general Willian Slim.

Avstrijski zunanji minister Gruber se je v Parizu sestal z Marshallom in Schumannom. Razpravljali so o vprašanju avstrijske nove pogodbe.

V Rimu se je začel proces proti fašističnemu generalu Grazianiju. Kot vsi fašistični zločinci zatrjuje tudi on, da ni bil fašist in da je le branil Italijo.

V Linzu je govoril predsednik avstrijske republike Fiegel in priznal, da ima Jugoslavija najboljšo voljo, da se odnosi med obema državama izboljšajo. Govoril je tudi o Koroški, katere del zahteva Jugoslavija.

V Londonu je začela konferenca Commonwealtha, kateri prisostvujejo vsi angleški ministri. Razpravljajo o Marshallovem planu, o zapadnem bloku itd.

V Moskvo se je vrnil šef italijanske delegacije Malfa, ki vodi razgovore s Sovjetsko vlado za sklenitev trgovinske pogodbe in za ureditev plačevanja reparacij.

Tudi Jugoslavija je predložila italijanski vladi noto zaradi zavlačevanja izročitve vojnih ladij na račun reparacij, kot predvideva mirovna pogodba. Jugoslavija je doslej prejela le mali del brodovja. Italijanska vlada je odgovorila, da je predaja ladij že v teku in da je izročila Jugoslaviji že sedem minolovcev.

United Press javlja iz Prage vest (ki je nihče ne potrjuje), da bo ustanovljen «vzhodni blok» kot protiutež zahodnemu bloku.

Za novega madžarskega poslanika v Moskvi je bil imenovan Erik Molnar.

Britanska in jugoslovanska trgovinska delegacija sta se sporazumeli v glavnih točkah o programu trgovskih zamenjav med obema državama.

Poljsko poslaništvo v Londonu je objavilo belo knjigo, ki vsebuje dokumente, ki bi po mnenju varšavske vlade lahko služili kot napotilo za začetek proučevanja nemškega vprašanja.

Odstopil je poveljnik holandske mornarice, ker ne soglaša s politiko, ki jo vlada izvaja v Holandski Indiji.

Upravitelj Marshallovega načrta Hofmann je poslal 16 Marshallovim država noto, v kateri jih ostro opozarja na izvrševanje določil zakona o skupnem programu za prevoz blaga. Videti je, da države, ki so privolile v Marshallov plan, s težavo prenašajo ameriško diktiranje.

Predsedniški kandidat Napredne stranke Wallace je poslal Trumanu in Deweyu brzojavko, v kateri ju poziva, da se jasno izrazita o vprašanju Španije, Nemčije in vzhoda. Truman in Dewey naj bi odgovorila, ali sta naklonjena, da se vključi Španija v OZN, ali sta pripravljena odtegniti berlinsko vprašanje kompetenci Varnostnega sveta in ali podpirata Bernadottov načrt v Palestini.

TASS na Dunaju demantira, da bi Sovjetska zveza predlagala avstrijski vladi nadaljevanje pogajanj glede mirovne pogodbe. Sovjetska vlada naj bi na podlagi te lažne vesti, ki so jo razširile angleške agencije, dala razumeti, da ne misli več podpirati jugoslovanskih zahtev po južni Koroški.

Kitajska ljudska armada je dosegla nov uspeh, ko so nacionalistične čete morale zapustiti važno pristanišče Chefoo v pokrajini Santung.

V Bruslju, kjer je bil ustanovljen «zapadni blok», je belgijska zveza za mir organizirala mirovne demonstracije, katerih so se udeležili desettisoči ljudi.

Zapadne sile se izogibajo razorožitve

Dva problema sta bila v ospredju vseh debat na zasedanju glavne skupščine v Parizu, in sicer problem razorožitve in nadzorstva nad atomsko bombo ter problem Berlina ali Nemčije. Spričo posebne važnosti vprašanja razorožitve in nadzorstva nad atomsko bombo so dela raznih drugih komisij stopila v ozadje in vsa pozornost je obrnjena na zasedanje politične komisije.

Vedno bolj postaja jasno, da se zapadne sile s pomočjo glasovalnega stroja hočejo izogniti konkretnim predlogom šefa sovjetske delegacije Višinskega. To potrjuje tudi prizadevanje, da obdrže debato o atomski energiji na osnovi posebne resolucije, ki jo je v politični komisiji predložil novozelandski delegat in s katero je pozval člane komisije za atomsko energijo k posvetovanju, da ugotovijo ali obstaja možnost za sporazum glede vprašanja mednarodnega nadzorstva nad atomsko energijo in s katero predlaga sklicanje posebnega podobora za proučevanje atomske energije.

Člani politične komisije, ki pripadajo glasovalnemu stroju, so seveda sprejeli novozelandsko resolucijo in ustanovili tak pododbor za proučevanje. Sovjetski delegat Višinski pa je ob tej priliki še enkrat obrazložil sovjetske predloge in dokazal nujnost, da jih politična komisija upošteva v interesu miru.

V novo ustanovljenem pododboru za proučevanje nadzorstva atomske energije je kot prvi govoril ukrajinski delegat Manuilski, ki je poudaril, da je namen tega pododbora preprečiti na osnovi novozelandske resolucije uničenje atomskega orožja. Poudaril je, da je Sovjetska zveza pokazala s pristankom na ustanovitev dveh istočasnih konvencij za prepoved atomskega orožja in za nadzorstvo nad njim, da gredo vsi napori Sovjetske zveze za tem, da pride do sprave in konstruktivnega dela.

Ameriška večina v pododboru je kljub nasprotovanju Sovjetske zveze in Ukrajine odobrila novozelandsko resolucijo in s tem pokazala, da nima nobene volje za sporazum.

Vprašanje razorožitve

Pred politično komisijo se je istočasno nadaljevalo razpravljanje o sovjetski resoluciji za zmanjšanje oborožitve.

Sovjetsko resolucijo je najprej podprl poljski delegat Modzelewsky, ki je poudaril, da bi odobritev sovjetske resolucije pomenila velik korak na poti razorožitve. Za njim je podprl sovjetsko resolucijo jugoslovanski delegat Kardelj, ki je med drugim dejal:

«Odobritev sovjetskega predloga bi pomenila velik korak k utrditvi miru in ustvaritvi ozračja, ki bi omogočilo rešitev raznih vprašanj v duhu ustanovne listine OZN. Z odklonitvijo tega predloga so razni predstavniki v tej komisiji pokazali, da nočejo nič slišati o razorožitvi. Vzrok tega stališča je predvsem izprememba politike ZDA, ki stremi po ameriški svetovni nadvladi, po «ameriškem miru», po «ameriški odgovornosti», po «ameriškem vodstvu sveta» itd.

Nasprotno pa je politika Sovjetske zveze praktičen dokaz, da je možno sodelovanje med državami z različno socialno strukturo. Dovolj je, da pogledamo na mednarodne odnose zadnjih trideset let in videli bomo, da je Sovjetska zveza vodila od svojega rojstva dosledno politiko miru in mednarodnega sodelovanja in da so nasprotno zahodne države dokazale s svojimi številnimi intervencijami, da ne želijo mirnega sodelovanja s Sovjetsko zvezo in da ne vodijo politike miru».

Ob zaključku je Kardelj opozoril na znano militaristično tezo: «Prej varnost, nato razorožitev», ki je omogočila oborožitev nacistične Nemčije in je dovedla do druge svetovne vojne. Prav to tezo danes zagovarjajo ljudje iz najbolj vplivnih krogov ZDA, Velike Britanije in drugih držav. Svoj govor je Kardelj zaključil z besedami:

«Napravimo nekaj, kar naj omogoči državam, da odložijo breme oboroževanja, da se na eni strani pospeši gospodarska obnova v svetu in izboljšanje življenjske ravni delavstva, z druge strani pa osvobodi človeštvo strahu pred vojno. Iz vseh teh razlogov jugoslovanska delegacija povsem podpira sovjetski predlog».

Višinski analizira diskusijo

Po govoru še nekaterih drugih delegatov se je javil k besedi Višinski, ki je v svojem govoru predvsem odgovarjal na zlobne in provokatorske izpade ameriških in angleških zastopnikov proti Sovjetski zvezi. Dejal je: «V tej komisiji vidimo dva tabora. Države prvega tabora branijo mir, dočim hoče druga skupina odložiti na poznejši čas in sabotirati ukrepe o prepovedi atomskega orožja in o znižanju oboroženih sil. To stališče pomeni ogrožanje miru in se ponavlja že petindvajset let vsakikrat, ko so sovjetski narodi skušali predlagati razorožitev.

Mi hočemo sodelovanje, toda ne na podlagi kakega diktata. Hočemo sodelovanje na podlagi vzajemnega spoštovanja zakonitosti. Mi smo proti oboroževalni mrzlici, smo proti vojni, čeprav vemo, da je vojna neizbežen zakon kapitalističnih držav.

Višinski je vztrajal, naj se podpišeta istočasno obe konvenciji o znižanju oborožitve in o prepovedi atomskega orožja. Napadal je ameriške zakonske osnutke, ki imajo namen utrditi vojaške naprave v zahodni in severni Evropi.

Kaj lahko reši Španijo?

1. Brezpogojna izpustitev na svobodo vseh ujetnikov, ki so bili obsojeni zaradi svoje antifašistične aktivnosti.
2. Repatriacija emigrantov.
3. Aretacija in obsodba falangistov in vseh tistih, ki so zagrešili zločine proti človečanstvu.
4. Odstranitev falangistov iz državne uprave in javnega življenja ter razpust njihovih organizacij.
5. Resnična agrarna reforma na temelju razdelitve veleposestev.
6. Odprava monopolov.
7. Priznanje nacionalnega značaja Katalonije, Galicije in Euskadije (Baskijske dežele).
8. Ustvaritev ekonomskih pogojev, ki bodo ljudstvu omogočili vzpostavitev normalnega in človeka vrednega življenja.

(«Mundo Obrero»)

Spletke okrog Berlina

odkrivajo slabost ameriškega bloka

V sredini prejšnjega tedna je Varnostni svet OZN odložil razpravljanje glede Berlina, ker je moral ameriški blok spričo odločnega stališča Sovjetske zveze pač uvideti, da se o tem vprašanju ne more razpravljati brez pristanka Sovjetske zveze.

Ta odložitev pa je služila ameriškemu bloku za poizkus nekakšnega mešetarjenja, oziroma spletkarjenja o berlinskem vprašanju, kar je razvidno tudi iz pisanja zapadnega tiska. Tako na primer piše «Evening Standard» pod naslovom «Evatt predlaga trimesečno premirje v Berlinu», da so se sestali delegati šestih držav, članic Varnostnega sveta, ki niso neposredno prizadete pri vprašanju Berlina. Razgovore vodi argentinski delegat Bramuglia. Teh šest držav je sestavilo načrt, na podlagi katerega naj bi Sovjetska zveza ukinila blokado, Velika Britanija Francija in ZDA pa bi sprejele sklicanje sveta zunanjih ministrov, ki naj bi proučil celotno nemško vprašanje. Bramuglia je imel kasneje tudi razgovore v Višinskim, ki mu je baje obljubil, da bo predloge šestih «nevtralcev» sporočil svoji vladi. Po vesteh «New York Times»-a je imel Truman namen obrniti se glede berlinskega vprašanja naposredno na Stalina.

Vse te različne poti, ki so jih podvzeli možje ameriškega bloka o berlinskem vprašanju v preteklih dneh, kažejo, da bi ameriški blok rad našel način za časten umik, vendar pa tega iz prestižnih razlogov ne pove. O tem «častnem» umiku piše tudi londonski list «Daily Worker».

V soboto in nedeljo so se spet sestale omenjene države pod predsedstvom Bramuglie, ki jim je poročal o svojih razgovorih. Istočasno so se sestali tudi predstavniki ZDA, Francije in Velike Britanije in potrdili svoje dosedanje stališče glede Berlina. To je zelo omajalo optimizem med številnimi delegati zasedanja, ki so upali, da bo to vprašanje končno rešeno.

Razloge, da je ameriški blok potrdil svoje dosedanje stališče do Berlina, ko je že skušal preko Bramuglie stopiti na pametnejšo pot, je iskati v razgovorih med Trumanom in Marshallom, v katerih je prišla do veljave Marshallova nepopustljivost. Čim je prišel Marshall v Washington, je Trumanu odsvetoval vsak umik v berlinskem vprašanju. Listi to tolmačijo tako, da vlada v ameriškem bloku neka slabost in da je Truman človek slabih živcev, ki ne zna svojih poslov izpeljati do kraja.

Vsekakor pomeni potrditev dosedanjega stališča ameriškega bloka glede berlinskega vprašanja ponesrečenje Bramuglievega mešetarjenja. Berlinsko vprašanje je ostalo pri istem kot prej. To pa je po vseh znakih sodeč tudi cilj ameriškega bloka.

FRANCIJA V KRČIH MARSHALIZACIJE

Delavcem, ki zahtevajo kruha je vlada odgovorila z gorjačo

Marshallizacija v Franciji ne poteka tako enostavno, kot so si zamišljali Marshall in francoski vlastodrščci. Odpor delovnega ljudstva proti usužnjevanju njihove dežele ameriškim imperialistom stalno raste in že davno presega mejo, katero bi francoska vlada še mogla dopuščati, da ne bi pri tem trpel njen «ugled» in predvsem njeni t. j. ameriški interesi. Ravno tako kot na znotraj, pa se kaže nasprotovanje dela francoskih političnih in vojaških činiteljev do sedanje francoske politike tudi v francoski zunanji politiki.

Tako je moral na izredno ameriško zahtevo francoski ministrski predsednik oditi v Nemčijo, da dopove funkcionarjem francoske vojaške vlade, «kako hude posledice» groze francosko-ameriškim odnosom, če bi se francoska sabotaža združitve zapadne Nemčije nadaljevala. Do francosko-ameriške napetosti v Nemčiji je prišlo že pred časom zaradi osebnih nasprotovanj med francoskim generalom Koenigom in ameriškim generalom Clayem, kakor tudi zaradi gospodovalnega obnašanja Američanov do Francozov.

Pariški delavci demonstrirajo proti Marshallovemu planu

Glede na velike stavke, ki so v Franciji v teku, je treba ugotoviti, da se enotnost delavskega razreda z vsakim dnem boli utrjuje, kakor tudi volja za nadaljevanje stavke do zmagovitega zaključka, kljub rastočemu terorju francoskih vladnih organov proti stavkujočim.

Sedanja velika stavka v Franciji, v kateri sodeluje preko 500 000 rudarjev in kovinarskih delavcev je izrecno nepolitična stavka. Delavci branijo le svojo pravico do dostojnega življenja in kupno moč svojih mezd. Kljub temu da francoska ustava potrjuje pravico delavstva do stavke, pa je francoska vlada nastopila proti stavkajočim z oboroženo silo in v Malerbachu povzročila prelivanje krvi.

Vlada je rudarjem, ki zahtevajo kruha, odgovorila z nasiljem kar dokazuje slabost ameriške vlade v Franciji, ki ni sposobna zadovoljiti minimalnim zahtevam delavcev, nadaljevanje stavke kljub vsemu terorju pa dokazuje, da francoski delavci ne bodo popustili, ker vedo, za kaj se borijo.

Zaradi nevzdržnega položaja, v katerega je zaradi stavke zašla francoska vlada, je začel njen predsednik groziti. Vendar je jasno, da fracoske notranje krize ne bo rešil z grožnjami. Francosko notranjo krizo je mogoče rešiti samo s politiko, ki bo odgovarjala interesom francoskega ljudstva in ne interesom ameriških imperialistov.

Dvanajst Amerikancev pred sodiščem

ker so zagovarjali človečanske pravice in svoboščine

M. G. Marshall pred skupščino Združenih narodov:

«Ni samo prav, da mi tu znova podčrtavamo naše spoštovanje človečanskih pravic in temeljnih svoboščin, temveč moramo ponovno poudarjati našo voljo, da razvijemo in zaščitimo človeške pravice in svoboščine: svobodo misli, vesti in vere, svobodo naziranj in izražanj, svobodo protestov proti aretacijam in zaporom, pravico ljudstva, da si samo izbira vlado, pravico sodelovanja v njej in pravico do izmenjave, če ta ljudstva ne zadovolji, obveznost, da vlada dela z zakonitimi sredstvi: to so nekateri pogoji, ki jamčijo posamezniku njegovo dostojanstvenost in vrednost.»

Tajnik ameriških držav je pretekli teden svečano proglasil te pravične principe. Mislimo, da je prehod preko Atlantika zadostoval, da je Marshall pozabil, kako se ta načela upoštevajo v njegovi državi, v kateri se prav v tem trenutku odigravajo stvari, ki razjasnjujejo vprašanja «pravice človeka in spoštovanje osnovnih svoboščin». Sicer bi bil tiho.

Poglejmo si dejstva.

21. julija je «veliko sodišče» odredilo zasledovanje 12 članov vodstva KP Združenih držav Amerike; ti so: William Z. Foster, predsednik amerikanske komunistične partije, Evgen Dennis, generalni sekretar KP, Benjamin J. Davis, new-yorški mestni svetnik, član Partije, John Williamson, vodja sindikalnega gibanja komunistov in drugi. Obtožence so aretirali in jih zaprli za več dni; na začasno svobodo so jih izpustili šele, ko so položili za vsakega izmed teh 12 kavcijo več tisoč dolarjev. Zadeva, ki je posledica volivne kampanje, je dosegla višek z atentatom proti enemu izmed obtožencev.

Ti komunistični voditelji se morajo javiti sodišču: vsakomur izmed njih grozi globa do 10.000 dolarjev in zaporna kazen desetih let.

Toda kakšnega zločina obsojajo te ljudi? Ali tajnost atomske bombe tujemu agentu? Ali so pripravljali bombe, kradli, ogrožali Trumanovo življenje? Nič takega. Obsodba, ki temelji na zakonu iz leta 1940, ki ga uporabljajo prvič v tem procesu, ne obremjuje obtožencev. Voditeljem komunistične partije očitajo le ljudsko aktivnost ter reorganizacijo komunistične partije Amerike, kakor tudi komunistično gibanje. Obsodba razpravlja o spoju marksistično-leninističnih principov in njihovem širjenju. Vsa ta dejstva skupaj so šibka v primeri z močjo in nasiljem vlade Združene Amerike. To je torej: «čisti» politični proces. Ameriški reakcionarji skušajo s to sodno provokacijo vzpostaviti fašizem, katerega imena dozdaj še nočejo izreči.

Proces bi nam ne bil jasen, če bi pretresali stvari samo v okviru obtožbe. New-york Times od 22. julija je zagotovil obtožencem «pravičen proces». To pa je le navadna hinavščina, kajti proces ne sloni na sodnih zakonih ter vzbuja tako sam po sebi obsodbo ljudstva:

Ti, ki vodijo proces, prav dobro vedo, da komunistična partija Amerike obsoja nasilje. V letošnjem aprilu so tudi pred neamerikansko delavno komisijo priznali, da ni nobenega dokaza, ki bi opravičeval obtožbo proti komunistični partiji ZDA ali njenim voditeljem, češ da so «prepovedali, da bodo vrgli vlado s silo» ali «da se bodo poslužili tujih agentov».

Obtožnica dobro ve, da delavnost ameriške komunistične partije se nanaša stalno na principe, ki so podlaga demokraciji ZDA in to toliko bolj, kolikor te principe tepta reakcija. Evgen Dennis, generalni sekretar partije, eden izmed obtožencev, je razjasnil ta položaj, ko je 8. februarja izjavil v Madison Square Garden: «Mi nočemo izzvati državnega preobrata s silo, toda mi branimo samo osnovno načelo, na katerem temelji vlada. Amerikansko ljudstvo ima neomejeno pravico do življenja, do svobode in sreče. Mi podpiramo izjavo o neodvisnosti, kajti pravica ljudstva je, da izboljša vlado, jo razveljavi ter postavi novo, katere zakoni so tako zgrajeni, da služijo resnični sreči ljudstva».

William Z. Foster

Eugene Dennis

Tom Williamson

Benjamin Davis

Ta jasna izjava, kakor tudi demokratično gibanje, ki se naslanja na amerikanske množice, je povzročilo, da je komunistična partija ZDA danes ogrožena. Cilj vsega tega je jasno viden: postaviti vse partije izven zakona in zadušiti glasove, ki neusmiljeno razganjajo vojne hujskače v službi trustov. Proces proti dvanajstim je rezultat mnogih izjavljenih poskusov, da bi zlomili «s silo in nasiljem» politično organizacijo delavskega razreda v Ameriki. Zadnji tak manever je izpodletel na pritisk javnega mnenja, ker je moral senat ovreči Mundt Diksonov zakon, ki je predvideval kontrolo nad vsakim amerikanskim komunistom. Danes pa Truman brez vsakega zakona nadzira napredne ljudi na svojo pest.

Pravi proces proti dvanajstim ne bo na sodniji v New-Yorku. Amerikansko in internacionalno mnenje bo izreklo sodbo. Na državljanih ZDA je, da rešijo to vprašanje: za svobodno delovanje amerikanske demokratične organizacije ali pa za fašizem.

Demokrati drugih dežel so napravili že mnogo s tem, ko so preprečili Marshallu, da bi s svojim vplivom v njihovih deželah omejil načela svobode, ki jih s tako govorno spretnostjo prepoveduje.

Angleški ljudje

so Churchillu povedali kar mu gre

Ameriški imperialisti si želijo novo vojno. Tega dejstva si svetovne demokratične sile ne smejo prikrivati, temveč realno in premišljeno z njim računati. Realno in premišljeno računati, pa se pravi, ne podcenjevati lastnih sil, kakor je že opozoril tovariš Zdanov, in imeti pred očmi, da je med željo imperialistov, da bi zanetili novo vojno in možnostjo, da bi vojno tudi izvedli, velika razlika. O tem se je mogel prepričati tudi Churchill, eden izmed najbojevitejših vojnih hujskačev in sovražnikov ljudske demokracije, ko je v preteklih dneh imel po raznih krajih Anglije

V Londonu: demonstrira je proti vojnim hujskačem

agitacijske govore za mobilizacijsko kampanjo.

Po ustanovitvi glavnega štaba Zapadnega bloka, to je vojaške zveze Anglije, Francije, Belgije, Holandske in Luxenburga, ki predstavlja v času, ko se vse resnično demokratične sile s Sovjetsko zvezo na čelu bore za mir, podlo provokacijo in največji vojnohujskaški podvig, so začeli v Angliji kampanjo za vstop v vojaško službo. Ta kampanja se zaenkrat še skriva za «prostovoljnim vstopom v vojsko», ne bo pa dolgo, ko bo ta «prostovoljnost» tudi formalno prenehala, kajti angleški imperialisti se nikakor ne bodo hoteli sprijazniti z dejstvom, da se angleški človek ne mara boriti za interese angleških plutokratov.

V mobilizacijski kampanji se razni hujskači, tipa Churchill poslužujejo starih Goebelsovih parol o obrambi evropske civilizacije, o nevarnosti iz Azije itd. Ko je Churchill v Croydonu zagovarjal atomsko orožje, je dejal: meje Azije so danes na Labi in močne armade so potrebne vsaki deželi, da si ohrani neodvisnost. Toda na te provokatorske besede mu je odgovorila množica. Ne bomo se vojskovali za dolarje yannkyev.

Na nekem drugem govoru pa je Churchill dejal: Rusija ima danes močnejšo armado kot vse zapadne države skupaj. Če ne bi bilo v ameriških skladiščih atomskih bomb, ne bi imeli nobenega sredstva, s katerim bi mogli preprečiti, da Evropa ne bi postala komunistična. Če bi ZDA pristale na razrušitev atomskih bomb, ne bi imele več nobenega sredstva za obrambo.

To je seveda miselnost in logika zakrknjenega vojnega hujskača kot je Churchill, ki v svoji vnemi za novo vojno ne vidi in ne sliši ničesar drugega razen interesov kapitalizma. Logika naravnega razvoja, logika zgodovine, miselnost demokratičnih ljudi pa je ona, ki jo je izrekel napredni angleški poslanec Zilliacus in s katero se strinjamo tudi mi, namreč: Neumno in zločinsko je govoriti o vojni proti komunizmu. Neke ideje ni mogoče razrušiti s silo, temveč le z idejo, ki je boljša. Prva vojna je sprožila rusko revolucijo, druga je raztegnila komunistično miselnost na pol Evrope in dve tretjini Azije, tretja pa bo dokončala proces demokratičnega razvoja.

Ta logika bo neusmiljena z vsemi reševalci kapitalističnega sveta in pomedla jih bo kljub oboževani atomski bombi, kajti nobene grožnje ne morejo zavreti demokratičnih sil sveta na zmagovitem pohodu.

V poslanski zbornici v Rimu je govoril Togliatti o junaštvu partizanov. Poslanec fašistične stranke Almirante je prekinil Togliattijev govor in zakričal: Morilci! Pripadniki naprednih strank so Almiranteja kljub temu, da ga je ščitila policija, pretepli.

Zračni most v Berlinu bodo morali odslej vzdrževati Nemci sami.

Francoska ekspedicija

na južni tečaj

Pod vodstvom Andreja Liotarda, je francoska ekspedicija odšla na Antarktiko da doseže Adelijo do konca oktobra. Ekspedicija 12 članov se bo ustavila na ozemlju 2500 km od Tasmanije, ki se razprostira od Adelije do Južnega tečaja na površini, ki je enaka površini Francije in ki jo je zasedel po odkritju Dumont Durville v letu 1840. Ekspedicija hoče preučiti možnosti pristopa, bivanja in dela na tem ozemlju, da pripravi teren za važno znanstveno ekspedicijo, ki bo prišla tja v času, ko je na Antarktiki poletje, to je 1949-1950. Ekspedicija bo proučevala vodovje, obliko tal, morje, fizikalne pojave, živalstvo, rastlinstvo, ledene tvorbe, vremenoslovje itd. Ekspedicija, nosi ime «Comandant Charcot» po raziskovalcu tečaja, ki je izginil v morju leta 1936. Ladja, na kateri bo ekspedicija potovala, je dolga 55, 60 m in široka 11,25 m. Osebje bo štelo 49 mož-prostovoljcev. Po pristanku v Durbanu v južni Afriki, na otokih Kerguelen, na Hobaltu v Tasmaniji bo moral «Comandant Charcot» v začetku januarja 1949 doseči Adelijo, kjer se bo izkrcala ekspedicija Liotard. Ekspedicija vozi s seboj tudi 80 tonsko ladjo z Dieselovimi motorji, z radio postajo in zaloge kuriva. Hrane imajo s seboj za dve leti, v primeru, da bi ledene gore onemogočile glavni ekspediciji, da bi dosegla Adelijo v januarju 1950.

Ekspedicija Liotard ima tudi letalo in sanke, katere bo vodilo 50 psov, ker se po tistem ozemlju ne moreš voziti z vozili na verige. Poleg tega bo imela ekspedicija najrazličnejše znanstvene aparate.

Prenos srca

Sovjetskemu profesorju Nikolaju je uspel poskus prenosa srca. Prenesel je srce iz toplokrvnih živali v mrzlokrvne in srce je potem dalje delovalo. Poizkusi, ki jih je vodil v laboratoriju Gorkijevega zavoda, so vzbudili med znanstveniki ogromno zanimanje.

POLIMIXINA

novo zdravilo

V neki ameriški bolnišnici preučujejo novo kemično sestavino, ki so jo pridobili iz nekega bacila, ki je v zraku in v zemlji in s katerim so baje dosegli boljše uspehe kakor s streptomicinom. Z novim proizvodom so doslej zelo uspešno zdravili sedem bolnikov. Zdravilo, ki se imenuje polimixina sta odkrila po dolgih raziskovanjih doktorja R. G. Benedict in A. F. Langlykke. Ugotovili so pa, da polimixina ne učinkuje proti tuberkulozi, pač pa proti mnogim klicam in boleznim, kakor so pasja steklina, nekatere vrste vnetja možganske mrene, zastrupljenje krvi, griža, legar in infekcije...

PREDRZNOST DE GASPERIJEVE ITALIJE

ki hoče Sovjetski zvezi narekovati pogoje za izročitev vojnih ladij na račun reparacij

Premagana Italija hoče Sovjetski zvezi narekovati pogoje za izročitev vojnih ladij na račun reparacij.

«Po čl. 57 mirovne pogodbe je bila Italija dolžna v 3 mesecih od dneva, ko je mirovna pogodba stopila v veljavo, to je do 15. septembra 1947 izročiti Sovjetski zvezi ladje italijanske vojne mornarice, ki ji po pogodbi pripadajo. Pri tem so izvzeti posebni primeri, ki jih še posebej določajo odredbe pogodbe. Vendar italijanska vlada do danes ni izročila Sovjetski zvezi še nobene ladje. To pomeni, da se italijanska vlada ne ravna po čl. 57 mirovne pogodbe. Sovjetska vlada je dala Italiji znatne olajšave za uresničitev čl. 57 mirovne pogodbe. Privolila je, da bo sprejela 33 ladij brez izvršenih popravil in da ne bo zahtevala odškodnine za nakndna popravila Kljub temu italijanska vlada še vedno noče izpolniti navedene odredbe mirovne pogodbe in se še ni lotila potrebnih ukrepov,da bi Sovjetski zvezi izročila ladje, ki ji po mirovni pogodbi pripadajo. Pogajanja za sklenitev sporazuma glede načina izročitve omenjenih 33 ladij, ki so se pričela že letos v juliju, so bila prekinjena, ker je italijanska vlada postavila popolnoma neutemeljene zahteve, ki niso v skladu z odredbami mirovne pogodbe.

Sovjetska vlada opozarja italijansko vlado na nedopusten položaj glede izročitve ladij Sovjetski zvezi in vztraja na tem, da mora italijanska vlada nemudoma pričeti z izpolnjevanjem omenjenih določb mirovne pogodbe».

Ko De Gasperijeva vlada odgovarja na sovjetsko noto, navaja sporazume, ki so bili v isti zadevi doseženi med Italjo ter Združenimi državami in Veliko Britanijo, ki sta se odpovedali svojemu delu italijanskega vojnega brodovja na račun reparacij. Italijanska vlada pravi, da bi «temu plemenitemu vzgledu» morala slediti tudi Sovjetska zveza. V eni izmed točk, ki jih je Italija predložila Sovjetski zvezi v teku pogajanj, je rečeno med drugim tudi, «da bi bilo treba klavzulo mirovne pogodbe spremeniti tako, da bi ne izgledalo kot da mora Italija izročiti ladje na ime vojnega plena, ker dosedanja klavzula žali čast italijanske mornarice, ki je izvršila vso svojo dolžnost» (v zadnji vojni seveda).

Na koncu svojega odgovora izraža italijanska vlada upanje, da se bodo pogajanja nadaljevala «pod pogoji novih vidikov».

Odgovor italijanske vlade kaže na neverjetno predrznost, ki se je italijanska vlada poslužuje v diplomatskih odnosih z državami zmagovalkami progresivnega tabora, po drugi strani pa na popolno nespoštovanje mirovne pogodbe. V obeh primerih je italijanska vlada poslušno orodje v rokah njenih wallstreetskih gospodarjev. Odlikovanje številnih italijanskih oficirjev za njih «odločno izpolnjevanje vojaških dolžnosti» pred Stalingradom in na drugih frontah, hvalisanje vloge italijanske mornarice ter osvobajanje vojnih zločincev najvišjega tipa pa razkriva tudi načela notranje politike De Gasperijeve vlade, ki opogumlja najreakcionarnejše fašistične elemente in jih pripravlja na nove pustolovščine proti «nevarnostim z vzhoda».

Po tržaškem ozemlju

KRONIKA

Dramska sezona se je začela v soboto 9. t. m. v Verdiju z gostovanjem dramske skupine Melato-Cornabucci z znanim igralcem Sabattinijem.

Planinsko društvo priredi tudi letos plezalni tečaj v Glinščici. Tečaj se prične v nedeljo 17. t.m.

Za podinšpektorjem Terribile so izdali zaporno povelje z obtožbo korupcije. Odpuščen je bil tudi iz službe, ker je odšel brez dovoljenja v Italijo. Oblasti nadaljujejo preiskavo proti drugim članom oddelka nravstvene policije.

Vojaškemu sodišču so svojčas prijavili gospo Saxon-Mills zaradi kršitve davčnih predpisov na Tržaškem ozemlju. Gospa je bila obtožena, da je bivšemu majorju Squireju prodala angleške funte za lire, ki si jih je zaslužil v znanem škandalu javnih del. Proces proti gospe so večkrat odgodili. Končno so naročili civilnega sodnika in tožilca iz Anglije, ki sta ukinila sodni postopek proti gospe. Takega primera ne pomni vse sodstvo, kajti tu ne more biti pristojno nobeno sodišča iz inozemstva. Seveda volk volku...

Prometna kampanja se je začela preteklo soboto. Toda cestne nezgode se niso zmanjšale, temveč celo povečale. Tako je ravno v soboto kamion povozil otroka. Vsekakor pa zaznamuje kampanja uspeh: veliko število ljudi je moralo plačati globo.

Tajnik državne prokure Turko Jožef je izdajal kaznovanim ljudem proti nagradi 10.000 lir ponarejene kazenske liste. Zato je prokura izdala za njim zaporno povelje. Mož je izginil, in za njim za so izdali tiralico. Vsi so že bili prepričani, da je pobegnil v cono B, toda dva dni pozneje so ga ljudje našli v nekem seniku v Mačkovljah vsega v krvi. Prerezal si je namreč žile, da bi ušel kazni. Prepeljali so ga v bolnišnico.

V Glinščici se kaj rade dogajajo nezgode pri plezanju. Tja namreč radi zahajajo tržaški mladinci, ki včasih preveč tvegajo. Tudi preteklo nedeljo sta se tam ponesrečila 17 letna Nardin Marcella in 18 letni Jurij Di Giovanni. Ko sta plezala po steni, ju je sunek burje odtrgal od skale in pognal v globino.

Razširjeno telefonsko centralo so slavnostno otvorili v nedeljo v ul. sv. Mavricija. Telefonska mreža bo s tem razširjena za 2800 novih številk. Sedaj ima telefonska centrala v ul. sv. Mavricija 6300 številk, centrala na glavni pošti pa 10.500 številk. Kljub temu pa bi bilo potrebnih še kakih 2000 novih številk. Stroški za razširjenje telefonske mreže so znašali nekaj sto milijonov lir.

Burja je v preteklih dneh dosegla brzino 110 km. na uro. Povzročila je tudi več manjših nesreč. V nedeljo je odpihnila celo «Vespo», na kateri sta se vozila iz Boljunca proti mestu zakonca Renato in Nerina Baglione. Burja je zanesla vozilo v zid, pri čemer sta bila oba zakonca ranjena.

Oderuško skopuljo 59 letno vdovo Samek Pavlo s trga Carlo Alberto je policija pridržala v zaporu. Ženska ima kar dve stanovanji, v katerih je policija našla več skrinjic z dragocenostmi, briljanti in policami mestne zastavljalnice. Ljudem, katerim je posojala denar, je računala 100% obresti. Policiji jo je prijavil zlatar Vuletič Ivan, ki ga je močno oskubila.

Nov nabor za žensko policijo je razpisalo poveljstvo policije. Sprejemali bodo samo neporočene ženske in vdove brez otrok od 21 do 35 let. Najbrž so se prejšnje policistke že vse poženile, kajti med njimi je bilo tudi nekaj prav dražestnih.

Na slovenskih srednjih šolah se prične jutri 16. t. m. reden pouk. Šolsko leto se začne na klasični in višji realni gimnaziji, trgovski akademiji in učiteljišču. Dijaki se morajo zbrati v šolskem poslopju v ul Lazzaretto Vecchio 9.

OB NESRAMNI PROVOKACIJI PROTI JUGOSLAVIJI

Angloameriška vojaška uprava in Vidalijevci na isti liniji internacionalizma

Iz Caldarisovega pekla je bežalo na parniku pet mladincev, ki so kot slepi potniki dospeli v Trst. Tu pa jih je prijela pristaniška policija in jih izročila anglo-ameriški vojaški upravi, ki jih je nameravala poslati nazaj v monarhofašistično Grčijo. Odbor za pomoč grškemu ljudstvu si je «zadal» nalogo, da reši pet grških mladincev pred fašističnim terorjem v njihovi domovini.

Delegacija odbora za pomoč grškemu narodu je pri vseh tržaških uradih in osebnostih intervenirala, da bi mladincev ne poslali nazaj v njihovo domovino. Bili so pri generalu Gaitherju, pri škofu Santinu, predsedniku cone dr. Palutanu in pristaniški policiji. Vsi, razen generala Gaitherja so obljubili, da se bodo za nesrečne mladince pobrigali.

Delegacija se je oglasila tudi pri Jugoslovanski gospodarski komisiji s prošnjo, da bi jugoslovanske oblasti sprejelę v svojo državo begunce. Gospodarska komisija je že čez dve uri dobila odgovor od beograjske vlade, da sprejme grške mladince v svojo zaščito. Član gospodarske komisije je polkovniku Shinkleju odgovor svoje vlade tudi takoj sporočil, VU pa je izročitev grških mladincev odklonila, češ da jih bo vrnila grškim oblastem.

Drugi dan se je pet grških mladincev moralo na parniku «Hurricane» vrniti v Grčijo, čeprav so njihovo izročitev v varstvo FLRJ zahtevali predstavniki raznih demokratičnih organizacij.

Tako so dogodki potekali za javnost. Temu nesrečnemu povratku v monarhofašistično domovino so po teh dogodkih krivi gospodje pri vojaški upravi. Toda poleg vojaške uprave nosijo krivdo za vrnitev mladincev tudi Vidalijevi frakcionaši. Ti izrabljajo prav vse trike in špekulacije, da bi oblatili Jugoslavijo in jo prikazali kot nedemokratično državo.

Ko so člani delegacije društva za pomoč grškemu narodu dobili od jugoslovanske vlade pritrdilen odgovor, so to v svojem glasilu «Il Lavoratore» zamolčali, namesto da bi po tem sprožili splošno akcijo vseh ljudskih množic za rešitev mladincev pred Caldarisovim terorjem. Nasprotno, delegacija se je potem obrnila na reakcionarno De Gasperijevo vlado, kar je pomenilo zavlačevanje dela in tako se je seveda vsa akcija končala brezuspešno.

Da Vidalijevci blatijo Jugoslavijo, da govore o terorju in njenem imperializmu — teh vsakdanjih pojavov smo že vajeni in od njih tudi ničesar drugega pričakovati ne moremo. Da pa so izrabili pet grških naprednih mladincev — ki jim ob prisilnem povratku v domovino preti morda najhujše — v svoje ogabne namene, da so provocirali FLRJ misleč in želeč, da bo Jugoslavija odklonila zatočišče beguncem ter da bodo na ta način imeli v rokah dejstvo, ki bo postavljalo Jugoslavijo izven demokratičnih dežel — s tem so zagrešili zločin, ki ga nobeno pisanje, nobeni izgovori ne morejo opravičiti.

Vidalijevci so se prav ob tem dogodku, ko bi morali pokazati v dejanju svoj «internacionalizem», pokazali silno majhni. Prav povsod in pri vsem jim je poglavitno le razpravljanje, provokacije in blatenje brez dejanj in borbe, kar je neskončno daleč od pravega internacionalizma in komunizma.

NE SMEMO DOPUSTITI

da tudi tokrat z volitvami izigrajo tržaško delovno ljudstvo

Po vseh krajih anglo-ameriške cone Tržaškega pzemlja so začeli ustanavljati ljudske volivne odbore, ki se bodo borili za demokratizacijo upravnih volitev. Ukaz okupacijske vojaške uprave št 345 o volivnih imenikih vsebuje namreč take predpise, ki onemogočajo, da bi prišla pri volitvah do izraza resnična ljudska volja. Zlasti je v nasprotju z določbami mirovne pogodbe predpis, po katerem bodo imeli pravico voliti vsi oni, ki so imeli 15. septembra 1947. italijansko državljanstvo in ki imajo v Trstu stalno bivališče, to je begunci.

Ljudski volivni odbori so poslali okupacijski vojaški upravi številne resolucije, v katerih zahtevajo, da se odredba št. 345 ukine in izda nova, ki bo v skladu z določili mirovne pogodbe; da se prizna volivna pravica vsem onim, ki so morali zaradi fašističnega terorja zapustiti svoj rojstni kraj; da se ustanovi posebna komisija z zastopstvom vseh demokratičnih organizacij,, ki naj pregleda volivne imenike in izvede strogo nadzorstvo matičnih knjig o stalnem prebivalstvu na dan 10. junija 1940; da pri sestavljanju osnutka volivnega zakona sodelujejo predstavniki vseh političnih strank in demokratičnih organizacij ter da se izvedejo volitve pod nadzorstvom volivnih komisij, kjer morajo biti zastopane vse politične stranke.

(Nadaljevanje s 1. srtnai)

nja Carbola, V. okraj ostala predmestja ter okolica. Največ prebivalcev je imel II. okraj.

Tržaški občinski volivni red je bil še mnogo bolj konservativen od državnozborskega. Občinski (mestni) svet tržaške občine je bil obenem deželni zbor za državno neposredno mesto Trst, zato se izraza, «občinske» in «deželnozborske» volitve za Trst krijeta. Po občinskem volivnem redu iz leta 1850., ki je veljal do leta 1908, je bilo v občinskem svetu 54 članov, od teh 48 v mestu v ožjem smislu, 6 pa v okolici. Tudi za te volitve so bili v mestu 4 volivni razredi izmed katerih je vsak izvolil 12 članov občinskega sveta. Občinski volivni sistem je omogočal zastopstvo v občinskem svetu samo italijanski buržuaziji, to je konservativcem in liberalcem, socialistom pa je bilo vsako zastopstvo onemogočeno. Ker pa je okolica tvorila poseben volivni razred, je bilo v svetu poleg 48 italijanskih liberalcev tudi 6 Slovencev iz okoliče (posestnikov). Spričo pritiska ljudskih množic so morali stari volivni red leta 1908 nekoliko spremeniti, a zaradi odpora italijanskih liberalcev, ki niso hoteli dati oblasti iz rok, je prišlo le do malih sprememb. Po novem občinskem volivnem redu se je število članov občinskega sveta pomnožilo na 80.

Volivna pravica ni postala enaka za vse, ostali so še volivni razredi, ki so dajali buržuaziji premoč. V IV. razred, je spadal proletariat. Za občinske volitve je bilo mesto razdeljeno na 6 okrajev, okolica pa na tri okraje.

Volivni zakon iz leta 1908 je imel še to značilnost, da je uvedel volivno dolžnost. Tako so morali vsi oni, ki niso volili iz neopravičenih razlogov, plačati globo. To je bilo v korist italijanske nacionalistične stranke, ker so s tem spravili na volišče razne omahljivce in nezavedne volivce, ki so pod pritiskom volili za italijansko liberalno stranko.

Po novih volivnih sistemih so se v Trstu vršile volitve štirikrat: 14. maja 1907 volitve v dunajski parlament, od 13, do 25. junija 1909. v občinski svet, 13. junija 1911 znova državni zbor in od 8. do 30. junija 1913. druge volitve v občinski svet. V vseh teh volitvah so bile glavne naslednje stranke: italijanska nacionalistična liberalna stranka, slovenska nacionalistična stranka (politično društvo Edinost) in socialnodemokratična stranka (italijanska in slovenska). Vse druge stranke so bile brezpomembne.

Število izvoljenih poslancev pa ni nikoli bilo v skladu z dejansko močjo strank. Avstrijski volivni sistem je namreč določal,da je izvoljen tisti kandidat, ki dobi nadpolovično večino vseh oddanih veljavnih glasov. Če je noben kandidat ne doseže, so potrebne ožje volitve med kandidati (balotaža), ki so dobili največ glasov. Pri tem je zanimivo dejstvo, da so se leta 1911. vršile ožje volitve v II. okraju (Novo mesto, Nova mitnica, Greta in Škorklja) med italijanskimi in slovenskimi nacionalisti, kar je bil velik uspeh za Slovence, čeprav niso v ožjih volitvah zmagali. Pri volitvah v mestu so namreč slovenski narodnjaki vedno glasovali za socialiste, ko so se te ožje volitve vršile med italijanskimi nacionalisti in socialisti, ter tako pripomogli socialistom do zmage. Ko pa so bile ožje volitve med slovenskimi narodnjaki in italijanskimi liberalci, tedaj so se socialisti teh volitev vzdržali. Zato tudi niso Slovenci leta 1911 v ožjih volitvah v II. okraju zmagali.

(se nadaljuje)

SESTANKI RODITELJSKIH SVETOV

Po celi coni A Tržaškega ozemlja se vrše ob začetku šolskega leta sestanki roditeljskih svetov, s katerih pošiljajo starši slovenskih otrok vojaški upravi protestne resolucije, v katerih obsojajo slovenski starši postopanje šovinistov ki se v tisku poslužujejo najogabnejših laži v škodo slovenskih šol. Starši zahtevajo, da vojaška uprava podvzame takojšnje ukrepe, da se ta gonja v interesu demokracije takoj preneha. S krvavimi žrtvami so si priborili Slovenci na Tržaškem ozemlju enakopravnost z italijanskim jezikom, zdaj pa jim to enakopravnost osporavajo. Starši slovenskih otrok pa odločno izjavljajo, da si svojih pravic ne bodo pustili odvzeti, temveč da jih bodo branili za vsako ceno.

Slovenski starši obsojajo tudi pisanje Vidalijevega glasila «Il Lavoratore», ki sramotno blati naše slovenske učitelje, s tem, da jih dolži izdajstva. Prav vsi prebivalci Tržaškega ozemlja dobro vedo, da je slovensko učiteljstvo največ pretrpelo pod fašizmon, da je bilo najbolj preganjano, ter da je za ponovni razvoj slovenskih šol na Tržaškem ozemlju tudi zelo mnogo storilo.

Sindikalna kronika

Doslej so okupacijske oblasti prepovedovale našim kmetovalcem kuhati žganje, češ da bi s tem škodovale velikim italijanskim destilerijam. Po mnogih intervencijah Kmetijske strokovne zveze ES pa je oblast končno dovolila, da lahko kmetje kuhajo žganje s pogojem, da plačajo za vsak liter žganja 100 lir davka.

* * *

Pretekli petek je odpotovala v Beograd delegacija Enotnih sindikatov Tržaškega ozemlja, ki bo ostala v Jugoslaviji 10 dni kot gost tamošnjih Enotnih sindikatov. Delegacija bo obiskala gradilišče Novega Beograda, avtomobilsko cesto Beograd-Zagreb ter Zagreb in Ljubljano.

* * *

V Štivanu stavkajo delavci, ki so zaposleni pri gradnji obmorskega ribnika. Njih delo je namreč zelo nevarno, ker je na dnu morja mnogo topniških izstrelkov, ki jih s kopalnimi stroji dvigajo na dan. Delavci zahtevajo, da se jim izplača dnevno po 700 lir doklade, kakršno prejemajo čistilci min.

* * *

Delavci prehrambene industrije so na svoji skupščini zahtevali, da se sklene nova normativna in mezdna pogodba. Glavne zahteve v tej pogodbi so: 20% povišanja osnovne mezde ter prilagoditev plač življenjskim potrebam vsem delavcem višjih kategorij. Poleg tega zahtevajo zvišanje starostne nagrade in menze ali pa doklado za menzo, kjer ta ne obratuje.

* * *

Industrijska družba za predelavo olja je že večkrat skušala zapreti svoj obrat in vreči na cesto delavstvo in uradništvo. Spričo odpora Enotnih sindikatov je morala družba to svojo namero že večkrat opustiti. Sedaj pa so zopet začeli groziti z zaprtjem tovarne. Zato je bil na uradu za delo sestanek med sindikalnimi zastopniki in zastopniki industrijske družbe. Kljub temu da je družba dobila posojilo, vztraja na tem, da svoj obrat zapre.

Česar «Demokracija» in Slovenski Primorec ne vesta

Ko delata ta dva lističa v službi mednarodne in domače reakcije propagando za svojo listo na občinskih volitvah na Goriškem, pozabljata na marsikaj.

Demokracija na primer pozablja, da so tudi na Goriškem v narodno-osvobodilni borbi belogardisti skupno z Nemci in fašisti morili slovenske ljudi ter požigali slovenske domove in da zato noben pošten slovenski Goričan ne bo glasoval za listo, kateri načeluje notoričen belogardist kakršen je Kemperle. Goriški Slovenci bodo vsi volili za listo Demokratske fronte Slovencev, ki se oslanja na načela Osvobodilne fronte slovenskega naroda.

Drugi listič, katoliški «Slovenski Primorec» pa pozablja, da Slovenci niso Nemci. «Slovenski Primorec» ponuja Goričanom za vzgled nemško manjšino na Tirolskem, ki je, kot trdi listič, glasovala za krščansko listo.

Tirolski Nemci so kot en mož glasovali tudi za Hitlerja in se s tem, da so glasovali sedaj (kot trdi S.P.) za «krščansko» listo, niso v ničemer spremenili. Goriški Slovenci pa so v narodno-osvobodilni borbi s krvjo glasovali za Jugoslavijo, za novo Titovo napredno Jugoslavijo, za progresivno demokracijo in bodo s tem, da bodo glasovali v celoti za listo Demokratične fronte Slovencev potrdili svojo zvestobo v borbi za demokracijo tudi v novih težkih razmerah v tujerodni državi z reakcionarno vlado.

Trgatev v Istri

Z voliči

z osliči

na kamionih

roma grozdje v zadruge

SINDIKALNA PRILOGA LJUDSKI TEDNIK

SINDIKALNA ENOTNOST za vsako ceno?

Odkar so v vodstvo Enotnih sindikatov zopet sprejeli, in sicer prav po tiho, oportunista Radicha, se je vedno bolj pogosto čulo geslo, da je treba doseči sindikalno enotnost za vsako ceno. S tem je bilo postavljeno na glavo vse dotedanje delovanje Enotnih sindikatov.

Vsakdo, ki so mu pri srcu delavski interesi, zagovarja enotnost med delavci, ker če te enotnosti ni, lahko delodajalci oblačijo in vedrijo, kakor se jim zljubi. Ta enotnost pa mora biti dosežena med delavci samimi, ob spoštovanju razredne linije sindikata, ter ne sme zato biti enotnost za vsako ceno.

Delovanje Delavske zbornice je bilo že dovolj razkrinkano. Razkrinkovali so ga prav sedanji voditelji Enotnih sindikatov, razen Radicha seveda, ki so do objave resolucije Informbiroja zastopali stališče dosledne razredne borbe. Vsi delavci dobro vedo, da je bila Delavska zbornica ustanovljena ravno na pobudo industrijcev, ki so hoteli s tem cepiti delavske vrste, da bi laže narekovali delavcem svoje pogoje ter jih čimbolj izkoriščali. S tako Delavsko zbornico, z njenimi voditelji, ni mogoč noben sporazum, ker vsak tak sporazum pomeni izdajstvo delavskih interesov.

Sedaj pa vidimo, da se hoče oportunist Radich za vsako ceno pogajati s temi izdajalci delavskega razreda, ki so ves čas od ustanovite Delavske zbornice vedno zagovarjali le interese delodajalcev, ki so se šli v London pogajat o Marshallovem planu, ki so vedno zvesto služili imperializmu. In Radich se pri tem ne obnaša niti kot enakopraven zastopnik vsaj enako pravne organizacije, ki se želi pogajati z drugo, temveč prosi, roti, moleduje, jadikuje in klečeplazi za voditelji Delavske zbornice, naj se ga vendar usmilijo in začnejo z Enotnimi sindikati pogajanja. Tega njegovega klečeplazenja so se naveličali celo pri Delavski zbornici, čeprav jim zelo godi, ter so v svojem glasilu s pomilovanjem pisali o Radichu, kot o «brezmadežnem golobčku», ki jim hoče dokazati vso svojo ponižnost in dobronamernost.

To pa Radicha ne zmodri. On še naprej roti Delavsko zbornico, naj se vendar sporazume z Enotnimi sindikati. Radich, ki je, kot je videti, že dejansko spodrinil De Stradija, noče videti, kako Enotni sindikati vedno bolj lezejo v izdajstvo delavskih interesov, ter prihajajo na pozicije Delavske zbornice. Poglejmo, kaj pravi k temu Radich sam.

V «Lavoratoru» 11. oktobra t.l. piše: «Voditeljem Delavske zbornice pošteno predlagamo — spoštujoč obojestransko ideološko stališče, ki sicer pa tak ne prihaja v postev — skupno obrambo interesov delavcev v zvezi s porastom cen življenjskih potrebščin, z ogrožanjem draginjske doklade, z odpuščanjem z dela itd. Ponavljamo voditeljem Delavske zbornice naš predlog, ki smo ga jim že dali na skupnem sestanku 22. septembra, da se ustanovi paritetični odbor, ki bo predstavljal obe organizaciji nasproti tretjim in ki bo vodil sindikalno akcijo vsega tržaškega delavstva».

V torek so imeli Enotni sindikati svoj plenum. Tudi to pot ni govoril njih predsednik De Stradi, temveč Radich. Zopet je poudarjal potrebo po enotnosti za vsako ceno. In vsega njegovega govora je bilo jasno videti prepričanje, da bo vsaka borba brez sodelovanja Delavske zbornice brezuspešna, in prepričanje, da Enotni sindikati ne morejo voditi sami razredne borbe.

Vsakomur je jasno, da je enotnost najboljše jamstvo za uspešnost vsake razredne in tudi izključno mezdne borbe. Če pa te enotnosti ni mogoče doseči, razen za ceno odpovedi vsem temeljnim načelom, tedaj je treba voditi borbo sami. Razširjati vtis, da ni brez Delavske zbornice borba sploh več mogoča, je kapitulantstvo, ki se bo v najkrajšem času maščevalo in zaradi katerega bo trpel ves delavski razred.

Tržaško delavstvo pa ne bo več mirno dopuščalo, da se bodo tako lahkomiselno izdajali njegovi interesi ter se uničevali vsi plodovi njegove borbe. Res je, da je vidalijevcem uspelo uspavati del delavstva in ga potegniti v pasivnost, res pa je tudi, da je mnogo delavcev že odprlo oči in začelo spoznavati, kam ves ta oportunizem vodi. Zato so delavci v raznih tovarnah začeli ustanavljati skupine za obrambo razredne linije v sindikatih. Te skupine so si zadale nalogo, poglabljati razredno zavest delavstva, braniti sindikalno organizacijo pred odkloni na desno, boriti se proti pasivnosti delavskega razreda in proti malodušju ter najti pravo pot za rešitev osnovnih sindikalnih in gospodarskih vprašanj.

Namen teh odborov ni cepiti sindikate, temveč jih še bolj utrditi, kaj ti sindikat brez premočrtne razredne linije sploh ni več delavski sindikat in enotnost za vsako ceno sploh ni prava enotnost.

Ti odbori bodo odločno stopili v obrambo interesov vsega tržaškega delavstva in dokazali da, če je bila borba Enotnih sindikatov mogoča doslej, je treba to borbo še bolj okrepiti, kajti pritisk industrijcev in njih gospodarjev na delavstvo se vedno bolj poostruje in temu pritisku je treba zato tudi nuditi vedno večji in bolj oster odpor.

SINDIKALNE VESTI iz istrskega okrožja

Po notranji reorganizaciji, ki je bila nujno potrebna zaradi nedelavnosti nekaterih članov vodstva ES, ki so po resoluciji Informbiroja zavzeli pasivno ali protiljudsko stališče, se opaža vedno večja delavnost vseh podružnic ES istrskega okrožja.

V Umagu, Bujah, Piranu, Izoli in Kopru so bila posvetovanja aktivov, na katerih so preučili vse probleme in naloge, da se okrepi organizacijsko delo sindikalnih podružnic.

Isto tako so se pri vseh občinskih odborih, katerih je skupno šest, ter v tovarnah Ampelea, Arrigoni, Nardone, v ladjedelnici S. Giusto ter v tovarni mila v Piranu, ustanovili posebni odbori, ki imajo nalogo, da skrbijo za zboljšanje splošnega gospodarstva in ekonomskega stanja delavstva.

Tako je kmetijski odsek ES že preskrbel, da so na primer v dolini Mirne, v Ankaranu, v Umagu in drugod pripravljeni hlevi in vse potrebno za prašičerejo. Do sedaj je v ta namen že preskrbljeno za 50 plemenskih svinj. Gotovo pa se bo prav ta panoga gospodarstva v najkrajšem času še bolj razvila, ker se kmetijski sindikati in kmetje, posebno kmetijsko obdelovalna zadruga v Pučah, za to zelo zanimajo. Po zaslugah kmetijskega odseka ES je kmetijsko obdelovalna zadruga v Pučah pravkar dobila 12 ha zemlje koprske bonifike, ki je bila do sedaj zanemarjena. Traktorji puške zadruge že režejo brazde in pripravljajo zemljo za jesensko setev.

V Izoli je v tem mesecu občinski odbor ES razdelil vsem delavcem dodatna nakazila za obleko, vsakemu članu ES 4 stote drv po 800 Lir, 15 kg krompirja po 12 Lir, 10 litrov vina po 65 Lir, mleko in drugo.

V Izoli se je med tem časom organizirala nova kmetijska podružnica. Pred kratkim so bile volitve v novi meštni odbor. Volitve, ki so bile tajne, so se vršile v najlepšem redu in ob navdušenju delavcev, ki so se otresli nekaterih prejšnjih nesposobnih voditeljev.

Sindikalna podružnica v Arrigoni je ustanovila športno društvo «Arrigoni», ki ima do sedaj le odsek za nogomet in košarko, ki že tekmujeta za prvenstvo Tržaškega ozemlja. Verjetno pa se bo športni odsek «Arrigoni» dobro razvil in razširil svojo delavnost še na druge panoge.

V Kopru je opaziti živahno delavnost sindikalne podružnice nameščencev ljudske oblasti. Po uradnem delu jih je večkrat videti na prostovoljnem delu posebno na novem igrišču in razstavnem prostoru.

Vse sindikalne podružnice sodelujejo v pripravah za gospodarsko razstavo. Predvsem se odlikuje sindikalna podružnica v tovarni Arrigoni v Izoli. Ko bo doseženo notranje organizacijsko delo, bodo prav gotovo vse sindikalne podružnice v jesenskem in zimskem času polagale veliko pažnjo in razvile svojo delavnost na ideološko kulturnem polju.

Namesto zaposlitve groze novi odpusti z dela

Ko so narasle cene osnovnim življenjskim potrebščinam, so ta porast utemeljevali z dejstvom, da je treba iz izkupička za prodano ameriško blago ustanoviti fond za obnovo, to je za znameniti ERP, ali Marshallov plan. Pri tem so dejali, da bo v enem letu v ta fond priteklo okoli 10 milijard lir, ki bodo služile za obnovo tržaškega gospodarstva in industrije. Obljubili so tudi, da bodo do konca tega leta zaposlili 1000 brezposelnih delavcev.

Delovno ljudstvo je že doživelo toliko razočaranj, da sploh ne verjame obljubam in jih je zato sprejelo z nezaupanjem. Vsem delavcem je namreč jasno, da nimajo ameriški kapitalisti nobenega interesa, da se okrepi tržaška industrija, ali katera koli industrija v Evropi sploh, saj je glavni in resnični namen Marshallovega načrta razpečavanje ameriškega blaga po vsem svetu. Vsi ti dvomi so bili kaj kmalu potrjeni..

V ladjedelnicah so se namreč pojavili lepaki z razglasom ravnateljstva, da dobi vsak delavec, ki je bil že zaposlen pred 6. aprilom 1945 in ki se hoče prostovoljno odpovedati delu, za nagrado plačilo za 1200 ur dela, poleg običajne odpravnine. Tudi pri arzenalu napovedujejo odpust 400 do 500 delavcev.

Poskus, da bi prepričali delavce, naj sami zapustijo delo, je podel manever industrijcev. Delodajalci špekulirajo z bedo delavcev in bi jih radi z vabo večje vsote denarja izigrali. Odpust teh delavcev pa kaže pravo sliko Marshallovega plana in odkrivo vso politiko uničevanja naše industrije.

S tem poskusom pa hočejo doseči še eno stvar, ki je bila vedno njih namen: okrniti borbenost tržaškega delovnega ljudstva, ki je doslej tako odločno branilo tržaško industrijo in z njo svoj obstoj. Enotni sindikati niso doslej o tem vprašanju črhnili niti besede in delodajalci bodo spričo tega molka še bolj opogumljeni. Zato je treba, da delavci proti tem manevrom takoj odločno nastopijo, saj gre za njih obstoj. Tržaške industrije ne smejo omejiti, temveč jo morajo okrepiti. Le tako bo zagotovljen kruh tržaškim delavskim družinam.

Iz republik Jugoslavije

„Pri nas ni kolebanja in ga ne bo!“

Iz govora maršala TITA ob obisku pri delavcih borskega rudnika

Borski rudnik so v stari Jugoslaviji izkoriščali tuji kapitalisti in kovali na njegov račun mastne dobičke. Sedaj pa je ta rudnik last delovnega ljudstva in prinaša ogromen delež pri izvajanju petletke. Delavci v njem vlagajo vse svoje sile in napore, da izpolnijo in presežejo plan proizvodnje ter tako ustvarijo boljše življenjske pogoje za vse jugoslovansko ljudstvo in zase.

Ta rudnik je pretekli petek obiskal maršal Tito. S svojimi spremljevalci si je cele štiri ure ogledoval delovna mesta in rudniške naprave. Opazoval je velikansko jamo nad dnevnim kopom «Coka Dulkan», obiskal topilnice, poslopje, kjer se vrši elektroliza. Ogledal si je tudi zlatarno, naprave električne centrale, bazene s koncentratom bakra, laboratorij, bazene za vodo, strojni oddelek, livarno, kovačnico, mizarski, oddelek, modelarnico, elektrotehnični oddelek in tovarno kisika. Povsod se je razgovarjal z delavci ter se zanimal za njih delovne pogoje. Po obisku v radniku je maršal Tito odšel med vzklikajočo množico v središče mesta, kjer je z balkona sindikalne podružnice na prošnjo borskega delovnega kolektiva spregovoril delavstvu.

V Jugoslaviji se bijejo velike bitke za plan. V krajih kot so Bor, Trepča, Zenica, Banoviči ter v drugih številnih rudnikih in tovarnah si delovni ljudje z vsemi silami prizadevajo, da bi izpolnili plan in da bi tako ustvarili boljšo in srečnejšo bodočnost narodom Jugoslavije.

Maršal Tito je nato omenil, zakaj ni bilo doslej še mogoče ustvariti delavcem vseh pogojev, ki jih potrebujejo in zaslužijo. Ponekod so še napake in plana ne izpolnjujejo. Nekateri objekti, iz katerih so ti roparji vlekli velikanske koristi, niso zgrajeni tako, da bi ustrezali higienskim in vsem drugim pogojem za delavstvo, ki v teh podjetjih dela. Drugi razlog, da ni vse v redu, je v tem, da del delovnih ljudi v nekateerih podjetjih ne jemlje dovolj resno pomembnosti velikega dela, ki ga opravljajo s petletnim planom in izgradnjo socializma v Jugoslaviji Delavci se morajo zavedati velikanskega pomena, ki ga imajo za vso državo podjetja kot so Bor, Trepča itd ter dati vse iz sebe, da se pridobi dovolj rude, dovolj premoga in drugih surovin. Zato je treba delati udarniško, čimbolj znižati proizvodne stroške in čimbolj zvišati proizvodnjo.

Velika večina delavstva je to že doumela, treba je le, da se velikanski napori in trud enakomerno razdelita na ljudi in da vsakdo prispeva kar največ more splošni ljudski skupnosti.

Tovariš Tito je izrazil borskim delavcem vso hvaležnost v imenu vlade in v svojem imenu ter zadovoljstvo z njihovim poletom. Pozval jih je, naj bodo še v bodoče vzgled vsem drugim delovnim ljudem po vsej Jugoslaviji, in nadaljeval:

«Če nam danes manjka recimo petroleja ali česar koli drugega, je prizadeto vse naše ljudstvo in ne samo posamezniki ali nekaj ljudi. Če moramo danes iskati po raznih državah in draže plačevati razne stvari, ki smo jih dobivali, oziroma kupovali od naših zaveznikov, niso prizadeti samo voditelji naše države, temveč vsi naši narodi. Skratka, tu ni mogoče oddeliti vodstva od ljudstva in ljudstva od vodstva. To je ena sama nedeljiva celota. Mi pa smo, tovariši in tovarišice, to vam lahko odkrito povem, vztrajali na našem stališču zato, ker je naše stališče v interesu naših delovnih ljudi, v interesu naše države. Če pa je naše stališče v korist delovnih ljudi naše države, zaradi tega še vedno ni nacionalistično, temveč je prav zaradi tega internacionalistično, ker ni mogoče oddeliti interesov jugoslovanskih delovnih ljudi od internacionalističnih interesov delovnega ljudstva ostalih držav in demokratičnih elementov po vsem svetu».

Tovariš Tito je nato dejal, da so zaradi tega nastale težkoče, da pa to ne bo preprečilo, da ne bi izpolnili petletnega plana in ustvarili socializem v državi. Maršal Tito je dejal: «Mi smo ukrenili vse in zagotovili uresničitev petletnega plana in izgradnje socializma v naši državi, in to ne z nekakšnimi sporazumi z imperialisti, temveč z enotnostjo našega ljudstva, enotnostjo naše Partije, enotnostjo vseh delovnih ljudi Jugoslavije in z njihovo velikansko ustvarjalno energijo, ki se z vsakim dnem bolj izražа».

Maršal Tito je dejal, da Jugoslavija že pričenja proizvajati nekatere stroje, da se zato dviga življenjska raven jugoslovanskega ljudstva in da se ustvarjajo boljši življenjski pogoji za delovne ljudi. Nato je poudaril važnost konstruktivne kritike in nadaljeval: «Mar nam more nekdo z besedami preprečiti, da zgradimo socializem? Ne more. Mi stopamo v socializem, ga gradimo in smo mu z vsakim dnem bliže. Ali lahko z besedami spremeni tisto, kar je bilo, tisto kar smo storili? Ne more. To je nemogoče. Torej lahko smelo gledamo v našo bodočnost. Se nam bo težko, vendar imamo pri tem zavest, da je naše ljudstvo popolnoma doumelo vso neutemeljenost napada na našo državo in da je ostalo, enotno».

«Dihajmo v novem duhu», je dejal maršal, «ker stopamo po jasni in ravni poti v socializem brez slehernega omahovanja na levo ali na desno. Pri nas ni kolebanja, ga ni bilo in ga ne bo. Mi sami določamo linijo, ki jo smatramo kot najboljšo in najlažjo za dosego cilja. To je, kar delamo in nihče nas ne more prepričati, da je to napaka».

Maršal Tito je na koncu svojega govora pozval delavce, naj udarniško nadaljujejo svoje delo in obljubil, da bo vlada napela vse sile, da zgradi dovolj delavskih stanovanj.

Maršal Tito se je na svojem povratku v Beograd ustavil tudi v Zaječaru in Nišu, kjer ga je ljudstvo navdušeno pozdravljalo.

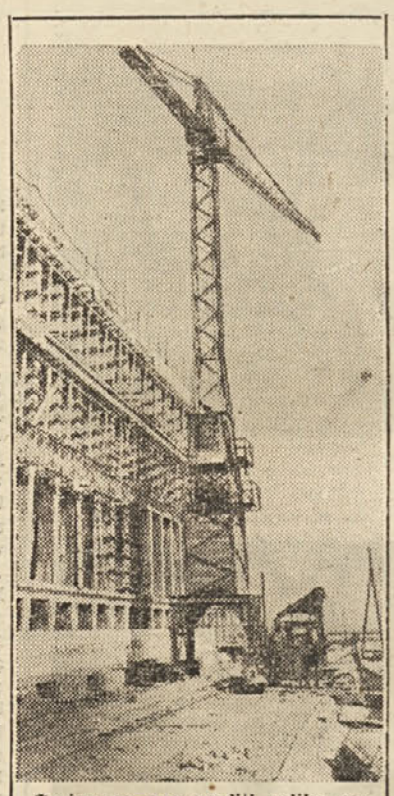

Žerjav pomaga graditi veliko palačo v Novem Beogradu

Nova ureditev položaja rudarskih delavcev v Jugoslaviji

Nedvomno predstavljajo rude največje bogastvo Jugoslavije ter so za njeno gospodarsko izgradnjo največjega pomena. Med rudami je gotovo najvažnejši premog, brez katerega obratovanje industrije sploh ni možno. Ostali zakladi zemlje kakor živo srebro, baker, zlato in srebro ter svinec pa omogočajo Jugoslaviji v inozemstvu nabavo dragocenih strojev. Iz tega izhaja, da so delavci zaposleni v rudarstvu, posebno dragocena delavna sila ter zaslužijo kar največjo pozornost od strani države. Če upoštevamo še to, da je delo v rudnikih nesporno najtežje fizično delo, potem je vsekakor nujno potrebno, da morajo biti rudarski delavci pošteno plačani za svoje težko in splošno koristno delo.

Za ureditev položaja rudarskih delavcev, ki nesebično ter z velikim delovnim poletom izpolnjujejo naloge petletnega plana, je zvezna vlada Jugoslavije izdala v avgustu t. l. posebno uredbo o plačah delavcev, zaposlenih v rudarstvu. Sicer so že pred to uredbo rudarske delavce nagrajevali na socialističen način, pri katerem velja kot edino načelo, «vsakemu plačilo po njegovem delu,» vendar je šele nova uredba dokončno uredila vprašanje pravilnega nagrajevanja kmetijskih delavcev. Nova uredba namreč določa, da mora vsak rudarski delavec dobiti plačo po vrsti dela, ki ga opravlja, usposobljenosti in po odgovornosti, ki jo pri delu ima. Ker razen plače ureja uredba še druge probleme rudarskih delavcev je vsekakor pomen zelo velik.

Graditelji omladinske proge Kučevo - Brodice v pogovoru

Plačevanje rudarskih delavcev

V uredbi so predvsem važni oni členi, ki določajo plačevanje po delovnem učinku. Povsod tam, kjer je možno pri rudarskem delu postaviti norme, s katerimi se določi, koliko mora delavec napraviti v nekem določenem času se rudarskim delavcem določi plača po opravljenem delu. Le če normiranje ni možno, se delavcem določi plača po opravljenih urah dela.

Vsa dela v rudarstvu so v smislu nove uredbe trojne vrste: jamska dela, zunanja rudniška dela ter dela pri eksploataciji nafte ali zemeljskega plina. Višina plače se razen po tem, pri katerem izmed teh del so zaposleni rudarski delavci, ravna tudi po skupini, v katero so delavci uvrščeni. Vsi delavci, bodisi da so zaposleni pri jamskih delih, ali da delajo na zemeljski površini ali pri črpanju nafte, so namreč glede na svojo strokovno usposobljenost, težo in pogojev dela ter glede na odgovornost pri delu, razvrščeni v devet skupin. Če so delavci plačani po normah, se giblje plača jamskih delavcev od 15 do 36 din na uro. Za zunanja dela se plača giblje od 13 do 28 din, za dela pri črpanju nafte ali zemeljskega plina pa od 14 do 31 din. Če pa so delavci plačani po urah znaša za jamske delavce urna mezdna od 13 do 30 din, za delavce, zaposlene pri zunanjih delih od 10 do 25 din na uro in za delavce zaposlene pri črpanju nafte od 12 do 28 din na uro.

Če je n. pr prvovrsten rudar zaposlen v jami pri odgovornem delu, znaša pri osemurnem delavniku njegova dnevna mezda lahko 388 din, (36 krat 8), kar znaša v enem mesecu 7200 din! To pa seveda le, če delavec vsak dan izpolni postavljeno normo, sicer se mu plača sorazmerno zniža. Če primerjamo to plačo s plačo delavcev, zaposlenih v kapitalističnih državah in če upoštevamo, da znaša povprečna plača nameščencev okoli 4000 din. potem vidimo, kako Jugoslavija plačuje danes svoje strokovne fizične delavce.

Preddelavcu, ki poleg poslov preddelavca opravlja še delo svoje skupine pripada dodatek 2 din na uro. Če pa se brez delavčeve krivde delo prekine ali je onemo-

Nadaljevanje na 12. strani

V Beogradu betonirajo ulico Maršala Tita

USTANOVNI kongres KP Črne Gore je potrdil zvestobo liniji Centralnega komiteta KPJ

Govor tovariša Kidriča o borbi proti pasivnosti

Pretekli teden je bil od 4. do 8. oktobra v Cetinju ustanovni kongres Komunistične partije Črne gore. Kongres je otvoril sekretar pokrajinskega komiteja KPJ za Crno goro tov. Blažo Jovanovič; udeležilo se ga je 270 delegatov. Na kongresu sta bila navzoča tudi Boris Kidrič in Blagoje Neškovič, delegata Centralnega komiteja, in delegatje bratskih partij ljudskih republik.

Drugi dan zasedanja ustanovnega kongresa je podal poročilo o političnem delu Blažo Jovanovič, poročilo o organizacijskem delu pa Andrija Mugoša. Tovariš Jovanovič je orisal zgodovino partije v Črni gori in se dotaknil bodočih nalog zlasti v gospodarstvu. Končno je obsodil lažno gonjo proti KPJ in njenemu vodstvu. Iz organizacijskega poročila tov. Andrija Mugoše je razvidno, da je v narodnoosvobodilni borbi padlo 4252 članov partije in da je od 1820 članov partije, ki jih je imela črnogorska organizacija v začetku vojne, ostalo živih samo 365. Sedaj šteje partija nad 16.000 članov, ki so vsi razen 32 za linijo Centralnega komiteja.

Po razpravah o poročilih so delegatje izvolili Centralni komitet KP Crne gore. Za sekretarja je bil izvoljen tovariš Blažo Jovanovič, za organizacijskega sekretarja Andrija Mugoša. Na kongresu so sprejeli tudi resolucijo o osnovnih bodočih nalogah, resolucijo proti obtožbam Informbiroja in proti gonji proti KP Jugoslavije. Poslali so tudi brzojavko tov. Titu, v kateri so mu izrazili popolno zaupanje, ter brzojavko Centralnemu komiteju KP Jugoslavije. V tej brzojavki poudarjajo, da partijska organizacija v Crni gori ni bila še nikoli tako močna in strnjena okrog CK KPJ.

Kongres je pokazal, da bodo črnogorski komunisti dali vse svoje napore za uresničenje petletnega plana, v borbi za preobrazbo Crne gore iz gospodarsko pasivne in kulturno zaostale v gospodarsko aktivno in kulturno razvito republiko, v srečo in radost naroda Crne gore in vseh narodov Jugoslavije.

Na kongresu je spregovoril tudi Boris Kidrič o borbi za likvidacijo gospodarske pasivnosti v posameznih krajih.

Stara izkoriščevalska Jugoslavija je podpirala to pasivnost, ker je omogočala obstajanje tiste rezervne armade proletarcev, ki je kapitalizmu vedno potrebna, pa naj si bo v vzponu ali latentni krizi. Podpirala je pasivnost zato, ker je pomagala domačim in tujim izkoriščevalcem, da so lahko držali realne mezde pod povprečno delavsko mezdo v kapitalističnih državah. Nova Jugoslavija, ki gradi socializem, gleda na vprašanje pasivnosti drugače, ker je dosledno rešila nacionalno vprašanje in ker smatra za dosledno nadaljevanje rešitve nacionalnega vprašanja resnično gospodarsko enakost vseh narodov Jugoslavije v smislu skupne produktivnosti v korist vse države, vseh pokrajin in področij Jugoslavije.

Vprašanje borbe proti pasivnosti je zelo zamotano. Nekateri ga napačno pojmujejo in mislijo, da pasivnim področjem ni potrebna pomoč vse Jugoslavije. To je seveda zgrešeno, kajti pasivnost posameznih pokrajin ni breme samo zanje, temveč za vso Jugoslavijo. Zgrešeno pa je tudi stališče drugih tovarišev v pasivnih krajih, ki mislijo, da je mogoče pasivnost odpraviti samo ob pomoči razvitih področij v državi. Le z maksimalno mobilizacijo vseh gospodarskih sil v samih pasivnih področjih ob maksimalni pomoči aktivnih republik se bo odpravila pasivnost. Za odpravo pasivnosti je treba

Nadaljevanje na 12. strani

Umetnost - Prosveta

Simfonični koncert v gledališču Verdi

Spored koncerta, ki je bil v četrtek, je obsegal J. S. Bach-ov brandenburški 3. koncert za godalni orkester, S. Prokofijev-ov violinski koncert št. 1 op. 19, Ravelovo koncertno rapsodijo «Tzigane» za violino in orkester, Brahmsovo III. simfonijo in kot zaključek predigro k Wagnerjevi operi «Mojstri pevci norimberški». Orkester je vodil znani tržaški dirigent Luigi Toffolo. Kot solist je nastopil mladi, nadarjeni tržaški violinist Franco Gulli. Izvedba celotnega sporeda je bila v splošnem zelo dobra, z izjemo nekaterih neskladnosti skupne igre pri simfoničnih delih tega večera. Dirigent Toffolo je umetnik, ki se zna dovolj poglobiti v vsebino skladbe. Njegovi gibi izražajo globoko čustvenost in prekipevajoč temperament, ki ga pogosto zapelje iz ustaljenosti dirigentskega lika in ne more prepričati strogega opazovalca o dirigentski sugestivni moči na cekupni orkestrski sestav. Tudi ne nakazuje bistvenih značilnosti partiturne vsebine, kar škodi jasnosti motivičnih vstopov.

To se je opazilo zlasti pri Bachu, kjer sloni vsa skladba izključno na imitatorni osnovi in je zgrajena na pregnantnih temah, ki zahtevajo po svojem slogu dosledno podčrtavanje. Izvajanje bi bilo bolj plastično ob tenkočutnejšem dinamičnem razločevanju in stopnjevanju; tako bi ne imeli vtisa okornosti podajanja, ne samo pri Bachu, temveč tudi pri Brahmsovi III. simfoniji, kjer je orkester tržaške filharmonije ponovno dokazal svojo visoko kakovost. Tu bi posebej omenil, da je 1. rog odlično podal obe osnovni temi v Brahmsovi simfoniji. Novost za naše mesto je bil violinski koncert Sergija Prokofijeva op. 19. Violinist Franco Gulli je tudi to pot dokazal vse svoje vrline in umetniško zrelost, ki se pri njem stopnjuje od nastopa do nastopa. Ta koncert stavi neobičajne tehnične zahteve na solista. Po svoji glasbeni tvorbi in obliki se bistveno razlikuje od klasične in romantične violinsko-koncertne oblike, kjer gospoduje violinski part nad orkestralno partituro in kjer obravnava skladatelj violino resnično kot melodičen instrument, ki zmaguje prvenstveno s kantileno, poleg blestečih tehničnih sestopov in kadenc.

V svojem koncertu pa Prokofijev dobesedno prezira omenjeno karakteristiko violine kot instrumenta in mu nalaga preveč nespevnih mest, s katerimi naravnost karikira slabe strani instrumenta.

Solist in orkester si stojita iz tega razloga drug drugemu nasproti v neprestanem glasbenem dvoboju, pri katerem ostane zmaga neodločena. Violinist Gulli je razpolagal z instrumentom odličnih kakovosti, kar smo opazili zlasti pri Ravelovi koncertni rapsodiji, v kateri nastopa violina sama, v improvizirajočem stopnjevanju do prstolomnih tehničnih pasaž, ki so se prelivale kot biseri druga za drugo. Wagnerjeva predigra «Mojstrov pevcev» je zaključila spored. Skladba je zgrajena na treh glavnih temah, ki se v slavnostnem razpoloženju fanfar prepletajo in končno v genialno izvedenem jasnem kontrapunktu združijo v en sam slavnostni spev. Tudi tu se je odlikoval orkester, ki je bil z dirigentom vred deležen zelo živega in zasluženega priznanja poslušalcev v dobro zasedenem gledališču.

Se prisrčneje s je občinstvo oddolžilo mlademu umetniku Francu Gulliju.

K. S.

G. B. Shaw, ki je pred kratkim praznoval svoj 92. rojstni dan, piše na pisalni stroj svoje komedije. Njegov najljubši delovni prostor je likalna miza. V zadnjem času se veliki komediograf zabava z obdelovanjem svojih sorojakov-Ircev, o katerih pravi, da so šli v vojno samo zato, da so ušli svojim ženam.

Prosveta med ljudstvom

Ce stalno zasledujemo prireditve, ki so na podeželju in pa po prosvetnih društvih v Trstu, moramo ugotoviti, da je kulturno prosvetno življenje pri nas precej živahno. Koncerti, dramske prireditve diletantskih družin in Slovenskega narodnega gledališča, recitacijski večeri itd. so skoraj na dnevnem redu. Vse te prireditve so neprecenljive vrednosti za vzgojo našega naroda in za prebujanje narodne zavesti. Najvažnejše pa je, da z najrazličnejšimi prireditvami izobražujemo delovno ljudstvo in ga vsposabljamo za borbo proti izkoriščevanju in zatiranju.

* * *

V četrtek 30. septembra so pohiteli člani Slovenskega narodnega gledališča in kvintet «Fantje s Krasa» na Greto. V prosvetnem društvu «Ravbar» so nudili številnemu občinstvu pester večer, imenovan, «Primorski recitacijski večer». Recitirali so tovariši Zlata Rodovšek, Zora Kočuta in Stane Rastresen. Med posameznimi točkami pa je kvintet «Fantje s Krasa» prepeval slovenske narodne pesmi. Ob tej priliki moramo pohvaliti požrtvovalnost članov Slovenskega narodnega gledališča, ki poleg rednega delovanja v gledališču še najdejo čas in dobro voljo za recitiranje najboljših del slovenskih pesnikov in pisateljev po prosvetnih društvih, kamor Slovensko narodno gledališče, vsled pomanjkljivosti dvoran in odrov ne more. Recitacijski večer v prosvetnem društvu «Raubar» na Greti je lepo uspel. Občinstvo pa je izrazilo željo, naj bi večkrat bili podobni večeri.

O pomenu recitacijskih večerov je govoril prof. Boštjančič Karel. Najprej je v kratkih besedah spomnil poslušalce na čase, ko je bila slovenska beseda preganjana. Cela vojska brezobzirnih plačancev fašističnega režima z duhovščino vred, je prihitela med naše preprosto slovensko ljudstvo in ga hotela odtrgati od naroda. Toda to jim ni uspelo. Napočil je čas, ko lahko govorimo v našem materinem jeziku in se izobražujemo. Za izobrazbo našega ljudstva pa so recitacijski večeri zelo pomembni. Pri teh večerih se seznanja ljudstvo z našimi pomembnimi pisatelji in pesniki. Obenem pa se učimo ljubiti našo lepo slovensko besedo.

* * *

Ni dvoma, da je prosvetno društvo «Simon Jenko» na tržaškem ozemlju prvo med društvi, ki zna svojim članom preskrbeti kvalitetne kulturne večere. To ni posebna težava. «Simon Jenko» ima namreč svoj sedež v središču mesta in mu ni težko najti najrazličnejše umetniške skupine, ki se rade odzovejo vabilu in prirede kulturni večer. Ugotoviti pa moramo, da ta gostovanja niso preveč vzgojna za člane prosvetnega društva «Simon Jenko», ki le redko kdaj ali pa nikoli ne pripravijo in izvedejo sami s svojimi močni kakšno prireditev.

7. oktobra so nastopili na kulturnem večeru v «Simonu Jenku» tamburaši iz Rocola in Komorni zbor. Rocolski tamburaši, ki jih vodi požrtvovalni učitelj Gerdol, so nastopili nekoliko okrnjeno, kajti bilo jih je le sedem. Kljub temu pa so precej dobro zaigrali več partizanskih in narodnih pesmi. Po vsaki pesmi je sledilo odobravanje občinstva.

Na tem večeru bi moral nastopiti ni kvinteta pa so bili nujno zadržani. kvintet «Fantje s Krasa». Nekateri člaZato je na mesto njih nastopil Komorni zbor pod vodstvom Ubalda Vrabca, ki je dovršeno zapel več umetnih in narodnih pesmi. Največ uspeha sta želi pesmi «Naše gore» od Foersterja in «Slovenska pesem', ki jo je zložil na Kajuhovo besedilo Ubald Vrabec.

Kulturni večer je nudil občinstvu ne le prijeten večer, temveč v prvi vrsti tudi umetniški užitek.

* * *

V novo ustanovljenem prosvetnem društvu «Simon Gregorčič» v Zgornji Skorklji je bilo otvorjeno zimsko delovanje z uspelim recitacijskim večerom, ki je bil v petek 8. oktobra. Člani Slovenskega narodnega gledališča so izvrstno recitirali in pritegnili zanimanje navzočih za vsako pesem. Po končanem večeru se je ljudstvo zadovoljno razšlo, kajti večer jim je iz kulturnega gledišča mnogo nudil.

* * *

Med najboljše dramske družine, ki delujejo pod okriljem prosvetnih društev spadajo brez dvoma: dramska družina iz Sv. Križa, Opčin, Proseka in Kontovela in Sv. Ivana.

Križani so se že vse poletje pripravljali za izvedbo kvalitetne igre «Učiteljica», ki jo je napisal italijanski pisatelj Nicodemi. S to igro so 12. oktobra t. l. tudi otvorili novo sezono. Križka dramska skupina je s tem pokazala, da noče zaostajati za opensko in kontovelsko skupino. Igralci iz Sv. Križa, ki so sodelovali pri omenjeni igri, so pokazali precejšnjo sposobnost. Vsak izmed njih je svojo vlogo dobro izpeljal in s tem doprinesel svoj delež k skupni izvedbi igre. Najboljše pa je igrala Giorgi Marija, ki je prepričljivo podala glavno vlogo.

K. B.

KULTURNI ZAPISKI

○ V Celju so otvorili stalne prostore za razstave slik in kipov. Prva bo na vrsti razstava pokojnega tržaškeva rojaka akademskega slikarja Alberta Sirka, ki je zadnja leta deloval in lani umrl v Celju. Razstavljene bodo tudi njegove ilustracije in grafika. S to razstavo se hoče Celje oddolžiti pokojnemu umetniku, ki je v Celju prvi pričel s prirejanjem umetniških razstav od l. 1936 dalje.

○ Letos je pretleko 150 let, odkar se je rodil največji poljski pesnik in pisatelj Adam Mickiewisz. Ob tej priliki bó izdala največja poljska založba knjig na pobudo poljskega ministrstva kulture in umetnosti ljudsko izdajo vseh del Adama Mickiewicza, ki bo obsegala 15 knjig. Istočasno pa bodo prenesli v Krakov spomenik velikega pisatelja, ki so ga Nemci v času okupacije odpeljali in ga je sedaj našla poljska komisija v angleški okupacijski coni Nemčije.

○ V Moskovski državni založbi knjig je izšla v nakladi 50.000 izvodov že šesta izdaja Fučikove knjige «Reportaža napisana pod vešali». Ta izdaja obsega tudi zadnji rokopis Julija Fučika (91. list rokopisa), katerega so našli v Pragi šele letos.

○ Češkoslovaška vlada je predložila v Budimpešti spisek, ki obsega vso kulturno dediščino, katero zahteva od Madžarske vlade ker izvira iz češkoslovaškega ozemlja. Gre predvsem za številne kulturne spomenike in Slovaške, ki so po letu 1848 prešli v last madžarske države. Spisek je predložen v smislu mirovne pogodbe.

○ V Bolgariji je Vrhovna zveza bibliotek organizirala od 3. do 10. oktobra «Nedeljo bolgarske knjige».

* * *

V pričetku avgusta je v Državni založbi Slovenije izšel prvi letnik (za leto 1947)

Zgodovinskega časopisa,

ki je glasilo zgodovinskega društva Slovenije. Z velikimi družbenopolitičnimi spremembami, ki smo jih Slovenci doživeli z narodno-osvobodilno borbo, so tudi za slovenske zgodovinarje nastale nove in pomembne naloge tako v znanstvenem kot v organizacijskem pogledu. V zvezi s tem je postalo nujno izdajanje zgodovinske revije, ki bo odraz novih stremljenj in prizadevanj slovenskih zgodovinarjev, obenem pa bo služila tudi kot študijski pripomoček zgodovinarjem in profesorjem zgodovine ter vsem, ki se zanimajo za zgodovinska vprašanja. Revija, katere prvi letnik je sedaj izšel v obliki zbornika, vsebuje vrsto zanimivih člankov o raznih aktualnih zgodovinsko bibliografijo od leta 1941 do 1945. Nova knjiga predstavlja lep doprinos k našim znanstvenim publikacijam.

Nove knjige

Krleža je eden najmočnejših sodobnih hrvatskih pisateljev, ki je posebno znan kot dramatik. V slovenskem prevodu imamo na žalost le malo njegovih del in tudi pravkar izišla novela «Bitka pri Bistrici Lesni (Izdal Slovenski knjižni zavod kot triindvajseti zvezek «Male knjižnice») je le skromen prispevek k spoznavanju tega velikega mojstra. Predstavlja pa novela značilen primer Krleževe pripovedne umetnosti, tako da je nje slovenski prevod vseeno pomemben. Prevedena je iz Krleževe zbirke novel: «Hrvatski bog Mars», v katerih pripoveduje pisatelj usode Hrvatov v prvi svetovni vojni. Tudi novela: Bitka pri Bistrici Lesni je zajeta iz življenja na fronti v prvi svetovni vojni. Krleža, ki se je vojne sam udeležil, popisuje v njej z živim realizmom smrt četvorice hrvatskih domobrancev na ruski fronti v Galiciji.

Knjižici je dodan kratek opis Krleževega življenja in dela.

○

V knjižni zbirki, ki jo pod naslovom «Mojstri in vzorniki» izdaja ista založba, je izšel Franca Mehringa življenjepis «Heinrich Heine». Heine je znameniti nemški pesnik 19. stoletja, ki ga štejemo med največje svetovne pesnike. Bil je že v tedanji dobi nasprotnik nemškega militarizma in absolutizma, a obenem hud kritik buržoazije in pristaš socializma, zaradi česar je moral zapustiti Nemčijo in se naseliti v Franciji.

Mehringova študija o Heinejevem življenju nam prikazuje življenjski boj tega velikega pesnika in razvoj njegove pesniške osebnosti. Slovenski prevajalec, naš znani pesnik Mile Klopčič, je delu napisal tudi kratek uvod ter dodal nekaj odlomkov lastnega prevoda Heinejeve pesnitve «Nemčija», ki bo slovenskemu čitatelju vsaj malce prikazala odlike Heinejeve umetnosti. Vsekakor je izdaja tega spisa pomembna, ker je to prva študija, ki jo imamo v slovenskem prevodu o tem velikem naprednem pesniku, ki ga štejemo med največje duhove preteklega stoletja.

○

Slovenski knjižni zavod je nedavno izdal novelo, ki jo je pod naslovom «Svet na Kajžarju», napisal slovenski pisatelj Ivan Potrč.

Ivan Potrč, ki je poznan kot opisovalec kmečkega življenja na slovenskem Štajerskem, nam v tej noveli prikaže problematiko, ki nastaja danes v življenju ємečkega proletariata v Slovenskih goricah. Viničarji Slovenskih goric, ki so v stari Jugoslaviji za minimalen zaslužek morali garati za bogate lastnike vinogradov, da so se kar najbolj skromno preživljali, so postali v novi Jugoslaviji lastniki zemlje. Toda stoletna zemljiška sužnost, nekoliko pa tudi nemška okupacija v minuli vojni, sta zapustili pri tem prejo zlasti močno ob ustanavljanja vinobivalstvu močne sledove, ki se javljagradniške zadruge. Oris značajev viničarjev Slovenskih goric, knjih osebne težnje in tudi razvoj čuta za skupnost, tvorijo bistvo te novele. Prav posebno, pa je pisateljevo pripovedovanje, ki je preprosto in svojevrstno, tako da s svojo neposrednostjo pritegne čitatelja. Potrčeva novela je primer prave ljudske novelistike in bo zato zlasti na podeželju imela obilo hvaležnih bralcev.

○

Državna založba je te dni izdala pomembno knjigo, ki jo je napisal profesor ljubljanske univerze dr. Anton Melik, pod naslovom «Jugoslavija» Knjiga nosi podnaslov: «Zemljepisni pregled», ki nam pove, da predstavlja knjiga poljudno pisano zemljepisno delo o sedanji Jugoslaviji. V uvodnih poglavjih podaja pisatelj geografsko-politični položaj Jugoslavije in govori o velikosti zemlje, številu prebivalstva in drugem. Nato prikazuje zemljepisno sliko celotne države (pregled površja, reke, podnebje, rastlinstvo) temu pa sledi opis posameznih predelov in posameznih republik Jugoslavije. Delo je pisano poljudno in zanimivo, tako da ga bo prav vsak z užitkom čital. Obenem pa bo vsakdo našel v knjigi vse podatke o Jugoslaviji, za katere se zanima.

Melikovo delo, ki je izpolnilo veliko vrzel v naši tovrstni poljudno znanstveni literaturi, bo dobrodošlo prav vsem. Sploh bi knjigo moral prebrati vsakdo, saj je dolžnost naprednega državljana, da dobro pozna svojo domovino.

Sovjetski pisatelj Aleksander Fadejev, ki ga poznamo kot avtorja romana «Mlada garda», je nedavno napisal nov roman «Poraz», ki smo ga pravkar dobili tudi v slovenskem prevodu (Izdala Cankarjeva založba). «Poraz» je roman partizanskega odreda, ki je po prvi svetovni vojni na oddihu na Daljnem vzhodu. Tu ga napadejo Japonci z Kolčakove divizije in stisnejo v močvirje, kjer je skoro celoten odred uničen. Napeto pisano delo znanega pisatelja, ki ga sedaj v Sovjetski zvezi najbolj bero, bo gotovo tudi pri nas pritegnilo mnogo bralcev.

S. R.

FERDO KRAVANJA

PETER SKALAR

zgovorna priča nepretrgane borbe primorskega ljudstva za osvoboditev

V nedeljo 10. t.m. so v Cezsoči pri Bovcu položili v domačo zemljo posmrtne ostanke Ferda Kravanje Petra Skalarja, sekretarja zahodno-primorskega okrožja. Veličastnega pogreba se je udeležila ogromna množica ljudstva iz vsega tolminskega okraja, ob odprtem grobu sta se od njega poslovila z govori tudi minister za komunalne zadeve tov. Regent in podpredsednik ljudske skupščine LRS tov. France Bevk.

Osvobodilna fronta je zrastla iz ljudstva, njen program je bila že davna težnja vsega slovenskega naroda po združitvi v skupni domovini. Kar je Osvobodilna fronta formulirala v svojih točkah, je že dolgo časa prej tlelo v srcih slovenskega ljudstva, zlasti primorskega. Te prvobitne in osnovne težnje ne morejo pobiti nobene laži, ne morejo zatreti nobene spletke. Junak, ki smo ga pokopali preteklo nedeljo v Cezsoči, je najbolj živa priča, kaj je pomenila in pomeni OF za vse naše ljudstvo.

Ferdo Kravanja-Skalar je že v rani mladosti nosil v sebi iskro odpora proti fašizmu in nacionalnemu zatiranju, ki je kasneje tako mogočno vzplamtela, s sovraštvom proti fašizmu pa se je v njegovem srcu družila globoka ljubezen do slovenskega ljudstva in do domovine. Ta ljubezen ga je skozi vse njegovo življenje gnala, da je žrtvoval za osvoboditev svojega ljudstva vse, da je bila osvoboditev našega naroda njegov življenjski cilj.

Že 17 let star je prebiral antifašistične liste, ki so tedaj prihajali iz Pariza, in letake antifašistične organizacije TIGR. Ob tržaškem procesu in po strelih, ki so padli na Bazovici, se je njegov srd proti fašizmu še bolj poglobil. Čutil je, da je treba protestirati, pokazati fašistom, da niso s streli na Bazovici zatrli narodnega odpora. Tedaj so zagorele na Bovškem šole, kjer so poitalijančevali naše roke Zaprli so ga, a ga izpustili, ker mu niso mogli ničesar dokazati. Navezal je stike z antifašisti preko meje. Hodil čez Jalovec in Lanševico s pištolo ob pasu in s knjigami in letaki v nahrbtniku, ker je bilo tedaj naše ljudstvo žejno slovenske besede.

Poklicali so ga k vojakom. Na gorah je bil sneg, bilo je meseca februarja. Vzel je kolo, privezal nanj smuči ter se odpeljal proti Trenti. Kolo je pustil v Zadnici, s smučmi pa jo je mahnil čez Luknjo. Začelo je snežiti, udirali so se plazovi, a Ferdo se ni strašil. Šel je po navodila, kako bo deloval pri vojakih, šel je po propagandni material. Vrnil se je zaradi snežnega meteža čez Rateče. Pri Beli peči so ga italijanski financirji zajeli. Zbežal jim je. Pa so ga dohiteli, devetnajst jih je bilo. Vrgli so ga v sneg, ter ga vsi pretepali s puškinimi kopiti. Šele ko je slednji končal, je rekel brigadir: Basta! Iz zapora je šel k vojakom. Dva meseca je bil hudo bolan, toda njegova mati ni o tem prav nič zvedela iz njegovih pisem.

* * *

Prišla je vojna v Abesiniji. Ferdo je zbežal čez mejo. Tam je delal na Jesenicah, kasneje v Kranju. Ob praznikih je prihajal čez mejo, nosil letake in knjige, organiziral po vaseh skupinice antifašistov. Na sebi je imel vedno dolgo zelenkasto pelerino. Ležal je v grmih in senikih, naslednjega dne se je vračal. To je trajalo več let.

* * *

Njegova najljubša pot je bila Jalovec. Tudi poleti 1936 leta je naglo stopal po Jalovčevi stezi proti Pleševčevemu sedlu nad Loško Koritnico. Kar začuje krik: Fermo, o sparo! Na sedlu je zagledal šotor, pred njim tri miličnike, ki so merili s puškami nanj. Ni se ustrašil. Vrgel je nanje ročno granato. Dva sta obležala, tretji je streljal za njim. Vrnil se je nazaj čez mejo, nihče ga ni zasledoval, čeprav je bilo do meje več kot dve uri hoda. Streljali so večkrat za njim tudi tedaj, ko je skupaj z Zelenom hodil po gozdovih okoli Postojne. Bil je vedno enako drzen in pogumen, tvegal je vse, ni se strašil nobenih naporov.

Bližala se je vojna in z njo čas obračuna. Vedno pogosteje je hodil čez mejo, organiziral sestanke, povezal v organizacijo Simona Kosa in druge iz Nemškega Ruta. Hodil je tudi na Koroško. Zavedal se je, da bo ravno ta vojna prinesla toliko pričakovano svobodo. Pri tem ni prav nič računal, niti ni vedel za spletke ljudi, ki jim osvoboditev ni bila glavno.

Julija meseca leta 1940. je bila v ljubljanskih časopisih objavljena njegova slika skupno z razpisom 100 tisoč dinarjev nagrade za onega, ki ga prijavi. Tedaj se je zdravil v sanatoriju «Emona» v Ljubljani zaradi stare črevesne bolezni. Na zahtevo Gestapa ga je jugoslovanska policija tam prijela. Bil je obsojen na pet let ječe. Ob razpadu Jugoslavije je bil v zaporu v Nišu. Pobegnil je. Pod imenom kapetana Djuro Jovanoviča je preromal vso Hrvatsko in prišel na Dolenjsko. Pri Ribnici se je sestal z Zelenom in učiteljem Majnikom. Tu so jih zaradi izdaje nekega domačina karabinerji obkolili. Zelen je bil težko ranjen v trebuh, Ferdo v pljuča, učitelju Majniku je uspelo pobegniti. Zelen se je ustrelil v glavo, preden so ga zajeli. Tudi Ferdo se je ustrelil, toda krogla je le lahko ranila glavo. Prepeljali so ga v kočevsko vojaško bolnico, nato v ljubljansko. Dolgo časa je visel med življenjem in smrtjo, stražili so ga karabinerji. Po petih mesecih zapora je s pomočjo OF zbežal, ko je nastala velika zmešnjava po neki eksploziji na velesejmu. Njegova rana še ni bila zaceljena. Zdravili so ga dalje v nekem sanatoriju.

Nato je hodil po Ljubljani. Nosil je vedno temna očala, da ga niso spoznali. Ko je nekoč srečal na ulici karabinerja, ki ga je v bolnici stražil, ni niti trenil ter se prav veselo nasmejal svoji spremljevalki.

Kot resničen patriot je takoj našel pravo pot v OF. Vse, kar je vseboval program OF, je bilo tudi njegovo najglobje srčno nagnjenje že od zdavnaj, saj mu je bila svoboda slovenskega ljudstva smisel vsega njegovega življenja.

Spomladi 1942 je šel na Dolenjsko, od tu na Prim[illegible]. Na Tolminskem Kobariškem, Bovškem in v Baški grapi je ustanavljal prve OF odbore in prve čete. Povsod so ga ljudje vzljubili, povsod so se organizirali. Nosil je še vedno ono zeleno pelerino, na nogah pa skoraj vedno copate.

Bil je vedno skromen, požrtvovalen, popolnoma predan OF in Partiji, v katero je bil v njegovo veliko veselje sprejet. Postal je sekretar tolminskega, nato zapadno — primorskega okrožja. Tedaj so ga poznale še vasi na Tolminskem. Ljudje so mu dajali čevlje, obleko, volnene nogavice, on pa je vse to sproti dajal svojim tovarišem. Ko je bila kaka pokrajinska konferenca, so mu morali njegovi tovariši posojati - ta čevlje, oni jopič, tretji nogavice, da je šel «dostojno» oblečen na konferenco. Najbolj so ga ljubili kurirji, ki so ga spremljali.

Skoraj dve leti in pol je deloval na Tolminskem, v Brdih, v Beneški Sloveniji. Oktobra 1944 je odšel s kurirji preko Soče, da se udeleži pokrajinske konference. Srečno so prišli nad Deskle ter se ustavili v neki hiši. Tudi tokrat so Ferdota-Skalarja izdali. Hišo so obkolili Nemci in fašisti. Kurirjem je uspelo prebit obroč, Ferdo pa, zvest in požrtvovalen kakor vselej, ni hotel pustiti na mizi kup važnih spisov. Zato jih je pobiral, ko so fašisti že gledali skozi okna. Skočil je za hišo, toda prepozno. Fašistična krogla mu je pretrgala nit življenja.

Takšen je bil Skalar. Ta kratki opis njegovega življenja, ki je bilo tako polno trpljenja, je le medla slika vsega njegovega dela. In njegovo življenje je bilo vseskozi dosledno, ker je bil velik idealist, ker je bil vedno tesno povezan s svojim ljudstvom. Mnogi so imeli ljubezen do naroda le na jeziku, on jo je nosil globoko v srcu, vsesal jo je z mlekom svoje slovenske matere. To ljubezen so v njegovi mladosti krepile slovenske knjige, ki jih je tako pridno prebiral, te ljubezni so ga učile gore, po katerih je vedno hodil ob prostem času. Zato je tudi našel vedno pravo pot, ko je marsikdo drugi kolebal.

Ko so ga odkopali v Desklah, je bila vsa Soška dolina polna jesenskega sonca, le zastave s črnimi trakovi so spominjale na žalost. Saj je sedaj vsa ta zemlja ob Soči svobodna, saj so se uresničile želje in sanje padlega junaka.

In ljudstvo v gornji Soški dolini je pokazalo, da ljubezen rodi ljubezen, pokazalo je, da ne bo nikoli pozabilo svojega junaka. To so pričali venci iz vseh tolminskih vasi, delovnih kolektivov, venci tovarišev partijcev, in venci OF, ki so skoraj zasuli njegovo krsto v šolski sobi, kjer je ležala na odru; v isti šolski sobi, kjer se je Skalar učil najprej ljubiti svoj jezik, kasneje sovražiti učitelje, ki so mu ga hoteli iztrgati.

Isti dan pa je Cezsoča tudi odkrila spomenik svojim padlim borcem vsem onim, ki so Skalarju sledili in padli kakor on za našo svobodo.

Če bi hoteli kratko odgovoriti, zakaj je zmagala Osvobodilna fronta, bi mogli reči: zmagal je njen ljudski, revolucionarno-demokratični značaj. Zmagala je zaradi tega, ker je bila Osvobodilna fronta vedno v prvi vrsti demokratična zveza delavcev, kmetov, delovne inteligence in vseh tistih patriotičnih sil v slovenskem narodu, ki so pojmile, da je osvobodilna vstaja ljudskih množic pod vodstvom demokratičnih sil edina pot k nacionalni osvoboditvi slovenskega in vseh jugoslovanskih narodov.

Kardelj

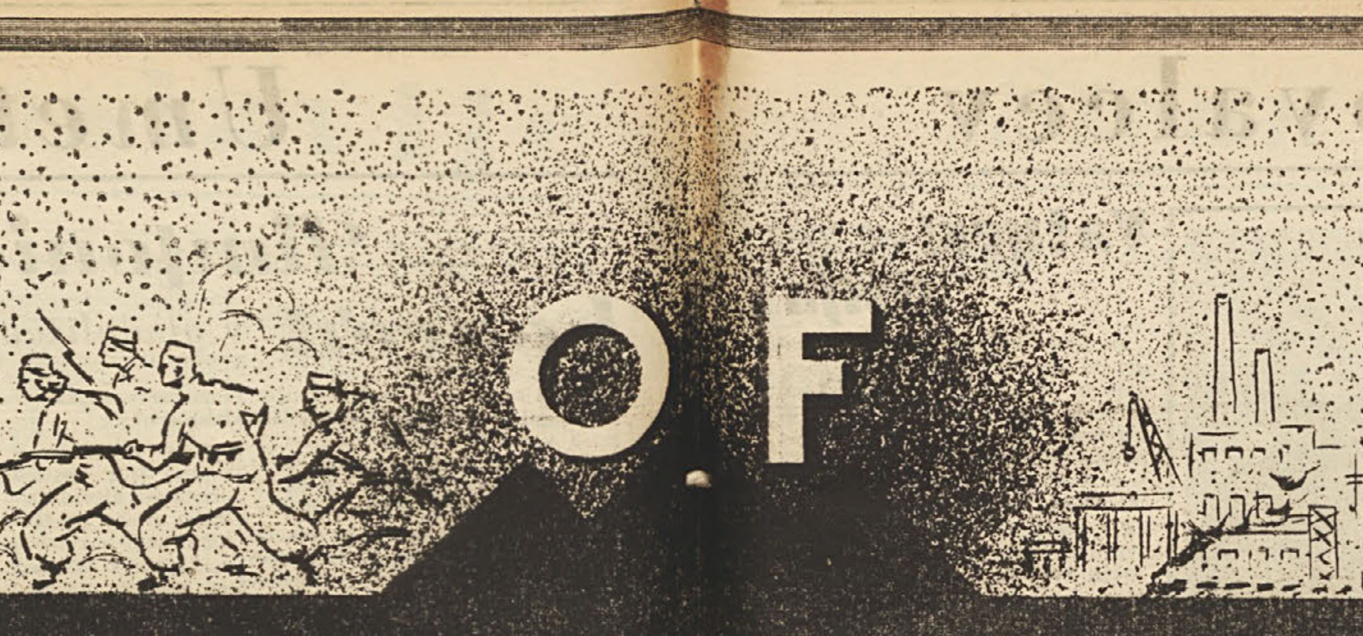

OF - REŠITELJICA SLOVENSKEGA LJUDSTVA

V središču Evrope so se dvignile sile, postopoma preplavljale deželo za deželo in hotele vsiliti človeštvu nek novi red — red sužnosti in trpljenja. Narod za narodom je klonil pred težkimi topovi, tanki, pred vojsko, ki se je zdela nepremagljiva, jeklena in ki je poteptala človeško dostojanstvo. Tej jekleni sili, ki je poznala samo sebe in sebe priznavala za nadčloveka, pa so se na njenem barbarskem pohodu proti vzhodu zoperstavili jugoslavanski narodi, ki so videli pred seboj le dve poti: ali suženjsko upogniti vrat in pustiti, da jih postopoma uničijo in ugonobe, ali si pa v borbi iskati svojo rešitev in svobodo. In 27. marca 1942. leta so jugoslovanski narodi stopili na drugo pot in se drznili naduti nacistični sili odreči pokorščino.

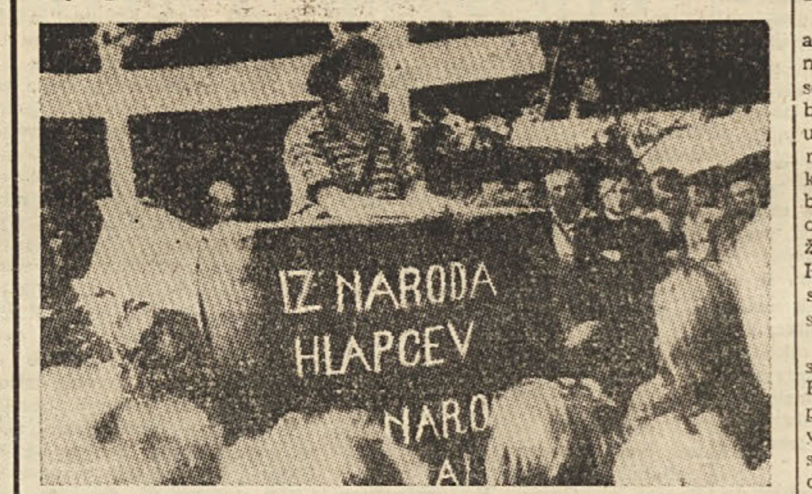

Zborovanje na Vipavskem med borbo

Osvobodilna fronta je živo življenje samo. Ona je junaška gesta naroda, njegovih osnovnih ljudskih sil v trenutku, ko se je ta narod zavedel, da se pričenja boj za obstanek.

Kardelj

Jugoslavija je stopila v vojno, a odpora ni vzdržala. Korumpirani višji oficirji — petokolonaši — so svojim vojakom prepovedali boriti se. In čeprav so se ti hoteli upirati navalu Nemcev, niso mogli nuditi niti najmanjšega odpora, kako se bodo z golimi sabljami borili proti železnim tankom in oklopnikom? V desetih dneh je ležala kraljevina Jugoslavija pred Hitlerjevimi nogami. Narodi Jugoslavije pa niso pokleknili, sprejeli so borbo na življenje in smrt.

Dva tedna po zlomu Jugoslavije so se v Ljubljani sestali na pobudo KPS poleg zastopnikov partije predstavniki demokratičnega krila v Sokolu, krščanskosocialistične skupine in slovenskih kulturnih delavcev. To je bil ustanovni sestanek OF, ki je potekel v najmračnejših dneh slovenske do takrat tako temne zgodovine, ko so po slovenskih mestih in vaseh lažne nacionalsocialistične fraze slepele ljudstvo in je bilo videti, da je slovenski narod izgubil vsako nado do življenja. Toda osvobodilna fronta je že v prvih dneh svojega obstoja začrtala jasno svojo pot: edini izhod za slovensko ljudstvo je odločna, oborožena borba za rešitev neodvisnosti ljudstva in golih življenj. Obenem je OF izjavila, da ne priznava razkosanja Jugoslavije ter da bo delovala z vsemi silami za slogo in enotnost njenih narodov. Hkrati pa stremi k povezanosti slovanskih narodov pod vodstvom velikega ruskega naroda na temelju pravice slehernega do samoodločbe.

To so bile temeljne točke Osvobodilne fronte, ki si jih je začrtala ob svoji ustanovitvi in ki ji je ostala zvesta vse do končne zmage nad nacifašizmom.

Kmalu po svoji ustanovitvi se je OF širila med slovenskim ljudstvom ter zajela prav vse sloje: delavce, kmete in razumništvo. Ne oziraje se na državne in pokrajinske meje, ki so razrezale slovensko narodno telo, je že od prvega početka zajela vse slovensko narodno ozemlje, nekdanjo Dravsko banovino, Primorsko in Koroško. Osvobodilna fronta je združila vse zdrave sile slovenskega naroda in jih povedla na skupno pot — pot k svobodi.

Po vsej Sloveniji je OF priredila med ljudstvom politične sestanke in konference ter tako dvignila poteptano slovensko narodno zavest. Z nemškim napadom na Sovjetsko zvezo pa je OF postala prava množična organizacija, ki ni sprejela v svojo sredo le tistih, ki so sodelovali z okupatorji. OF je organizirala med samim ljudstvom krajevne, okrožne in rajonske odbore, ki so sedanji organi slovenske narodne in ljudske oblasti. Slovenci so sabotirali odločbe okupatorjev ter izpolnjevali navodila Osvobodilne fronte in ji tudi prostovoljno plačevali narodni davek.

Vzporedno s političnim bojem pa je OF organizirala oborožen upor proti okupatorju. Skupine prvih partizanov, ki so si osvojile orožje s krvjo najboljših borcev, so se lačne, gole in bose zoperstavljale zverinskemu nasilju okupatorjev in domačih izdajalcev. Zoperstavljale so se lahko zato, ker so imele trdno vero v pravično zmago, ker so imele veliko večino slovenskega ljudstva na svoji strani, tistega ljudstva, ki je dajalo zadnji grižljaj svoji narodni vojski, da bo le premagala sovražnika.

PRVI BOREC

Po kapitulaciji Italije pa je OF razpisala splošno mobilizacijo. Slovenske narodne množice so se odzvale pozivu Osvobodilne fronte in tako priznale, da je Osvobodilna fronta zakonita narodna oblast, ki ima tudi pravico, terjati od svojega ljudstva tudi žrtve.

In kakor se je iz ljudskih odborov razvila današnja prava ljudska oblast, tako se je iz partizanskih odredov razvila prava narodna slovenska vojska, ki je v stavu jugoslovanske armade s svojim nepopisnim junaštvom branila slovensko in jugoslovansko ozemlje.

Vstaja v Sloveniji je dobila značaj splošne narodne vstaje, ki je zajela ves slovenski narod, zedinjen v OF. Slovenske brigade, oprte na dobro organizirano in požrtvovalno zaledje, so osvobajale vas za vasjo, grič za gričem z odločnostjo in discipliniranostjo, kar je moral občudovati ves svet.

Pot, ki si jo je izbral slovenski narod, je bila težka. Mnogo krvi in življeni naših najboljših tovarišev in tovarišic je pokrilo to slavno pot. Toda povezava med vsemi Slovenci preko vseh meja, sodelovanje vseh jugoslovanskih narodov ter zveza s Sovjetsko zvezo, v katero so imeli in imajo naši narodi neomajno zaupanje, vse je bilo rojeno v krvavi borbi in prekaljeno v najtežjih dneh naše zgodovine. In prav zato povezave, sodelovanja in zveze ne more nihče in nikoli več pretrgati.

Vsi primorski Slovenci, ki so pet in dvajset let s hrepenenjem zrli v Jugoslavijo in pričakovali, da jih bo ona rešila fašizma, so se ob klicu OF jasno zavedli, da je Osvobodilna fronta tista sila, ki bo tako dolgo ponižanim in tlačenim Primorcem prinesla svobodo. Vsi so se ji odzvali, sprejeli njeno politično in vojaško borbo, sprejeli program OF Slovencev, ker je bil tudi in predvsem program vseh Primorcev, kajti dobro smo spoznali, da se edino le s silo lahko uniči nasilje in da se le v združeni domovini lahko narod svobodno in samoniklo razvija.

Kakor prav vsi Slovenci, združeni v OF, tako so tudi Primorci v tem boju za njen program popolnoma podredili svoje ožje interese. Doživeli smo narodno skupnost kot pravo prirodno celoto. Lahko trdimo, da smo Slovenci postali prav v letih osvobodilne borbe pravi narod; ustvarila ga je iz razcepljenih Slovencev Osvobodilna fronta, njen program in delavnost.

Padlim za svobodo

V osvobodilni borbi, v katero nas je poklicala in vodila OF, smo se prepričali, da more ljudstvo le z lastnimi silami uničiti tiranijo, ki je tlačila naše narode. Ta dragocena izkušnja nam je tudi porok, da bodo Slovenci v svoji domovini strnjeni v Osvobodilni fronti zgradili tudi sedaj z lastnimi rokami novo življenje življenje dela in sreče - socializem. Mi Slovenci, ki smo po maju 1945 ostali na Tržaškem ozemlju odtrgani od matične domovine, pa bomo ostali Osvobodilni fronti in njenemu programu zvesti, ker spadamo v slovensko narodno celoto. In le naslonjeni na to celoto se bomo lahko razvijali, se borili in ščitili svoje narodnostne pravice na tem ozemlju, pravice, ki smo si jih kot pripadniki OF v težkem osvobodilnem boju priborili.

Osvobodilna fronta je bila in bo ostala prostovoljna zveza najboljših sinov in hčera slovenskega naroda, tistih, ki so v preteklosti stali na braniku svobode in obstanka svojega naroda in vseh tistih, ki so v današnjih dneh čvrsto odločeni braniti demokratične, nacionalne in socialne pridobitve ljudstva pred vsakomur, ko bi ponovno hotel vrniti oblast v roke protiljudskih klik.

Osvobodilna fronta je vedno prisluškovala težnjam in razvoju zavesti ljudskih množic. Izhajajoč iz dejstva, da se ljudske množice uče predvsem na lastnih izkušnjah, jim je Osvobodilna fronta neprestano pojasnjevala njihove izkušnje, jim pomagala tolmačiti te izkušnje, izvajati zaključke iz teh izkušenj in je tako, korak za korakom, vplivala na razvoj njihove zavesti, na utrjevanju njihove demokratične volje. Osvobodilna fronta je vedno težila za tem, da se v svojih ukrepih in v svoji politiki nikdar ne oddalji od ljudskih množic.

Kardelj

VLOGA OF
IZGRADNJI SOCIALIZMA

Osvobodilna fronta je povedla slovensko ljudstvo v borbo za osvoboditev in ta borba se je uspešno zaključila. Osvobojena domovina pa je bila vsa v razvalinah. Zato so takoj po osvoboditvi čakale OF velike in težke naloge: izgradnja ljudske oblasti, obnova vasi in mest, industrije, prometnih zvez. Osvobodilna fronta se je takoj lotila dela. Pod njenim vodstvom so se delovne množice masovno udeleževale prostovoljnega dela, in kmalu so se pokazali veliki uspehi. Dejavnost Osvobodilne fronte je segala na vsa področja: krepitev ljudskih odborov, preskrbo, politično vzgojo članov OF, pripravo za ustavodajne volitve, pripravo za ustavo FLRJ itd. Velika je bila tudi aktivnost OF ob izvajanju agrarne reforme, saj so se organi ljudske oblasti, ki jim je bilo po zakonu poverjeno to izvajanje, oprli na frontne organizacije. Velika in kočljiva naloga, ki jo je zahtevala izvedba agrarne reforme, je bila s pomočjo OF in njenih organizacij v glavnem pravilno izvršena.

Ob velikem političnem vzgojnem delu OF so delovne množice sprejele tudi z velikim navdušenjem zakon o nacionalizaciji. Ta zakon je odprl pot v socializem, pot, ki jo je vsak zaveden frontaš pričakoval in pozdravil. Za to ni bila težka osnovna politična naloga, ki jo je imela OF ob izvajanju nacionalizacije. Imovina, ki je postala s tem zakonom obče ljudska lastnina je bila velika in člani OF so pričeli prevzemati naloge upraviteljev narodnega gospodarstva v industriji, rudarstvu, poljedelstvu, trgovini in v bankah.

Izvršitev teh osnovnih političnih in gospodarskih nalog v letu 1945 in 1946, to je: usposobitev industrije preko predvojne kapacitete, obnova mest in podeželja, agrarna reforma in nacionalizacija, izboljšanje življenjskega standarda v pogledu prehrane in preskrbe z ozirom na vojna leta, predvsem pa ogromni delovni elan širokih ljudskih množic in njihova globoka politična preusmerjenost, vse to je omogočilo, da se je z letom 1947 prešlo na plansko gospodarstvo. Popularizacija plana in aktivizacija slovenskega ljudstva za planske predpriprave in za pričetek izvrševanja plana samega, to je bila najobsežnejša politično-ekonomska akcija, ki jo je z uspehom izvršila OF.

Odkar se izvaja petletni plan, je cela vrsta nalog iz gospodarskega področja, pri katerih z uspehom sodeluje OF. To so organizacija prehrane in preskrbe, organizacija odkupa in trgovine, organizacija davčne kampanje in zlasti organizacija zadružništva.

OF je opravila tudi veliko delo na vasi, kjer je imela še velik vpliv stara miselnost, ki se je izražala v nezaupanju do novega gospodarskega sistema in v stremljeju po popolnem individualističnem gospodarskem življenju. Vztrajno delo OF je že mnogo pripomoglo do preobrata in kmetje se ravno na osnovi pravilnega pojmovanja in pomena zadružništva vključujejo v skupno gospodarstvo. Pri vprašanju odkupov, trgovine in davkov je OF v zvezi z istočasno organizacijo zadružništva zlomila odpor tistih elementov na vasi, ki so se hoteli zaradi svojih kulaških in politično reakcionarnih tendenc, mobilizirati srednjega in malega kmeta proti ljudski oblasti in ga hoteli tako iztrgati iz občega gospodarskega življenja.

Tako je delovanje OF poseglo povsod, od mest do vasi, tovarn do upravnih organov. Njena dejavnost se ni nikjer omejevala. Prosveta, socialno skrbstvo, skrb za vzgojo otrok, skrb za matere in nešteto drugih akcij so najlepša bilanca dela Osvobodilne fronte.

Tega dela ni mogoče preceniti. Državna oblast ne bi mogla samo s svojim uradniškim aparatom nikoli izpolniti ogromnih nalog, ki so bile izvršene na vseh toriščih. OF je mobilizirala vse sile delovnega ljudstva v naporu za izvedbo nalog petletnega plana.

Delo Osvobodilne Fronte pa se si ni omejevalo samo na gospodarsko politično dejavnost, temveč tudi na vzgojno politično. Osvobodilna fronta se je vedno zavedala, da je kot enotna politična organizacija slovenskega ljudstva s Komunistično partijo na čelu vodnica celotnega političnega življenja na Slovenskem. Zato je krepila in poglabljala ideološke temelje svojega dela in posvečala mnogo svojih sil politični vzgoji ljudstva in dvigu novih kadrov. Odbori Osvobodilne fronte so trajno skrbeli za globljo rast ljudske demokracije in za pravilno poslovanje ljudskih odborov. Po vseh krajih ne vodi OF samo svoje odbore, ampak tudi delo vseh množičnih organizacij, ljudske prosvete, društev itd. Posebno veliko vlogo ima OF pri mobilizaciji kmečkega prebivalstva za gradnjo zadružnih domov. OF Slovenije si je postavila nalogo, da v tem letu zgradi 529 zadružnih domov.

Ena največjih akcij OF po svojem in zunanjem političnem pomenu je bila kampanja za Primorsko, Trst in Koroško. V vprašanju borbe za naše neosvobojene kraje se je strnilo vse slovensko ljudstvo v enoto in v tej povojni borbi za pravične meje na severu in zapadu naše domovine pokazalo veliko politično zrelost in pripravljenost na žrtve. Predvsem pa je pokazalo izredno vztrajnost in borbenost primorsko ljudstvo. Ko gledamo ves političen položaj, v katerem se je odločala usoda naše Primorske in Trsta, vemo, da ne bi nikdar dosegli teh uspehov, če ne bi slovensko ljudstvo podprto od vseh ostalih jugoslovanskih narodov tako vztrajno in dosledno branilo svojih pravic. S to borbo se je OF še bolje okrepila, saj se je z njo dvignila politična raven vsega slovenskega ljudstva.

Krepitev Osvobodilne fronte od osvoboditve naprej nam kažejo tudi podatki o razvoju in delu OF ter množičnih organizacij v preteklih treh letih. Ob prvem kongresu je bilo v Sloveniji pet okrožnih in 24 okrajnih ter 2.114 mestnih in rajonskih, terenskih in vaških odborov. Letos pa je bilo 28 okrajnih ter 3 200 mestnih, rajonskih, terenskih in vaških odborov. Od leta 1945. se je dvignilo članstvo OF od 442.040 na 626.560. Do konca leta 1947 je OF izvršila skoraj 20 milijonov prostovoljnih delovnih ur, s čemer je bila ustvarjena vrednost 275 milijonov dinarjev. OF in njene množične organizacije pa so zbrale 141 milijonov dinarjev.

Uspešne so bile zlasti akcije OF pri prostovoljnem delu predvsem v obnovi podeželja in mest, v poljedelstvu in gozdarstvu. Od 48.000 porušenih in poškodovanih stavb so jih samo do konca leta 1947. obnovili 30.000. K uspehom petletnega plana so predvsem v gradnji železnic, cest, tovarn in drugih zgradb v veliki meri pripomogle prostovoljne akcije, ki jih je organizirala OF.

To je le nekaj številk in podatkov. V kratkem članku je nemogoče podati jasno sliko o ogromnem delu, ki ga je izvršila OF v teh treh letih od osvoboditve. Suhe številke nam mnogo povedo, ne morejo pa nam prikazati velike duhovne preobrazbe slovenskega ljudstva, ki ga je Osvobodilna fronta globoko prekalila in prevzgojila. S pomočjo Osvobodilne fronte koraka sedaj slovensko ljudstvo v socializem in v boljše življenje.

★ OSVOBODILNA FRONTA JE ŽIVO ŽIVLJENJE SAMO ★

Stran naših kmetovalcev

POMEN IN VREDNOST PAŠE

Paša je za mlado živino prav za prav nujno potrebna in tudi za odraslo živino neprecenljive vrednosti.

Kaj torej nudi paša naši živini? Predvsem neomejeno možnost gibanja na soncu in svežem zraku. Poseben pomen pa je dobila paša, odkar so odkrili vitamine in ugotovili, da se brez njih ne more razvijati niti človek niti žival in nadalje, da nastajajo vitamini le v zelenem rastlinju in v toliko večji meri, kolikor bolj so rastline - in celo krave mlekarice — izpostavljene sončnim žarkom. Zato so mnoge države izdale že zakonite predpise, da sme na pr. kot posebno otroško mleko priti v promet le mleko krav, ki se pasejo na sončnih pašnikih, pozimi pa dobivajo dobro insilažo.

Redno tudi opazamo, da ima pri nas mleko največ tolščе v mesecih avgust-oktober. To bi deloma pripisali dejstvu, da je sedaj že večina krav v drugi polovici molznega obdobja (laktacije), ko je tolščnost mleka že po prirodnih zakonih višja. Vendar se mi zdi, da je porast tolščе v mleku na splošno večji, in nedvomno igra ravno toliko ali morda še večjo vlogo dejstvo, da so si krave na paši, na soncu in zraku notranje (fiziološko) tako opomogle, da imajo sedaj enkrat res vse pogoje, da dajejo ne le mnogo mleka, ampak tudi v vseh ozirih polnovredno mleko.

Kakor za vsako dobro stvar pa velja seveda tudi pri paši pravilo, da jo je treba uporabljati prav in po pameti. Kakor povsod imamo lahko tudi od paše več škode kakor koristi.

PREHOT OD HLEVSKEGA KRMLJENJA NA PASO

Mislim na jesensko pašo in lahko si predstavljamo, da dobiva živina v hlevih zeleno krmo. Ker paša in zelena krma v prehranjevalnem pogledu predstavljata prav za prav isto, se nam v tem primeru ni bati kakih težkoč. Če pa živina v hlevu dobiva le suho krmo, pa jo je treba na pašo privaditi. To storimo tako, da pasemo prve dni le prav malo časa, morda samo eno uro. Naslednje dni pasemo vedno dalje in temu primerno zmanjšujemo obrok krme v hlevu, tako da preidemo v 7-10 izključno na pašo.

Ne puščajte živine na pašo s praznim želodcem. *Tudi v primeru, da je paša obilna in sočna, moramo dajati živini vsako jutro nekaj suhe krme, četudi le slame ali slabšega sena. Živina se bo namreč pasla toliko časa, da bo imela občutek sitosti. Če bo torej prišla s praznim želodcem na bujen pašnik, se bo gotovo prenasitila, kar ima za posledico napenjanje, drisko itd. Zaradi driske pa živali shujšajo, mleko samo pa je tako onesnaženo, da več škoduje kakor koristi, pa naj ga uporabljamo za kar koli. Sploh moramo po kakovosti in množini iztrebkov opazovati, če je prebava pri živalih v redu in če so živali zdrave.*

Dodatek za krave molznice. *Kravam molznicam, ki dajejo obilo mleka, navadno še tako obilna paša ne zadošča. Zato jim bomo dajali vsak dan po malo močnih krmil, dobrega sena ali otave. Dnevni obrok teh dodatkov naj bo toliko večji, kolikor več mleka dajejo posamezne živali, na splošno pa toliko večji, kolikor bolj pičla ali manjvredna postaja paša.*

POZOR NA SLANO!

V pozni jeseni, ko je zjutraj že zelo hladno, opari travo tu ali tam lahko že slana. V takih primerih moramo gledati, da ne puščamo živine prezgodaj na pašo. Paša na zmrzli travi lahko povzroči drisko, v težjih primerih pa zvrženje. Zato spustimo živino na pašo šele proti poldnevu in jo pustimo ves dan na paši. To delamo toliko časa, dokler nam vreme količkaj dopušča. Ne gre le za to ali in koliko se bo živina na paši nasitila, ampak v nič manjši meri tudi za to, da se giblje na soncu in svežem zraku.

Jesensko oranje v Istri

Važnost listja

Rastline dobivajo hrano iz zemlje; to sprejemajo debelejše korenine in jo oddajajo deblu, vrhom, listju in cvetju, oziroma sadu. Sama hrana iz zemlje pa ne zadošča za rast in razvoj rastline. Treba ji je še hrane, ki jo rastlina sprejema po listju. Ako trgamo rastlinam listje sproti kakor doraščejo, usahnejo nekatere prej, nekatere kasneje; nobena pa ne preživi enega leta.

Zrak se sestoji približno iz dveh tretjin dušika in iz ene tretjine kisika. Rastlinsko listje vsrkava dušik in ga oddaja mladikam, sadju (semenu), vrhom deblu in tudi koreninam. Dušik se spaja z ogljikom in v rastlini se tvorijo tako imenovani ogljikovi hidrati, ki so sestavni del zrnja, sadja in pa tudi lesa. Brez tega sad ne more dozoreti, ne more se razviti. Viden dokaz imamo na grozdju vinske trte ako ji odpade listje zaradi strupene rose peronospore. Na trti listja je grozdje drobno in kislo, ker mu primanjkuje dušik, katerega pretvarjajo stanice v škrob in po potrebi tega v sladkor.

Prav tak primer opazujemo na sadnem drevju; sadje z drevesa, kateremu so gosenice požrle listje, ali ki mu je listje odpadlo zaradi suše ali glivičnih bolezni, je drobno, nerazvito in neokusno.

Prav tako ima kmetovalec veliko škodo pri turščici, če ji poreže vrhe in listje, preden dozori. Tako nespametno, prisilno zorenje turščice da drobno zrnje, in iz tega slabo in nezdravo moko. Uživanje kruha ali polente iz take moke povzroča znano bolezen pelagro.

Krompir, kateremu porežeš krompirjevco, ko je še zelena, ti bo v shrambi segnil.

Tudi paradižniki na rastlini z obranim listjem niso nezreli, ne zdravi, dasi so rdeči. Okusa so grenko kislega. Za mezgo niso dobri, ker nimajo tako imenovanega izvlečka.

Pri obrezovanju paradižnikov odstranjujemo stranske paganjke in pregoste vršičke glede na vzgojo na špalir ali na kol, nikdar pa ne listov.

Tudi zeleni (šelinu) trgajo nekateri listje, češ da se bo gomolj bolj debelil. Varajo se, ker dosežejo ravno nasprotno.

Pri krmski pesi in zelju lahko obiramo listje za krmo, toda samo ovelo in tako, ki že rumeni. Vsako večje obiranje rastlino slabi.

Ni potrebno naštevati še drugih kmetijskih rastlin, katerim mnogi nevedneži ropajo listje. Videli smo, da je to opravilo za vse rastline škodljivo!

Listje deluje v prid rastline, dokler je zeleno. Ko nastopijo hladni jesenski dnevi, odda vso zalogo redilnih snovi drevesu, orumeni (izgubi klorofil) in odpade. Vso to hrano in kolikor je ni drevo prej porabilo, izrablja rastlina pozimi, preostala pa ostane za naslednje leto. Največ te hrane se nakopiči pri popkih, zato tudi količi ali podtaknjenici najraje poženo tam korenine.

Ako uničimo kaki rastlini listje, dobiva samo enostransko hrano po koreninah, zato taka rastlina boleha in se duši. To je motenje soka. Korenine, zlasti sesavke, odmirajo, če ni ravnotežja v hrani. Take v «soku motene rastline» opešajo in si še v drugem letu ne opomorejo, pa tudi usahnejo, ako jim listje ponovno odstranimo. To lahko opazujemo na cepljenih trtah v zeleno, na vrtnicah in sadnem drevju, ki ga cepijo na živo oko. Zaradi tega cepijo vrtnarji in sadjarji izključno na speče oko. Pri precepljanju starih sadnih dreves pusti razumen sadjar vedno 2-4 spodnje vrhe zaradi listja, ker bi sicer množina listja iz cepičev v prvem letu ne zadoščala za prehrano in vzdrževanje ravnotežja proti navalu soka iz korenin.

KAKO UPORABLJAMO koncentriran mošt

Zaradi letošnjega slabega vremena bodo tudi vina kakovostno dosti slabša od lanskih, kar pomeni, da bodo vsebovala tudi mnogo manj alkohola kot navadno. Vemo tudi, da so vina z nizko alkoholno graduacijo bolj nestalna, podvržena raznim boleznim. V dobrih letinah imajo pri nas bela vina okoli 11, 12 do 13 stopinj alkohola, letos pa lahko trdimo, da je vsebina alkohola na splošno pri vseh vinih za dve stopinji nižja.

Količino alkohola v vinu lahko dvignemo z dodatkom koncentriranega mošta. Dodajamo pa koncentriran mošt belim vinom šele po vrenju. Če vsebuje n. pr. naše vino 10,5 stopinj alkohola, in če mu hočemo dvigniti množino alkohola za eno stopinjo, tako da bo vino imelo 11,5 stopinj, tedaj moramo na vsak hl vina dodati po tri kg koncentriranega mošta. Napravimo pa tako: Vzamemo 1 kg vinske droži, jo pomešamo z enim kilogramom koncentriranega mošta in pol litrom navadnega belega vina. Vse dobro stolčemo s kuhalnico, da se tako napravljena brozga dobro pomeša z zrakom. V čist sod nalijemo vino ter mu dodamo najprej brozgo konc. mošta in droži, nato pa še dva kg koncentriranega mošta, katerega poprej dobro razmešano v nekaj litrih vina. Ko smo enkrat brozgo (kipelne glivice) in ostala dva litra konc. mošta zlili v sod, vse skupaj dobro premešano s kakim kolom. Ta količina droži in koncentriranega mošta zadostuje le, da popravimo en hl vina. Ako pa hočemo izboljšati sod vina, ki drži 3 hl, moramo napraviti tudi sorazmerno količino kipelnih glivic: vzamemo 3 kg droži, 3 kg koncentriranega mošta in poldrug liter vina. Ostalih 6 litrov koncentriranega mošta prav tako razredčimo v nekoliko vinu, postopamo kot že omenjeno.

Namesto vinske droži rabimo lahko za kipelne glivice tudi grozdje. Nekaj kg samih jagod dobro stisnemo ter pustimo, da začno vreti. Po 12 do 14 urah, ko je mošt v polnem vrenju, ga vlijemo v vino, kateremu dodamo še koncentriranega mošta (3 litre konc. mošta na en hl vina).

V obeh primerih zapremo sod s kipelno veho! Po vrenju dolijemo v sod vina in dobro začepimo! Tako izboljšano vino pretočimo šele konec decembra.

Letos so zaradi slabega vremena, posebno še toče, nabrežinski vinogradniki pridelali, ne samo kakovostno slabše, ampak tudi dosti manj grozdja, oziroma vina. S koncentriranim moštom pa povečamo lahko tudi količino vina. Imamo n. pr. 2 hl vina hočemo pa ga najmanj 10 hl. Za to potrebujemo dva stota konc. mošta in 6 hl vode. Ko dodajamo vodo koncentriranemu moštu, ga moramo dobro in močno mešati, da se enakomerno razredči. Kipelne glivice pa pripravimo posebej v razmerju (1 kg droži, 1 kg konc. mošta in pol litra vina — za vsak hl vsebine). V ostalem se ravnamo kot v prejšnjem primeru!

Nekaj o špinači

Špinači prija rahla gorka zemlja, ki je dobro pognojena z mešancem-preperelim gnojem, še bolj pa ji ugaja stara moč v zemlji (hranilne snovi prejšnjih gnojenj). Vedno pa nimamo takšne zemlje in tudi primernega gnoja nam manjka; zemlja je tudi večkrat močno izčrpana od prejšnjih pridelkov. V tem primeru si pomagamo z umetnimi gnojili, s katerimi tudi dosežemo lepe uspehe.

Prav učinkovito delujejo dušična gnojila. Mnogo dušika, mnogo pridelka. Poizkusi so pokazali, da smo na 1 aru zemlje, ki smo jo pognojili z 2 do 3 kg kalcijevega nitrata, dobili dvojen pridelek. Dušik pospešuje rast, rastlina se bujno razvija in listi dobijo temno zeleno barvo. Če mislimo gnojiti z večjo količino nitrata, je priporočljivo, da ga trosimo v dveh obrokih, in sicer polovico pred setvijo in polovico, ko se rastlina razvija. V drugem primeru je dobro, če soliter raztopimo v vodi, s katero potem zalivamo. Za gnojnico je špinača tudi dokaj hvaležna. Z gnojnico zalivajmo po dežju, kajti mokra zemlja hitreje požira. Ko špinačo zalijemo z gnojnico, jo poškropimo z vodo, da operemo gnojnico z listov. Če pa po zalivanju dežuje, tem bolje.

Špinačo sejemo od februarja do konca maja in od druge polovice avgusta do srede oktobra. Za pomladansko setev si izberimo, ako je mogoče, bolj senčni del vrta, ker v polsenci špinača dokaj bolje uspeva kot pa na soncu; tako si prihranimo tudi nekaj zalivanja. Sejemo vsakih 15 do 20 dni do konca maja, kasneje ne, ker bi prehitro silile v cvet, listje pa bi opešalo. Zalivati moramo izdatno, bolje manjkrat in tedaj dovolj, kot pa obratno.

Nas zanima bolj jesenska setev, ker od te imamo glavni pridelek. Za jesensko setev izberemo po možnosti bolj sončne, zavetne lege — nasprotno od pomladanske setve — da bolje prezimi.

Na 100 m2 potrebujemo približno 1/4 kg dobro kaljivega semena.

Špinača zelo izčrpa zemljo. Zaradi tega moramo za naslednjo setev prostor dobro pognojiti.

O čebelnih znamenjih

Živali, ki žive v družinah, morajo imeti nujno svoja znamenja, že v nagonu utemeljena. Brez teh znamenj bi bilo nemogoče sožitje posameznih živalic, nemogoča prehrana in razmnoževanje.

Že stari čebelarji so nam mnogo zanimivega povedali o čebelnih znamenjih. Saj še sedaj starejši čebelarji ugotavljajo po znamenjih, ali ima kaka čebelna družina matico ali ne. Tudi mi, če smo v dvomu, ali je kak panj brezmatičen ali ne, spoznamo takoj po glasovih čebel. Če vznemirimo s kakim ropotom ali kako drugače čebelno družino, in se le ta hitro umiri, je to gotovo znamenje, da ima panj matico. Če se pa družina dolgo časa vznemirja in nekako joka, vemo, da je panj brezmatičen. Po teh znamenjih spoznamo tudi pri mladih rojih, ali imajo matico ali ne.

Znano je, kako spretno znajo čebele naznaniti družini, ali je zunaj vreme ugodno ali neugodno.

Kdor je že opazoval čebele ob sončnem vzhodu, je imel priliko opaziti tole: Ko so sončni žarki prisijali do prvega panja, so čebele, ki so stale zunaj na straži, takoj oddale poseben vesel glas in odmev se je zaslišal naenkrat po vsem panju. Ni dolgo trajalo, ko se je vsul cel trop čebel skozi odprtino na pašo... Ob slabem vremenu se ob zori zasliši žalosten, skoraj jokajoč glas, ki traja precej časa in naznanja družini, da je zunaj dež in nevihta in da ni varno zapustiti strehe.

Zanimivo je, kako naznanjajo čebele svojim vrstnicam, če so našle kje nov vir medu. Neki čebelar, ki je imel na vrtu opazovalni panj iz stekla in ki je na svojem vrtu v kot položil posodo medu, je opazoval, kako so čebele vesele od posode zletale v panj. Zašle so kar v gručo čebel in se začele v panju sukati v polkrogu. Tako so opozorile svoje tovarišice na nekaj posebnega.

Ko so jih tovarišice radovedno obkolile, so jim pomolile rilček in jim tako naznanjale, da vedo za shrambo medu. Zletele so ven k posodi, a ne več same, spremljala jih je cela vrsta drugih čebel, ki so odnesle polno medu v panj.

Da bi prav za gotovo ugotovil, iz katerega panja prihajajo čebele in kam gredo, je raziskovalec zaznamoval čebele z rdečimi pičicami. Spoznal je, da imajo čebele v resnici znamenja, s katerimi obveščajo čebele.

Prav tako so drugi raziskovalci ugotovili, da si čebele z znamenji, naznanjajo, kje so našle zalogo cvetnega prahu, kje je dobra pitna voda itd. Opozarjajo se tudi na sovražnike in nevarnost, zlasti na roparice.

Marsikdo je čutil na lastni koži, kako hitro opozorijo čebele na sumljivo in nevarno osebo. Kakor bi trenil, kar cela armada organizirana se usuje nanj, da ga neusmiljeno opika.

Večkrat opazimo, kako stoje čebele pred panjem na straži ter se premikajo in nekako stražijo. Nekateri čebelarji trdijo, da značijo ta znamenja spremembo vremena. Pravijo tudi, da spoznajo vreme po čebelah. Zlasti so dobro uro prej obveščeni o nalivu in nevihti. Že preden je kmet slutil nevihto, so se čebele hitro in trumona vračale domov.

Vredno bi bilo v tem oziru nadaljevati opazovanja. Čebelni nagon, ki je nagon narave ter ima stalne, trdne zakone, bi nam utegnil razrešiti marsikatero uganko v naravi!

Stran naših gospodinj

POSVETOVALNICA ZA MATERE

Josipa M! Istra

Moj sinek ima eno leto in pol. Je dobro razvit in za svojo starost dovolj razumen. Ne morem ga pa nikakor navaditi, da bi rabil posodico. Hočem ga zjutraj posaditi nanjo, pa se napravi tako trd v kolenih, da ga ne morem priseliti, da bi se usedel. Če pa mi kljub njegovemu odporu, kriku in viku uspe, da se usede, sedi tudi pol ure in več, a brez uspeha. Komaj mu pa oblečem hlačke, že so polne. In to se ponavlja dan na dan, da sem kar obupana, posebno, ker mi da njegova 4 mesece stara sestrica že dovolj dela s pranjem.

Odgovor.

Vaš sinek je pa res vztrajen! Prav zato pa ne smemo zamuditi niti dneva, da ga navadimo na snago, čeprav nas bo to veljalo mnogo truda in živcev.

Takoj zjutraj, ko se zbudi, ga posadimo na posodico, čeprav kriči in je trd kot bi bil iz kamna. Zdaj pa ga ne smemo pustiti, da sedi in medtem opravljati druga dela. Stati moramo poleg in mu prigovarjati, da se bo zavedel, zakaj sedi na posodici. Vztrajno — kajti samo z vztrajnostjo lahko kaj dosežemo — stojmo ob njem in mu govorimo vse dokler ne usnemo pa čeprav bodo pri tem trpeli naši živci. Naj ne izostane pohvala, ko dosežemo uspeh. Ponovimo to več krat in tudi pokažimo otroku zakaj ga hvalimo.

Naj se pa nam naš ljubljenec ne smili, če mu damo »flikico«, kadar se zmoči ali umaže. Seveda mu moramo tudi takrat razložiti in pokazati, zakaj smo ga kaznovali.

Pri navajanju na snago moramo vztrajno in strogo postopati, pred vsem pa si moramo vzeti čas. Poplačan bo naš trud že v enem ali v skrajnem primeru dveh tednih.

Ker pa imate v pleničkah še malo sestrico, vam svetujemo, da jo že v začetku takoj ko bo lahko sedela, navajate na posodico. Pri tako majhnem otroku bomo imele prej uspeh in srečne se bomo oddahnile, ko v našem čebru zjutraj ne bo več umazanih pleničk in hlačk.

O počitku

Delati je umetnost, umetnost pa je tudi počivati. Če smo utrujeni in čutimo potrebo po počitku, ne moremo nobenega koristnega dela več. Vsi poznamo tisto strašno utra po nočeh brez spanja, ko im možgani odpovedo pokorščino: man bomo tedaj skušali uveljavti načela umetnosti dela. Ta načela namreč zahtevajo, da smo spodarji nad svojim telesom kar tudi nad svojim duhom. Človeški organizem ne more živeti rez dela in tudi ne brez počitka.

Kadar je utrujenost posledica fizičnega napora, tedaj počitek ni težka umetnost; človek se uleže na posteljo in trdno zaspi. Toda po hudem duševnem naporu se nam pogosto dogodi, da ne moremo zaspati. V tem primeru moramo predvsem verjeti, da lahko spimo. Do tega preričanja nam precej pomagajo uspavalna sredstva, ki pa morajo biti čim lažja.

Spati moramo tako, da čutimo svoje telo čim manj; telo naj bo ztegnjeno; v sobi svež, primerno topel zrak in popolna tema.

Odstranimo vse dnevne težave, ki so vzrok nespečnosti in dobro je, da prisilimo svoje misli, da se vrnejo v davne čase, v katerih še ni bilo vzrokov za skrbi. Mislimo na svojo otroško dobo, na svojo mladost, prikličimo si v spomin stare slike in poskušajmo gledati jih pod zaprtimi vekami, kjer se nam oblikujejo črni madeži. Polagoma se bomo preselili v nov svet in zaspali.

Do spanja nam pomagajo tudi vse drugačna, a prav tako učinkovita sredstva. Ne polagajmo važnosti na nespečnost, ampak cenimo jo kot prijeten čas, ki ga uporabljamo za branje ali za kako delo. Ne stavimo si pa pri tem nobenih časovnih meja in čakajmo, da nam fizični napor prinese spanec.

Večina žena v Jugoslaviji je zaposlenih. Zato pa skrbi vlada za njihove otroke. Doslej je bilo samo na ozemlju republike Hrvatske ustanovljenih 20 večjih in nekaj manjših otroških jasli. Pripravljajo se tudi za organizacijo novih otroških ustanov. Posebno lepo so urejene v Zagrebu, na Reki in ob velikih tovarnah. V teh domovih so otroci pod zdravniškim in najboljšim pedagoškim vodstvom lepo negovani in rastejo v veliko veselje mater, ki prežive nato z njimi vesele in brezskrbne večere in proste dni.

Zdravilne rastline

BRIN

Brin, brinje navadna brina.

Cvete od aprila do junija.

Raste po vsej Evropi, po dolinah in planinah, po pašnikih in skalovju, po rodovitnih in nerodovitnih krajih, na samem, pa tudi med listavci.

Zrele jagode nabiramo v oktobru in novembru, mladike spomladi.

LASTNOSTI

Vsebuje v vseh delih precej olja, grenke snovi in morda sladkor; čisti kri, topi sluzi in pospešuje tek in prebavo ter izločanje vode (seča in potu). Ker vsebuje škodljive snovi, ki vplivajo kvarno, ga je treba uporabljati previdno!

Iz posušenih jagod pripravljajo čaj (1 veliko žlico jagod na skodelico vode) ki ga dajejo bolniku pri raznih boleznih želodca; vodenici, bolečinah v mehurju, revmi, protinu, težkem izločanju seča, kožnih boleznih, redkeje pri kroničnem kašlju, naduhi in zasliženih pljučih. Namesto iz jagod moremo kuhati čaj tudi iz mladik ali pa iz obojega. Tak čaj tudi čisti kri. Zdravilo je še uspešnejše, če mu dodamo preslice. Zdravilo za želodec, slabo prebavo itd. dobimo, če dodamo brinjevim jagodam še pelina ali griževnjaka (tavžentrož).

Posušene jagode pospešujejo prebavo, odstranjujejo zopern duh iz ust in zdravijo glavobol, če je posledica slabe prebave, napenjanja itd.

Pri revmi in protinu ter nekaterih boleznih ledvic in mehurja priporočajo jagode žvečiti, in sicer večkrat na dan. V vodi ali vinu kuhane jagode, ki jim dodamo toliko sladkorja, da se zgoste v sirup, priporočajo kot zdravilo pri jetiki in zgoraj naštetih boleznih.

Kneipp priporoča vsem, ki imajo slab želodec, žvečiti brinjeve jagode, in sicer po štiriindvajset dni. Prvi dan po 4-5 in vsak naslednji dan po eno več, tako, da vzameš 12. dan 15 jagod, nakar žvečiš vsak naslednji dan po eno manj. Tudi brinjevec ali tinktura, ki jo dobiš, če brinjeve jagode namakaš v alkoholu, je priznano zdravilo za želodec, ga greje in preprečuje prehlad.

Znano je brinjevo olje, ki ga dajamo bolniku (vodenica, rumenica, bolečine v želodcu in mehurju) po 5-10 kapljic na sladkorju. Zunanje ga rabimo za trenje pri protinu, revmi in zmrzlih udih.

ŽENA V PREGOVORU

Prihajamo k najsimpatičnejši, da lahko rečem: sveti nalogi, ki jo je narava poverila ženi in ki je izražena v mili, sladki besedi: Mati. Ga ni pregovora, ki bi bil materi neugoden. Vsi čutimo, da je tako prav. V dolgih tisočletjih je ostala mati nepreneheoma ista: Ljubeča, požrtvovalna, dobra. In pregovor je to okolnost vedno in povsod primerno ocenil, tako da se nam vsiljuje zaključek, da pregovor ni samo zgoščena modrost, ampak tudi zgoščena ljudska pravičnost.

Omejili se bomo le na nekoliko pregovorov o materi, pokazati pa hočemo, kako so si vsi narodi edini v spoštovanju in občudovanju matere. Začnimo s Francozi: Tendresse maternelle toujours se renouvelle. Nemec zatrjuje isto: Mutterlieb ist immer neu. Oboje pomeni, da je materinska ljubezen vedno sveža, nova, stalna, večna. Sledi poučarjanje materinih vrlin. Italijan: Madre vuol dir martire - mati pomeni: mučenica. Sved: Materino srce je vedno pri otrocih. Ceh: Ga ni svetnika, ki bi se mogel ustavljati materini prošnji. Rus: Brez matere so otroci in čebele izgubljeni. Ta pregovor je posebno mičen, ker v ruščini pomeni beseda «matka» toliko «mater», kolikor «matico» pri čebelah. Indijec: Ko mati umre, družina razpade. Perzijec: Mati razume nemega sina. Srb: Majka kakva bila, rodjenom je sinku mila. Anglež: Mati je edina žena, ki je nikoli ne pozabiš. Španec: Kdor ti reče več nego mati, te vara. - Dovolj bo. Knjige bi se lahko spisale samo o pregovorih, ki se bavijo z materjo.

Glede druge važne vloge, ki jo žena izvršuje, namreč vloge zakonske žene, si pregovori že niso več tako edini. Imam vtis, da se najslabše odrežejo Italijanke. Ni to krivda njihovih mož; kajti pošteno priznavajo: Moglie buona vai più di una corona - dobra žena je vredna več nego krona. Toda hude izkušnje je moral imeti italijanski mož, če je prišel do tehle zaključkov: Zlobna žena je pogrebec svojega moža. Dalje: Voda, ogenj in zlobna žena pode ljudi od hiše. In še: Žalostna je hiša, kjer prepeva kokoš in petelin molči. Zato modro svetuje: Ne pusti prijatelja za ženo! In končno se povspe celo do kruto-humorističnega stavka: Dva srečna dneva ima mož na zemlji: Ko vzame ženo in ko jo zakoplje. Tudi Francoz ima slabe izkušnje: Lahko računaš na zvestobo psa do zadnjega trenutka, na zvestobo žene pa do - prve prilike. Videti je, da so severnjakinje boljše. Kajti Nemec pravi: Žena da življenje in ga jemlje. In tudi: Čeprav je tvoja žena majhna, pripogni se in poslušaj njen nasvet. Istega mnenja je Anglež: Če hočeš uspeti, posvetuj se z ženo. In še: Dobra žena in zdravje sta največje bogastvo moža. Le Danec je skeptičen: Malo je žena, ki osive zaradi smrti moža. To pa že meri na vdove, o katerih bomo posebej govorili.

NEKAJ NASVETOV za jesensko kuhinjo

GOBOVI HLEBCKI

Osnaži in zreži na listke 1 1/2 kg. gob katere koli vrste, popari jih, pa hitro odcedi. Potem jih praži z 2 žlicama presnega masla, s čebulo in zelenim peteršiljem. Ko se voda pri gobah že posuši, jih stresi na desko in drobno sesekaj. Nato namoči 15 dkg. obribanega kruha v mleku, rahlo ožmetega zmešaj z gobami, prideni še tri jajca, malo soli, popra in stolčenega muškatovega cveta, napravi hlebčke in jih speci.

OKUSEN JABOLCNI ZVITEK

Potrebujemo: 500 gr. jabolk, 100 gr. surovega masla, 85 gr. rozin, 85 gr. sladkorja, 1 jajce, mleko, naribano limono. Zamesi in moke, mleka, iz koščka masla ter nekoliko soli testo. Pusti ga, da nekoliko počiva, nato ga prav na tanko razvleci in potresi: z naribanimi jabolki, rozinami, nastrgano limono, s cimetom in sladkorjem, končno pa polij vse z raztopljenim maslom; testo zvij, ga po vrhu namaži z maslom in položi na dobro namazan pekač.

KOSTANJEV STOLP

Olupi 1 1 kostanja obeh kož in ga mehko skuhaj. Pretlači ga skozi sito in ga zmešaj med 14 dkg. z vanilijo in malo vode gosto kuhanega sladkorja. Nato deni kostanj v «brizgalnico» ter napravi na steklen ali kak drug krožnik visok stolpič. Okrog njega deni stolčene sladke smetane, zmešane z 12 dkg. sladkorja in nekaj vanilije. Ko je zelo mrzlo, daj s pecivom na mizo.

✪

Ostankov jedi ne shranjujmo v ponvi ali kozici, temveč v porcelanasti posodi. Tudi se nam jedi takoj prismode, če jih pogrevamo v posodi, v kateri smo jih kuhali.

✪

Pikantna in lepo rumena bo mlečna, maslena ali sirova omaka, če ji dodamo nekoliko gorčice.

✪

Da nam cvetača ne razpade, jo kuhajmo z glavo navzdol 10 do 20 minut v precej slani vodi.

Kako se počutijo tvoji gostje

Marsikdaj rečeš, da imaš rad goste. Važno pa je, če imajo gostje tudi tebe radi. Ne mislimo, da je priljubljenost dar, ki nam sam po sebi pade v naročje. Spoštovanje in ljubezen sočloveka si boš pridobil z vljudnostjo, potrpljenjem in s tem, da se boš vživel v želje drugega.

Vsaka gospodinja zna lepo pogrniti mizo; pripraviti dobro jed in povabiti različne goste. Toda da ustvarimo prijeten večer, ni dovoli; da goste samo dobro pogostimo, važno je, da nas gostje zapuste z občutkom, da so preživeli pri nas lepe ure in se vesele, na naše prihodnje povabilo.

Če odgovorite na naslednja vprašanja z «da», potem je gotovo pravo veselje biti gost v vaši hiši:

1. Ste vajeni, da kažete svojim gostom vedno dobro voljo in prijazen obraz in da svoje neprijetnosti prikrivate?

2. Ste že po naravi človekoljubni?

3. Ali vas zanima delo drugega, tudi če ne posega v vaše področje?

4. Znate upoštevati tudi mnenje drugih?

5. Ali vam je priprava za sprejem gostov v muko ali v veselje?

6. Mar lahko prijetno zabavate več gostov brez hrupa ali glasnega smeha?

7. Imate dober spomin za razne rojstne dneve in godove in odgovarjate na razna oznanila porok, krstov in smrti?

8. Ali znate vedno najti primerno snov za razgovor in se vam ni treba zatekati k razpravljanju o gospodinjskih težavah in k opravljanju?

MODA

ELEGANTNA VOLNENA KIMONO OBLEKA, KATERE ŽIVOT JE IZ POSEVNO KROJENEGA KARIRANEGA BLAGA MODROVIJOLIČASTE BARVE, KRILO PA IZ BLAGA ROŽNATE BARVE.

TATOVI

Novela Danila Lokarja

Agentov za zavarovanja proti tatvini, telesni poškodbi, za živino, avtomobile, proti požaru je bilo po deželi dosti. Zoper požar so silili k zavarovanju hiš in gospodarskih poslopij izredno ugodno. Ljudje so se prilike začeli oprijemati in javili so se prvi nerazumljivi požari. Kmalu se je vse češče vzpenjal rdeč petelin na slemena. Zavarovalne družbe, ne bodimo leni, so tudi od svoje strani poskrbele za svoj obstanek. Poslužile so se domačih ovaduhov in pošiljale vse češče strokovno naobražene agente na podeželje na poizvedovanje. Ti so, dasi uslužbenci zasebnih družb, vodili poizvedovalne posle kakor uradni, napol državni zaposlenci. Rdeči petelin se je javljal na podeželju — zdaj tu, zdaj tam — vsak teden.

Tako je bil agent velike zavarovalne družbe Kosmina že teden dni »na terenu«, kakor so rekli, da odkrije prave vzroke in po zaupnih poizve, kje je krivda tako gostih požarov po vaseh na planoti okoli mesta. Bil je v dvojni službi: pri veliki zavarovalni družbi »Aurora« kot tajni agent in napol v službi v sporazumu z oblastjo javne varnosti. Vsakih osem dni je bila javljena upepelitev novega kmečkega doma zdaj v tej zdaj v sosednji vasi. Agent je bil človek visoke rasti s črno grivo na glavi, katero je skrival pod široko sivo kapo; bil je v kretnji hiter, gotov.

A to noč je spal črnolasi agent Kosmina premalo. Okoli dveh po polnoči ga je zbudilo iz spanja tekanje po vasi, bilo je spet plat zvona in ko je skočil k oknu, je uzrl na nasprotnem holmu rdečega petelina, kakor je pravkar skočil vrh slemena in se zvijal okrog napuščev in zapodstrešij. Koj je bil na nogah. Pri priči se je znašel pred gorečim domom in dajal povelja na vse strani. Živino so spravili v kraj pod zid na klancu, pohištvo zmetali na dvorišče, sosednji senik zaslonili z mokrimi deskami in nato izpraznili edini vodnjak na vasi do dna.

Ugodno je bilo, da so mu nudili skoro fotografsko natančen opis dozdevnega podtaknika ognja — vse je bilo opisano: obleka, nos, čevlji, oči, kot lešnik veliko materino znamenje pod desnim uhljem, sredi materinega znamenja trije debeli lasje, črni, zafrknjeni, kakor pri ženskah po šestdesetem letu. Med vzroki požiga je bilo navedeno tudi zavrnjeno snubljenje, toda tudi odklonitev je bila utemeljena — prežanje na nevestin denar, zgolj gmotni interesi snubca, in tako dalje, in tako dalje.

Najbolj ga je zadelo to, da je bil sum podkrepljen, da ni storilec daleč, da je odjadral s kolesom na prosto zavoro iz vasi, ko je bil ogenj dvignil že polovico sela na noge.

Kosmina, agent pri veliki zavarovalni družbi proti požarom »Aurora«, je vedel, da ni na svetu zlepa nadležnejših prijateljev, kot so ljudje, ki hočejo zavarovalni družbi, ki je tako podobna oblasti, služiti s prikritim ovajanjem, nerodno zakrinkanim poizvedovanjem in umišljenimi dokazi. Agent Kosmina se je teh prijateljev bal.

A danes? Tu je pokazano s prstom, naravnost na zajca v grmu, ne moreš mimo. Kakor če bi odklonil duhovni pravičnemu poslednjo popotnico.

In ta vpis stoji tako vsiljivo prepričevalno pred človekom. Obleka, nos, čevlji, materino znamenje . . .

Še pred dnevom ga popelje avto spet na pogorišče, da ugotovi podrobnosti pri dnevni luči. Avto je naročen za prav zgodaj.

Mar je hodil zaman v vohunsko šolo in si pridobil posebno izobrazbo? Neprestano se je spominjal svojih let v državni službi, kjer se je tolikokrat in tako blesteče izkazal, da se mu je zdelo, da je preslabo plačan in je zato službo pustil.

Kosmina preleži te nočne ure napol oblečen.

S svojimi ščetinasto pristriženimi brčicami je za oko skoro osoren, še bolj začrnele polti kakor sicer, skoro prstenosiv, ko vstopa v avto.

Med vožnjo se zgodi, da jima prihaja naproti s hriba kolesar, ki kolobari na cesti z desne na levo pa nazaj, vsa cesta je njegova.

Šofer zaustavlja, krene v stran, kolesar prav tako, nato oba v drugo smer; kolesar se postavi lice v lice.

»Prekleti coprnik!«

Kosmina dvigne kazalec desne roke: »Pozor!« — avtist ne razume in ustavi:

»Stoj! Pa res, da vidimo!«

Kosmina je nejevoljen, ko mora izstopati, a vendar čuti nagnenje do tega koraka. Kolesar pa je res popolnoma zmeden, ko hiti in se opleta z besedo.

Noč je bila dolga in pot nevarna in kolo slabo. A denarja pri sebi nima. Toda kar je zdaj videl tu gori za ovinkom na ono stran te globoke zaseke v skalovje, kjer gre cesta skozi — tega bi si nihče ne mogel misliti.

Tako, tako. Počasi se mu razmotava misel iz sna, iz utrujenosti. Mar je to ono? »Lovite tatu?!« Kaj res? Da, oči so prave. Da, obleka, čevlji, nos. Ne, materino znamenje leži na levi, ni pod uhljem — pomota je mogoča — štrleča ličnica — kolo na torpedo — sploh kolo — zamotana zgodba — toliko besedi — zbeganost, ki kolobari sredi ceste — čas, ura, — počasi se razpleta misel iz besede, beseda iz sna, iz utrujenosti, iz pomanjkanja duševnega miru.

Čisto zbit je Kosmina, ne zmore, kot le, da sune z besedo:

»Pojdite z nami! Vozite pred nami!«

Mladi Krištof Pokrov peha kolo v hrib, za hrbtom ga priganja avto, v katerem sedi globoko zleknjeni Kosmina, ki se danes ne more prav predramiti. Odločil se je pa le, da sledi temu osumljencu, ki sili v past.

In Kosmina modruje sam s seboj: »Mar nastavljajo past meni? Morda vlečem samega sebe za nos? Toda če me le hočejo potisniti na stransko sled? »Lovite tatu?!«

Fant vozi prehitro. Kot obseden peha. Kam se mu le mudi. Lahka stvar!

»Vozite počasi!« vikne skozi okno. »Zlagoma pred strojem!«

Ko je dal ukaz, zapre oči — počitek! do zlodja.

Počasna vožnja ga uspava. Plava, sunkov ni, leze, leze, vse plava.

Začudenost, ko se ustavijo. Najbolj se čudi svoji spočitosti. Samo pol ure? Ta mrva spanja je vendar cekin! Zdaj bi se pa pomenili.

Preko ceste zapira zapuščen kamion prehod, človeka nikjer, očitno je prišel tovorni avto v ta položaj po čisto počasnem drsenju zaradi volovega nemira na vozu. Na kamionu samuje krasen vol. Žival prepuščena sama sebi.

»Tu je treba cesto nemudoma zapreti«! prešine Kosmino kakor blisk«. »Vse, kar pride mimo, naj se legitimira!« se spominja iz svoje prakse. »Taki uspehi, priznanja, dokazi, primer bistroumnosti, točnosti. Ampak ta kolesar. Pri požaru je zraven in pri veletatvini! Zlat fant, kako drsi v zadrgo«.

Kosmina gleda na mladega Krištofa s hvaležnim pogledom in ne more trenutno več storiti. Vrže glavo nazaj, izboči prsi in se pretegne, ves nekako zraste. Pokrov menca, brbra in leze vase. Cesta je za ves promet zaprta.

Polagoma se trije moški prepuste vdanemu čakanju. Vol na vozu, krasen plavec, se je upokojil. Trganja na vrvi ni več. Premikanja koles po gladkem asfaltu nizdol ni opaziti. Mladi Krištof muli travo kraj ceste in jo nudi plavcu, ki se mu cedijo med podajanjem piče debeli curki svetle sline z voza.

»Se razume, predstava za zadnjimi kolesi ni izdala. Vol je od zapuščenosti suval, voz je lezel. Če smo prišli pol ure kasneje smo našli krvavo zmešnjavo in podrtijo v kotlini pod jarkom«.

Mladi Krištof muli travo, smuka grmovje, ne more se nagledati plavca.

»A, tudi magnet?« se čudi Kosmina in suče okrog zapuščenega vozila. Cilindri! Kam se je pogreznil ta Casanova?«

Kadar je Kosmina dobre volje in ima posla z uspelim človekom, ga imenuje Casanova.

A ni dobro izustil besede! ko se prižene skozi sotesko — naša sreča je bila ta odmev v preseki! življenje nam je rešil, da smo imeli čas odskočiti«, je trdil pozneje — avto in obstane v zadnjem delu kamiona. Vol se je zazibal, zamukal. Kamion je odrinilo v ravno cestno črto na gornji robnik pod hrib, pridrveli avto je zaradi okvare obstal, pomečkan spredaj in — nerazumljivo — streha se je preklala na dvoje in zazijala.

Kosmina in njegov voznik sta mogla opazovati od strani, hvaleč usodo, da ju je predramil jek v soteski ob prihodu »pobesnelega« avtomobila.

Dva mlada moška, ki sta počasi izstopala, nista bila videti po nezgodi čezmerno zadeta, otipavala sta se po glavi, po udih, se pretegovala, strmela.

Nato sta se iztreznila in videla, da nista sama.

Ta, ki je bil nizke rasti in v črnem usnjenem jopiču, bil je črnolasec in skoro ptičjega obraza, se je naglo in dosti okretno umotaval spet v pomečkani avto, sopotnik, šofer, je pa, sila zatopljen v delo, pregledoval in otipaval pomečkano železje, uhajajoči plin, počeno streho, zmrvljena stekla svetilk.

Obe skupini sta ostali ločeni. Vsakdo je obstal pri svojem, zrl na svoje.

Tedaj se je zganil Kosmina.

»Kaj hočemo! Nesreča ne počiva! Tudi mi ne moremo dalje«.

Ker se je novodošli šofer zelo okretno sukal okrog svojega voza in ga skušal popraviti, je kazalo vztrajati in ga povabiti tudi k natovorjenemu kamionu.

In res! Šofer vzame orodje, odpira, zapira, pregleduje, — »mehanik sem«, pravi, »svojo delavnico imam«, dobro je to.

A izpod sedeža je treba vzeti francoski ključ, ščetko in še drugega nekaj — mladeniča v črnem usnjenem jopiču, ki je medtem globoko zaspal, je treba spraviti ven.

Krištof Pokrov se zastrmi vanj. Pozna ga, kako ne, zdaj je brezposeln šofer, pred leti je vozil v trgu svate, zdravnika in trgovce naokrog.

»Kam pa, Pangerc, dobro ste jo zdelali«, pravi.

»Dobro, tako mi pe glavo pretreslo, da ne morem stati na nogah. Megla pred očmi, svet se mi vrti, kar spal bi«.

»Ranjen?« vrže malomarno Kosmina besedo?«

»Ne toliko ranjen«, odgovori ta, »a pretresen, prerešetan, možgane mi je presejalo«.

Kosmina ga podpira pod pazduho in spravi v svoj voz. »Pretreseni možgani potrebujejo počitka, to je glavno«.

Dobro napreduje delo. Šofer je spravil kamion v tek, onstran soteske ga je ustavil.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Nova ureditev položaja rudarskih delavcev v Jugoslaviji

(Nadaljevanje s 6. strani)

gočeno iz razlogov višje sile, pripada delavcu 70% ustrezne plače, dasi sicer le za največ 80 ur mesečno. Vidimo torej, da v času, ko opravljanje dela ni možno, rudarji niso prepuščeni samim sebi, temveč jim še nadalje pripada ustrezna plača.

Novosti v nagrajevanju rudarskih delavcev predstavljajo razni dodatki, ki jih določa nova uredba

Poseben dodatek pripada delavcem v rudarstvu za nepretrgano zaposlitev. Višina tega dodatka je odvisna od tega, koliko časa je nekdo nepretrgano zaposlen v rudarstvu ter se giblje od 1 - 3 din za zunanje delavce in od 2-6 din na uro za jamske delavce. Ne pripada pa ta dodatek delavcem, ki ne izpolnijo predpisanega števila delovnih dni zaradi neopravičenih izostankov.

Delavci, ki so v rudarstvu nepretrgoma zaposleni najmanj 10 let, cele povprečne mesečne plače imajo ob koncu leta pravico do (tkim. trnajste plače), če so bili vse leto zaposleni pri jamskih delih pod zemljo. Le polovica povprečne mesečne plače pa pripada zunanjim delavcem.

Važna novost, ki jo prinaša nova uredba, so tudi nagrade. Tako pripadajo posebne denarne nagrade rudarjem za prihranek pri materialu, pri čemer pa seveda ne sme trpeti kakovost dela. Posebne nagrade pripadajo tudi za boljšo kakovost dela ali če delavci pokažejo pri delu posebno prizadevanje oziroma uspeh.

Slednjič pripadajo rudarskim delavcem posebni dodatki za delo, ki ga opravljajo pri težkih ali zdravju škodljivih delih. Tudi delavci, katerih življenjski pogoji so zaradi oddaljenosti rudnikov od naseljenih krajev posebno težki, imajo pravico do posebnih dodatkov pri plači. Višina teh dodatkov znaša do 40 din dnevo. Če pa delajo rudarji na dan počitka, jim za dotični dan pripada 50% višja plača.

Delovni čas

Delovni čas v rudarstvu znaša 8 ur dnevno, lahko pa je tudi krajši, če zahtevajo to posebni pogoji dela ali težina dela. Delovni čas se sme podaljšati samo izjemoma, če grozi škoda zaradi višje sile, če zahtevajo to izredne potrebe, ali če je treba opraviti delo, ki ne trpi prekinitve, pa primanjkuje delavcev. Za nadurno delo pripada seveda tudi rudarjem 50% višja plača. Ne smejo pa nadurnega dela (kakor tudi ne nočnega opravljati delavci, stari pod 16 let, noseče žene in doječe matere.

—»:«—

To so glavne značilnosti nove uredbe, ki ureja vsa najvažnejša vprašanja, ki so v zvezi z nagrajevanjem rudarskih delavcev. Iz določb nove uredbe izhaja, da nudi danes državna oblast nove Jugoslavije kar največje materialne dohodke in ugodnosti, kajti socialistični sistem dela in ureditve človeške družbe, zahtevata za vsako delo pošteno plačilo.

USTANOVNI kongres KP Črne gore

(Nadaljevanje s 6. strani)

predvsem rešiti vprašanje prevoza, nadalje pogozdovanje goličav, sečnje lesa, dviga živinoreje in planskega izkoriščanja pašnikov.

Važno je tudi vprašanje žita, ki je zelo zamotano. Trditev, da je Jugoslavija bogata z zitom, je bila bajka, ki si jo je izmislila stara Jugoslavija ter jo zgradila na lakoti delovnega ljudstva, posebno pa še na pomanjkanju kruha v pasivnih krajih. Da bo dovolj žita, je treba izvesti nove melioracije. Zato pa ne smemo povsod izvesti takoj planske rajonizacije, kajti če bi v nekaterih krajih popolnoma odpravili žito, bi to imelo zelo neugoden vpliv na prehrano prebivalstva. Pasivni kraji morajo tudi posvečati več pozornosti sadjarstvu in gojitvi industrijskih rastlin. Končno je za dvig gospodarstva nujno potrebno posvečati veliko pozornost vzgoji srednjega in nižjega strokovnega kadra.

Potrebna je še večja borba, čeprav je bila dosedanja borba za dosego gospodarskih uspehov ostra. Težko je namreč likvidirati zapuščino preteklosti brez ostre borbe.

MARIE MAJEROVÁ

ROMAN

najlepši svet

32

Bilanski je letos posejal mnogo žita, obilna žetev pa je zahtevala, da bi bilo žito pravočasno pod streho. V plamenečem prostoru so stale bele piramidne kope kakor odprti kristalni grozdi, a zrnje v njih je prasketalo. Lestvični voz se je počasi pomikal med lutkami strašil, okrog njega se je pestrila skupina bosih žensk z izpodrecanimi krili in globoko nad oči povezanjenimi barvanimi rutami. V pravilnih, naglih izmenah so ženske podajale snope mlinarju. Bilanski je stal na vozu sam in je utegnil vse snope prijeti in zložiti. Bil je samo v platnenih spodnjih hlačah in razgaljeni srajci. Od prsi do glave so se stresale napete kite, upadale in se spet napenjale. V tem trenutku ni bilo znamenja o bolezni v njegovem telesu, ki je bilo napeto ko prot, niti v krepko vzravnani glavi.

Od jutranjega svitanja je bila vsa družina na polju; tu so hitele z delom obe Kaftanki in druge najete ženske. Vrvenje se je nekoliko poleglo opoldne, ko so ženske pod vozom, v ozkem senčnem pasu pogoltnile kosilo, ki ga je prinesla mlinarica za njimi, da bi tudi ona ostala popoldne tu in pomagala.

Ni se sukala urno, ker ni bila več mlada, in je bila zato bolj drugim na poti. Poslali so jo grabit. Skrivaj je pogledovala na gozd.

Zjutraj še se je zdelo, da bo vse pravočasno pod streho. Popoldne pa je mlinarica začutila vlago v zraku in zvečer je zares prihrumela nevihta. Nebesni obok je bil pokrit s temnimi oblaki. V kratkem se je razlegel grom.

Z naloženim vozom se je mlinar odpeljal domov. Hotel je še enkrat obrniti voz in zbrati ostanek žita. Veter je dvigal za njim kolobar prahu, ta kolobar se je na cesti podaljšal v dolgo sivo steno, za katero je izginilo polje onkraj ceste, nazadnje pa so izginili tudi voz in konji.

Ženske so hitele vezati zadnje snope. Veter jim je trgal iz rok povesla, napihoval široka krila nad zbičanimi mečami in jim spihal rute z glav na ramena. Ognjene rože so gorele Lenki na licih a usehla usta so bila odprta spričo divjega hitenja.

»Ne preženi se, Lenka, omagala boš in ne bomo končali«, jo je opominjala mlinarica.

Še ni dogovorila, ko je rumen blisk presekal črnomodri nebesni obok. Razpete roke so se za trenutek ustavile, marljive delavke so se prestrašile in za hip otrpnile v svojih kretnjah. Viharni sunek se je zagnal v krošnje cepljenih dreves na eni strani ceste a v tišini med bliskom in gromom je bilo slišati, kako so nedozorela jabolka zabobnala po steptani cesti.

»Bog se nas usmili«, so se križale ženske in si prestrašene pogledale v oči.

Nato pa so spet molče hitele z delom. Vedele so, da mora biti žito pod streho, naj bo kar koli.

»Pa če bi tudi strela udarila!« je zabičal mlinar zjutraj.

Njegove besede so zdaj grozeče odmevale iz ozračja na ušesa praznovernih žensk.

Prazni voz je kmalu pridrdral nazaj. Hlapec in mlinski pomočnik doma pač nista lenarila. Spet je bil voz naložen a mlinar, ki mu je po nagubanem tilniku curkoma lil pot, je stopil na voz in naglo pognal konje k mlinu.

Na mejah, na travnatih poljskih stezah, na obronku gozda so se pokazali ljudje. Vsi so se stekali na cesti in se tu zlili v dolg, bežeč potok. Na poljih je vse utihnilo in se potuhnilo. Vihar je trgal prgišča žita s kop, šumno zaplesal na strnišču in raznašal cele snope, ki so vzletali na sosedna polja raztrgani na kose.

Najemnice so odšle pri prvem navalu. Mlinarjeve ženske pa niso smele zapustiti žita. Tekale so za prgišči, za snopi, da bi jih pobrale, in naposled so v divji zmedi naložile poslednji kos, ko so se prve velike, vlažne kaplje razbile na njihovih pekočih obrazih.

Zataknile so vile v žito, poveznile krila čez glave in zdirjale po cesti, poslednje daleč naokoli.

Voz jih je kmalu dohitel. Nobena si ni upala na voz; gospod oče se ne bi bil ustavljal zaradi njih, vsekakor pa je bilo prav tako nevarno zaupati njegovi vožnji kakor milosti ali nemilosti mraka.

Veter je pihal proti njim. Vodni naliv jim je umival obraz in zalival oči, da niso videle ceste. Lahka obleka je bila v hipu mokra do poslednje nitke, se jim prilepila na telo in jih svareče mrzela. Para se je kadila z njih.

Dež jih je zdaj obdal od vseh strani, bil je gost in lesketajoč kakor steklen zid.

»Ne morem dalje«, je tarnala Lenka in se zatekla pod lipo na cestnem križišču.

»Zberi moči, do mlina je še prav malo«, ji je prigovarjala mlinarica, ki se je postavila poleg nje.

Dekleta pa se niso menila zanju in tekla, kar so jih nesle noge.

Ostali sta sami. Lenka je šklepetala z zobmi. Mlinarica jo je v skrbeh opazovala. Naposled je deklica izustila:

»Ne morem!«

Medlo je pogledala mater vsa onemogla.

»Pojdite sami, mamica. Pod drevo se skrijem in počakam, da to mine«.

Blisk se je vrstil za bliskom, ozračje se je treslo od neprestanega grmenja. Nebesni obok so razsvetljevali žveplenasti plameni, v katerih so se sekali kakor križajoče se sablje.

»Tu ne moreš sama ostati. Nevihta je nad nama. Skrijva se v mejo«.

Stopila sta v sotesko, iz katere je lil na cesto potok kalne vode. Stisnili sta se pod šipek tesno druga k drugi in ždeli tam kakor dva vrabčka pod kapom. Lenka je zapirala oči, mlinarica se je križala.

Neurje je besnelo nad njunima glavama. Nebesni obok se je v rdečih nalivih zaganjal v zemljo. Med nalivi pa se je strahotno trgal, poglabljal in vrtoglavo sukal, da sta si ženski z grozo zakrivali obraz. Zlato žarenje pa je prodiralo tudi skozi prste, prodiralo skozi trepalnice in istočasno ju je silen tresk pognal pokonci.

Udarilo je v lipo, od katere sta bili oddaljeni nekaj korakov. Zahreščala je, mokri les je zasikal, krošnjo je izpreletel smrten drget in mogočna veja se je odlomila od materinega debla. Razgaljena bela srčika je bila videti na prelomu krvava.

Lenka se je opotekla in omahnila v nezavest. Curki tekoče vode so se takoj razdelili ob njeni glavi in so jo začeli brezčutno oblivati, kakor da ni živa stvar.

Mati si je neokretno prizadevala, da bi osvestila omedlelo hčerko. Nevihta, ki je na ta način izpregovorila najbolj strašno besedo, se je naglo pomirila in bežala kakor prepodena zver. Mlinarica si je zdaj upala na cesto. Nikjer ni bilo človeka, da bi ji pomagal, zato je sključena hitela po pomoč prav do mlina.

Grmenje jo je spremljalo po poti le od daleč in bobnelo dolgo, nejevoljno.

Voz je stal pod lopo še naložen. Razložili so snope a hlapec in Kaftanka sta šla po Lenko. V kratkem sta jo pripeljala domov zavito v konjske plahte.

Kaftanka je mlela z brezzobimi usti, da ji je ribja bradica trepetala. Poznala je mnogo pripomočkov in nasvetov, otirala belo Lenkino telo, kadila in zaklinjala.

Obudila jo je in ker je Lenka hotela bežati, je vrgla nanjo pernico, ji vlila v usta grenke kapljice iz zdravilnih zelišč ter odšla šele, ko je Lenka zaspala s pravilnim, čeprav komaj zaznatnim dihanjem, vidnim po peresu iz pernice, ki se je prilepilo na blede ustnice in rahlo vztrepetalo.

Lenka je globoko zaspala in se prebudila šele naslednjega dne zjutraj zgodaj. Znani zvoki mlina so se dotaknili njene zavesti, a še vedno jo je tlačila nejasna bojazen, da se je nekaj zgodilo. V zadregi se je ozirala okrog sebe; ni mogla doumeti, kako se je znašla v sprejemni sobi. Toda polagoma je oživel v njej spomin na očetove strašne grožnje, ki so jo prisilile, da je ostala tako dolgo na polju in so zakrivile njen smrtni strah pred nevihto in strelo. Ta spomin jo je pognal s postelje na noge.

»Proč!« si je rekla.

Nekaj trenutkov je tiho stala, da bi po zvokih iz mlina zaznala, kaj se kje dogaja. Potem se je počasi, neslišno oblekla, zvezala v culo obleke, ki so ji bile pri roki, in po prstih šla ven.

Stvari, ki si jih je človek večkrat zasnoval v dolgih tednih, odpovedo v odločilnem trenutku. Drugikrat pa je posrečen sklep narejen v hipu. Lenka je stekla skozi prazne sobe, imela še toliko časa, da je vzela iz lončka na polici nekaj drobiža, kolikor je mislila, da ji bo zadostoval za potovanje v Prago, in šla skozi dvorišče, ne da bi jo kdo videl. Na vrtu je brez težav izginila med drevjem, prelezla zid in po poti za vasjo prišla do postaje.

Vedela je, da je to njena zadnja pod od doma, a se ni obrnila. Ničesar ji ni bilo žal. Prav tako pa se tudi ni ničesar veselila. Ta svoboda, si je dejala, prihaja pozno. Iz mene ne bo nič več in tudi ne more biti. Nihče ne bo imel koristi od mene. A imela sem toliko nad. Čutila se je slabo in čeprav so bili ljudje na postaji nenavadno glasni, se zbirali v gručah in se razburjeno pogovarjali, jih ni poslušala, temveč sedela neopazno v kotu, dokler ni prisopihal vlak, ki je nekatere pogoltnil, druge izpustil iz boka in nato spet odsopihal. Tedaj je Lenka že sedela v oddelku, v katerem so jokale tri ženske.

»A moj pojde med prvimi«, je tarnala ena od njih.

»O, Kristus Jezus, kaj si poslal na nas!«

Ženske so bile zbegane in prestrašene, kakor da so pravkar gledale požar lastne hiše. Ko se je Lenka ozrla nanje, so se suvale z lakti in nehale govoriti na glas. Stisnile so skupaj glave in si šepetale. Vlak je že odhajal in Lenka je zdaj poslušala le sama sebe.

Bila je potrta in splašena. Vzlic vsemu svojemu nedozorelemu modrovanju in tuhtanju, vzlic smrtni telesni izčrpanosti in duševni potrtosti je čutila, da prav za prav nekaj za trdno upa, kar ni njena osebna sreča, marveč stvar množice ljudi, ki so prav tako zatirani, ki so jim zaprta strašna vrata, skozi katera odhajajo ljudje za svojo srečo. Pod tem vtisom je polagoma dvigala glavo, kakor da je čutila nevidno oporo, ki jo je držala pokonci tudi v slabosti.

Iz praškega kolodvora je stopila na ulico že s trdnejšimi koraki, a njene male, zdaj zgarane roke so se stiskale v pesti. Preden se je napotila iskat sestro, se je pred kolodvorom ozrla, da bi koga vprašala za pot.

ŠAH

Izkušnje moštvenega tekmovanja v Jugoslaviji

V Opatiji je končana III. liga moštvenega prvenstva FLRJ v šahu za leto 1948. Na turnirju so bile ogorčene borbe, ki so se proti koncu še stopnjevale tako, da je šele zadnje kolo prineslo tesno zmago moštva Crvene Zvezde iz Beograda. Od 72 možnih točk je to moštvo doseglo 48 in pol pred moštvom ljubljanskega Krima z 43 in CDJA Partizan s 46 in pol. Glede moštva zagrebške Mladosti z 42 točkami, Sloga (Novi Sad) 40 točk, Dinamo (Zagreb), Dinamo (Pančevo), Metalac (Beograd), Sarajevo in Vardar iz Skopja.

Ljubljanski Krim, v katerem sta na prvih deskah igrala mojstra inž. Vidmar in Pirc, je v prvih kolih nekoliko zaostal ali je v izrednem finišu dohitel Partizana in Crveno Zvezdo ter je šele zadnja partija na turnirju odločila zmago po dramatičnih peripetijah igrača Crvene Zvezde. Vsekakor bi si moštvo s svojimi dobrimi rezultati nad vodečimi moštvi moglo priboriti primat v šahu za to leto, če bi imelo malo več sreče v prvih kolih. Pomanjkanje treninga je mnogo vplivalo na igro nekaterih igralcev moštva.

V splošnem je letošnje moštveno tekmovanje pokazalo, da je jugoslovanski šah na visokem nivoju tako po kvaliteti igre kakor tudi po številu igralcev. Na turnirju je sodelovalo 18 mojstrov in 23 mojstrskih kandidatov poleg večjega števila prvokategornikov.

V VI. kolu sta se srečali moštvi Krima in Crvene Zvezde. Po težki borbi je zmagalo ljubljansko moštvo z rezultatom 5:3. Prinašamo zanimivo partijo s 3. deske tega dvoboja med mojstrom Gabrovškom in Janoševičem. Ljubljanski mojster je po lepi žrtvi slovo odločil partijo v svojo korist.

Aljehinova obramba

Beli: Gabrovšek	Crni: Janoševič
1. e2-e4	Sg8-f6
2. e4-e5	Sf6-d5
3. d2-d4	d7-d6
4. Sg1-f3	Lc8-g4
5. Lf1-e2	Sb8-c6
6. c2-c3	e7-e6
7. 0-0	———

Nekdaj priljubljena Aljehinova obramba je v zadnjem času mnogo izgubila na veljavi, ker ima po novejših analizah beli mnogo boljšo igro. Žrtev kmeta na e5 je le navidezna, ker po Lf3: 8. Lf3: de5: 9. de5: Se5: 10. Ld5: ed5: grozi z 11. Te1 osvojiti figuro.

7. ———	Lf8-e7
8. Tf1-e1	———

Sedaj pa je kmeta na e5 že treba braniti

8. ———	0-0
9. Dd1-b3	Dd8-d7
10. a2-a4	———

Kmeta na b7 ne bi bilo dobro vzeti, ker bi prišel črni do močnega napada.

10. ———	Tf8-d8
11. Sb1-a3	Sd5-b6
12. Sa3-c4	Sb6-c4:
13. Db3-c4:	Sc6-a5
14. Dc4-a2	b7-b6
15. b2-b4	Sa5-b7
16. Da2-c2	c7-c5
17. e5-d6:	Le7-d6:
18. b4-c5:	b6-c5:
19. Ta1-b1	Dd7-c7
20. Dc2-e4!	———

Beli je iz otvoritve dosegel boljšo pozicijo. Sedaj je črni še prisiljen prepustiti belemu lovski par, ker sta istočasno napadena skakač na b7 in lovec na g4.

20. ———	Lg4-f3:
21. Le2-f3:	Sb7-a5

Skakač na robu deske ne stoji dobro, saj nima nobene možnosti, da poseže v borbo. Na Lh2: Kh1 Sa5 sledi g3 in črni ne bi imel za žrtvovanega lovca kompenzacije, ker bi beli lovci prešli v napad na črnega kralja.

22. g2-g3	Ta8-c8
23. Lc1-e3	Ld6-f8

Črni ima še težave s svojim konjem na a5. Tudi lovec na d6 nima tam pravega mesta. Sedaj pa beli preide v odločilni napad.

24. Le3-f4	Dc7-d7
25. Tb1-b5	Sa5-c4
26. Tb5-b7!	Dd7-a4:
27. Tb7-f7:!!	———

(DIAGRAM)

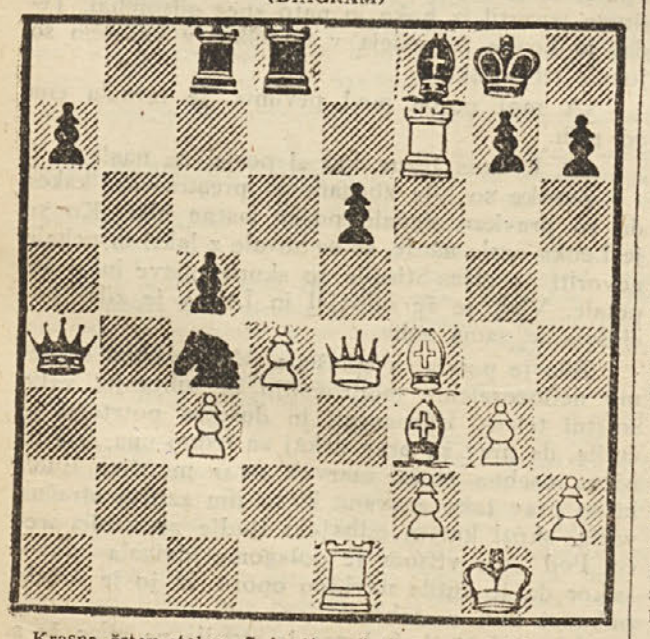

Krasna žrtev stolpa. S kraljem črni ne sme stolpa vzeti, ker je mat na De6. Po igrani potezi nastane živa igra.

27. ———	e6-e5

Edina možnost, da se igra komplicira.

28. Lf3-g4!	———

Odločilna poteza!

Crni stolpa ne sme vzeti, ker sledi 29. Dh7: ef, 30. Lh5+ Kf6 in mat Dg6. Na 29. —— Tc6, 30. Lh5+ Ke7, 31. Lg5+ Kd7, 32. Df5 Kc7 33. Ld3 Kd8 34. Df8 itd. Tudi ostale obrambe niso za črnega ugodne. Igrana poteza je videti še najmočnejša

28. ———	Sc4-d6
29. Tf7-f8:!	Td8-f8:
	Na Kf8: sledi Dh7:
30. De4-d5+	Kg8-h8
31. Lg4-c8:	e5-f4:
32. Dd5-d6:	Tf8-c8:
33. Dd6-f4:	h7-h6
34. Df4-g4	Tc8-g8
35. Te1-e7	Da4-a1+
36. Kg1-g2	Da1-c3:
37. d4-d5	Dc3-d4
38. Dg4-e6	———

V nastali izmenjavi figur beli kmet hitro odloči zmago.

38. ———	c5-c4
39. d5-d6	c4-c3
40. d6-d7	c3-c2
41. Te7-e8	

Crni se vda, ker dobi beli preje damo z neubranljivim matom. Partija je zelo zanimiva in živa.

Ing. Sikošek Boris

Radio FRST

Slovenska poročila vsak dan ob 7.45, 12.45, 19.45 in 23.15.

Nedelja 17.X.: 9.30 Kmetijska oddaja; 13.00 Glasba po željah; 17.00 To kar vsakdo rad posluša; 21.00 Vesela oddaja; 21.45 Čajkovskij: Simfonija st. V.

Ponedeljek 18.X.: 13.00 Češke narodne pesmi; 18.45 Koroške pesmi; 19.00 Zdravniška oddaja; 20.00 Sportne vesti; 21.15 Rimski Korsakov: Seherezada.

Torek 19.X.: 13.00 Slovenske narodne pesmi; 13.00 Znani operni pevci; 18.00 Vaški kvintet; 18.30 Klavirski koncert: Devetak Gabrijel; 20.45 Pevski zbor «Pjatnicky»; 21.00 Slušna igra; 21.50 Beethoven: IV. simfonija.

Sreda 20.X.: 12.10 Priljubljene skladbe čeških in slovaških skladateljev; 13.00 Glasba po željah; 18.15 Glasbeni lik Friderika Chopina; 19 Žena in njen svet; 20.00 Pevski koncert Vuge Justine; 21.30 Pojejo Fantje na vasi; 22.00 Gerschwin: Klavirski koncert.

Četrtek 21.X.: 13.00 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov; 13.30 Schumannove in Griegove skladbe; 18.00 Iz slovanskih oper; 19.00 Slovenščina za Slovence; 19.15 Poje komorni zbor; 20.15 Pihalni kvartet Slovenske filharmonije; 21.00 Slušna igra.

Petek 22.X.: 12.10 Dvoračkove in Smetanove skladbe; 13.00 Glasba po željah; 18.15 Skladbe starejših ruskih mojstrov; 18.45 Poje Almozlin Olga; 21.30 Pevski koncert Otte Ondine in Dušana Pertota.

Sobota 23.X.: 13.00 Glasba za najmlajše; 13.40 Partizanske pesmi; 18.00 Baletna glasba; 18.30 Zabavni orkester Bojana Adamiča; 20.00 Sportna oddaja; 20.10 Pevski koncert Potrate Pavle.

Film

POMLAD v „Kinu ob morju"

Ljubov Orlova nosilka glavne vloge v filmu Pomlad

O ruskem filmu Pomlad smo že poročali, ker pa ga v teh dneh ravno igrajo v Kinu ob morju, bomo o njem še nekaj spregovorili.

Film «Pomlad» so izdelali l. 1947 v režiji Grigorija Aleksandrova, zaslužnega umetnika Sovjetske zveze, odlikovanega s Stalinovo nagrado. Glavno, dvojno vlogo igra popularna sovjetska filmska umetnica Ljubov Orlova, ki predstavlja resno učenjakinjo in operetno igralko; glavno moško vlogo pa ima Nikolaj Čerkasov.

Pomlad je glasbena filmska komedija novega tipa, polna pomladnega veselja in življenjske radosti ter obravnava temo o povezanosti znanosti z življenjem, o nalogah znanosti, ki sili vse prirodne sile, da služijo v blagor človeštva in ne v njega pogubo, s čimer dosegajo mnogi znanstveniki drugih dežel velike uspehe. Sovjetski učenjak ne misli samo na svoje formule, temveč predvsem na srečo ljudstva.

Film je bil nagrajen na filmskem festivalu v Benetkah in vse kritike o njem so polne hvale. Žal pa smo v Trstu nekoliko prikrajšani za užitek, ker moramo poslušati ruski film v italijanskem jeziku; tudi je škoda da italijanska filmska podjetja originalne filme preveč «prirejajo» in jim tako večkrat znižajo prvotno visoko kvaliteto.

Sovjetska filmska proizvodnja je ustvarila že vrsto filmov po literaturi, ki obravnavajo odnos sovjetskih ljudi, ki so med seboj različni po težnjah, poklicu, sposobnostih in značajih, do skupne usode za domovinske vojne in do skupnih napovov in stremljenj po zmagi nad fašizmom. Tudi film «Za srečo tistih, ki so na morju» je bil posnet po istoimenski drami Lavrentjeva in obravnava konflikt med novim sovjetskim človekom in med človekom, v katerem so še močno izraženi ostanki kapitalistične družbe.

Mosfilm snema film «Povest o pravem človeku», ki je posnet po romanu B. Polevoja.

Dokončali so tudi film «Mlada garda» po romanu Fadejeva. Glasbo za ta film je napisal Dimitrij Soštakovič.

Novo filmsko mesto

Na Košutnjaku v Beogradu raste novo filmsko mesto. Tu so že ogrodja velikih ateljejev, barake in zgradbe bodočih delavnic, hangarji in zidane postaje za stroje, električni tok, peči, itd. Poleg tega pa kamioni, jeepi, delavci strokovnjaki, režiserji, igralci... in v napol izgotovljeni stavbi, ki je drugi atelje po velikosti v Evropi, že snemajo film.

Izvoz češkoslovaških filmov v Madžarsko

Češkoslovaški državni film je zaključil z Madžarsko pogodbo o izvozu češkoslovaških filmov na Madžarsko, ki se je obvezala, da bo do konca septembra prihodnjega leta kupila 16 celovečernih in 34 kratkih, risanih in lutkarskih češkoslovaški filmov. Na osnovi te pogodbe je Madžarska že izbrala 6 celovečernih filmov, in sicer: «Krakatit», «Ukradena meja», «Vas na meji», «Poljub na stadionu», «Ujeda» in «Zadnji Mehikan».

Med Češkoslovaško in Francijo je bila podpisana nova filmska pogodba, s katero si je Češkoslovaška zagotovila 30 novih francoskih filmov, ki jih bo prevzela do konca junija prihodnjega leta. Se letos bodo češkoslovaški kinematografi igrali 9 francoskih filmov najnovejše proizvodnje, in sicer: «Molčati je zlato», «Bratje Bouquinquant», Antoin in Antoinette», «Martin Roumagnac». «Če bi mladost vedela», «Idol», «Prokleti», «Hotel du Nord» in «Vražje telo». Poleg tega si je Češkoslovaška s kompenzacijo zagotovila še dva odlična francoska filma «Pravilo igre» in «Slepa ulica».

MATI KATINA

Scenarij za film je napisal Oskar Davičo po svojem obisku pri generalu Markosu.

Na Košutnjaku snemajo tudi «Povest v tovarni».

Največ zanimanja je vzbudil v Jugoslaviji scenarij J. Djordjevića za film: «Jezero», ki obravnava elektrifikacijo Jugoslavije. Tovariš Djordjević pripravlja tudi nov scenarij za film Nikoli Tesli, ki bo obravnaval problem znanosti v sponah kapitalistične družbe.

V New Yorku z velikim uspehom igrajo film «Biser» po Steinbeckovem romanu. Vsi igralci in tudi režiser so Mekšikanci.

Filmske novice

Pred nekaj tedni se je v Los Angelesu v uradu za državljanstvo predstavila Svedinja Greta Gustafsson in zaprosila za ameriško državljanstvo. Uradnik jo je vprašal: »Poročena?« »Ne.« »Starost?« »43 let«.

Vsi listi, ki so javljali to vest, so novo ameriško državljanko močno hvalili, češ da je tako odkritosrčna. Malokatera filmska igralka, so pisali, bi priznala, da ima 43 let. Vendar pa je Greta Garbo le utajila eno leto, kajti v resnici se je rodila 18. septembra 1904 leta. Filmske igralke marsikaj zmorejo, vendar pa ne morejo zadržati časa. Nekatere žive kot da ne opažajo, da leta beže in tudi občinstvo spregleduje igralkam leta, bodisi iz simpatije ali iz vljudnosti. Kakor vidimo tudi filmska podjetja ne odklanjajo igralk, ki so že prekoračile 40 let. Tako na primer še vedno zmaguje na platnu Marlene Dietrich, ki ima že 46 let in ki je že dosegla čast stare matere. Morda bo v Hollywoodu po njenem vzgledu celo prišlo v modo, da bo filmska igralka stara mati. Ko je namreč Marlene Dietrich prišla leta 1930 v Ameriko, so jo filmski podjetniki svarili, naj ne kaže svoje hčerkice senzacij željnim reporterjem. Toda Marlene je neženirano priznala, da je mati. In kaj se je zgodilo? Ljudstvo je bilo pametnejše od filmskih podjetnikov in ugotovilo, da materinstvo prav nič ne škoduje lepoti in ljubkosti filmske igralke in posledica Marleninih uspehov je bila, da so vse filmske zvezde, ki so prej prikrivale svoje otroke, sedaj javno priznavale svoje materinstvo in tiste, ki niso imele otrok, so si jih adoptirale.

Bette Davis ima že 42 let, Irene Dune 47, Janette Mac Donald 45, Loretta Young, ki je na videz še zelo mlada, je pri filmu že 31 let; tudi Joan Crawford ima že sive lase. Vse navedene kakor še mnoge druge so imele skoraj največji uspeh pri svojih 40 letih.

Toda bolj kakor Amerikanke kljubujejo starostnim gubam Francozinje. Gay Morley igra ljubavne vloge pri svojih 56 letih; Elvira Popesko šteje 57 let, Arletty 48, Anabella, Renée, Saint Cyr in Viviane Romance imajo po 41 let.

Tudi pri italijanskem filmu je nekaj starejših umetnic, kakor Ana Magnani in Isa Miranda. Morda bi se jima posrečilo znižati svojo starost, če bi se ravnale po zgledu igralke Barbare Bel Geddes. V Hollywoodu je nedavno nek režiser iskal mladenko 14 let, ki bi morala predstavljati hčerko Irene Dynne. Kandidatk je bilo mnogo, toda vse nepomembne. Pozornost je vzbudila samo ena: dekle z razpuščenimi svetlimi lasmi, z oblekco iz škotskega blaga, obraz z naivnim nasmehom, toda že polno ljubkosti. Rekla je, da ji je ime Mary. Ko pa je režiser zahteval, da starši podpišejo pogodbo, je priznala svoje pravo ime in da je že igrala pri filmu v manjših vlogah, da ima 24 let in že moža in sina...

Kakor vemo, je ženski ameriški tisk odlikoval Ingrid Bergman kot najboljšo filmsko igralko leta 1947 za njeno naslovno vlogo v filmu Devica Orleanska. Avtor drame Bernard Schaw je bil zelo potrt, ko si Ingrid Bergman ni izbrala za zgodbo Device Orleanske v istoimenskem filmu njegovega besedila. «Ta žena», je dejal, «bi res zaslužila, da bi plameni, ki se v filmu dvigajo z grmade bili resnični». Toda potem ji je odpustil in ji poslal naslednje vabilo: «Prosim, da se udeležite slavnosti, ki jo bom priredil ob štirih popoldne, 26. julija 1956 ob svoji stoletnici»

NOGOMET

Jugoslovansko prvenstvo

V nedeljo se je tudi nam Tržačanom predstavila naša Ponziana, ki letos meša račune jugoslovanskim nogometnim društvom prve lige. V gosteh smo imeli odlično enajstorico jugoslovanskega letalstva Naša Krila iz Novega Sada, ki je letos sicer novinec, ki pa je že takoj v začetku uveljavila svoje sposobnosti.

Tekma, ki jo je odlično vodil Vušnjič iz Zagreba, je bila ves čas na dostojni višini, posebno v tehničnem pogledu. Prevladovala je Ponziana z dobro tehnično igro, gostje pa z borbenostjo in hitrostjo. Tekma je bila zelo dostojna, kar je za tržaške razmere nenavadno. Pri Ponziani se je najbolj odlikoval napad, v njem pa še posebno nova moč Polak, ki je dal vse tri gole. Gostje so imeli najboljše moči v srednjem krilu, v obeh krilih in v vratarju Popadiču.

Prvi polčas se je končal neodločeno in šele v začetku drugega je Ponziana dosegla prednost dveh golov, kar ji je zadostovalo za zmago. 3:2.

V ostalih tekmah jugoslovanskega prvenstva je presenetila zmaga Dinama nad Hajdukom v Splitu z 2:1. Partizan je s težavo premagal na domačem igrišču črnogorsko Bodočnost, Crvena zvezda pa je z visokim rezultatom odpravila beograjskega Metalca.

LESTVICA

Crvena zvezda	5	3	2	0	9:4	8
Dinamo	5	3	1	1	9:6	7
Hajduk	4	2	1	1	9:3	5
Naša krila	5	1	3	1	5:4	5
Poncijana	3	1	2	0	4:3	4
Partizan	4	2	0	2	5:4	4
Metalac	5	1	2	2	10:10	4
Sloga	4	1	1	2	2:5	3
Bodočnost	4	0	2	2	3:11	2
Lokomotiva	3	0	0	3	1:7	0

LESTVICA

Mornar	5	3	1	1	15:5	7
Sarajevo	4	2	2	0	7:5	6
Enotnost	5	3	0	2	6:7	6
Vardar	4	2	1	1	9:6	5
Podrinje	4	2	1	1	5:8	5
Metalac	4	2	0	2	5:7	4
Spartak	4	1	1	2	7:6	3
Dinamo (S)	4	1	1	2	5:6	3
Dinamo (P)	4	1	1	2	7:9	3
Proleter	4	0	0	4	2:9	0

Italijansko prvenstvo

Četrto kolo italijanskega nogometnega prvenstva ni prineslo posebnih presenečenj. Najbolj vroče so bile tekme v Rimu, Bologni, Livornu in Milanu, največ pozornosti pa je vzbujala tekma med Inter in Palermo, ki pa se je končala neodločeno, kar potrjuje, da uspehi Palerma, niso slučajni, pač pa da je to solidno in močno moštvo. S tem neodločenim rezultatom pa je Palermo zdrknil z vodečega mesta in prepustil vodstvo Lucchese, ki je na domačem igrišču odpravila Lazio.

Torino, Milan, Juventus in Genoa imajo enako število točk. Od teh štirih moštev je imel najlažje delo Juventus, ki je imel v gosteh tržaško Triestino in jo odpravil z 2:0

Kljub temu da ni bilo posebno presenetljivih razultatov, pa je tokrat Totocalcio zmešal račune milijonom italijanskih navijačev in naklonil srečo le devetim srečolovcem, ki so dobili vsak po dobrih 9 milijonov Lir.

*Atalanta-Modena 2-0; *Bari-Fiorentina 0-0; *Bologna-Genoa 2-2; *Inter-Palermo 0-0; *Juventus-Triestina 2-0; Torino-*Livorno 2-0; *Lucchese-Lazio 2-1; *Novara-Padova 3-1; Milan-*Roma 2-1; *Sampdoria-Pro Patria 4-4.

LESTVICA

1. Lucchese	4	4	0	0	8	2 8
2. Palermo	4	3	1	0	9	3 7
3. Torino	4	3	0	1	12	4 6
3. Inter	4	2	2	0	11	4 6
3. Milan	4	3	0	1	8	3 6
3. Juventus	4	3	0	1	10	4 6
3. Genoa	4	2	2	0	13	6 6
8. Novara	4	2	1	1	5	7 5
9. Roma	4	2	0	2	7	9 4
9. Atalanta	4	2	0	2	5	7 4
9. Padova	4	2	0	2	6	9 4
12. Bologna	4	1	1	2	5	6 3
12. Sampdoria	4	1	1	2	8	10 3
12. Fiorentina	4	1	1	2	3	6 3
15. Livorno	4	0	2	2	5	8 2
15. Triestina	4	1	0	3	5	9 2
15. Modena	4	0	2	2	1	4 2
18. Pro Patria	4	0	1	3	5	12 1
18. Lazio	4	0	1	3	3	10 1
18. Bari	4	0	1	3	1	6 1

Odlični vratar Naših kril Popadič v lepem skoku lovi žogo

Obnovljeno moštvo tržaške Ponciane, ki letos tako uspešno nastopa

ŠPORT

Piran-zmagovalec

LAHKOATLETSKEGA PRVENSTVA TRŽAŠKEGA OZEMLJA

V nedeljo je bilo v Ankaranu v coni B lahkoatletsko prvenstvo Tržaškega ozemlja. Tovrstne fizkulturne prireditve privabljajo na naša športna igrišča vedno več gledalcev, ki z zanimanjem sledijo posameznim točkam. Na Tržaškem ozemlju je že več fizkulturnih društev dvignilo svoje lahkoatletsko udejstvovanje na lepo višino. Najboljši med vsemi pa je Piran, kar je potrdil tudi v nedeljo v Ankaranu. Člani Pirana so osvojili vsa vidnejša mesta (posebno moški) in tako priborili svojemu društvu 2 pokala za moško in žensko vrsto. Doseženi so bili nekateri precej dobri rezultati in upati je, da bo v prihodnjem letu ta lepi šport pri nas še bolj napredoval.

Tehnični rezultati so naslednji:

MOSKI — tek na 100 — Bontempo (Piran) 11.7; 400 m — Ravalico (Piran) 56"4; 2) Mora; 800 m — Paiaro (Piran) 2'25"1; 2) Zomero; 5000 m — Fuks I (Nabrežina) 19'19", 2) Pacini; foja na 5 gm — Corsi (Pristaniščniki) 31'38"4, 2) Vidali; med kopja — Mora (Partizan) 43,18; med diska — Kenda (Piran) 31,52, 2) Corsi I; skok v višino — Sulčič (Rinaldi) 4,07 m: skok v daljino — Venturini (Piran) 5.55; štafeta 4X100 — Piran (Bontempo, Venturini, Ravalico, Dolce) 49"5, 2) Dijaško F.D. 51"3; met krogle — 1) Bontempo 9.77, 2) Corsi.

Ženske — 100 m — Sulčič (Rinaldi) 14", 2) Giarri; 800 m — Trost (Piran) 3'15"4, 2) Petrani; met diska (1.50 kg) — Koleva (Piran) 17.88 m; met krogle (kg 5) — Koleva (Piran) 7 m, 2) Trost skok v daljino — Sulčič (Rinaldi) 4.07 m; skok v višino — Savron (Piran) 1.30, 2) Giarri; štafeta 4v100 — Piran (Petener, Koleva, Savron in Trost) 56"3, 2) Pristaniški S.K. 57"9.

Po točkah je zmagala ekipa Pirana s 11 točkami pred ekipo Dijaškega FD s 29 v moški skupini, v ženski pa je tudi zmagala ekipa Pirana s 63 točkami.

Nogometno prvenstvo tržaškega ozemlja

Koštalunga-Magdalena 4:0
Arrigoni-Milje 2:0
Tovarna strojev-Aurora 1:0
OMMSA-Pristaniščniki 1:0
Piran-Ponziana 1:0
Skedenj-Rojan 8:1
Dreher-Sv. Ana 0:0
Umag-Meduza 5:1

NOVI REKORDI V JUGOSLAVIJI

V Zagrebu je bilo v soboto in nedeljo tekmovanje za ekipno prvenstvo FLRJ v atletiki. Za to tekmovanje se je kvalificiralo po 6 društev v moški konkurenci in 6 društev v ženski konkurenci. Tekmovanje je le malo zaostajalo za letošnjimi največjimi atletskimi nastopi. Kljub hladnemu vremenu sta bila že prvi dan dosežena dva nova jugoslovanska rekorda. Franjo Mihalič je izboljšal rekord v teku na 10.000 m in dosegel čas mednarodne vrednosti 31,24.8. Drugi rekord je dosegla rekorderka v metu krogle Radosavljevičeva, ki pa je to pot postala tudi državna rekorderka v metu kopja z rezultatom 38,33 m.

Drugi dan tekmovanja pa je atlet Mirko Vujačič postavil nov državni rekord v metu kopja z rezultatom 70,86 m. S tem rezultatom bi dosegel Vujačič na olimpiadi letos prvo mesto, saj je za več kot 1 m boljši od rezultata, doseženega na olimpiadi. Nov rekord je postavil še tekač Segedin na 5000 m s časom 14,46.4. Prav tako je izboljšala star rekord v metu krogle Radosavljevičeva z metom 12.82 m.

Tudi drugi rezultati so bili precej dobri.

V končni oceni moštev je zmagal Partizan pred Mladostjo, Zagrebom, celjskim Kladivarjem, Crveno zvezdo in Spartakom.

Pri ženskih ekipah pa je zasedla prvo mesto ekipa celjskega Kladivarja pred Mladostjo, Spartakom, Slobodo, Slavenom in Dinamom.

Tekmovanje je potekalo zelo razburljivo in vse do zadnjih točk se ni vedelo, kdo bo zmagovalec; tekmovanje je bilo dobro organizirano.

Šport po svetu

- Nogomena tekma med Svedsko in Dansko se je v Stokholmu končala z zmago Svedske z rezultatom 1:0.
- Nogometna tekma med Švico in Češkoslovaško se je v Švici končala neodločeno. Tekma je veljala za «Mednarodni pokal».
- Nov svetovni rekord v metu diska je postavil v nedeljo Italijan Consolini z metom 55.33 m. Na istem mitingu sta tekla tudi Čeh Zatopek in Cevona.

ZA BISTRE GLAVE

KRIŽANKA

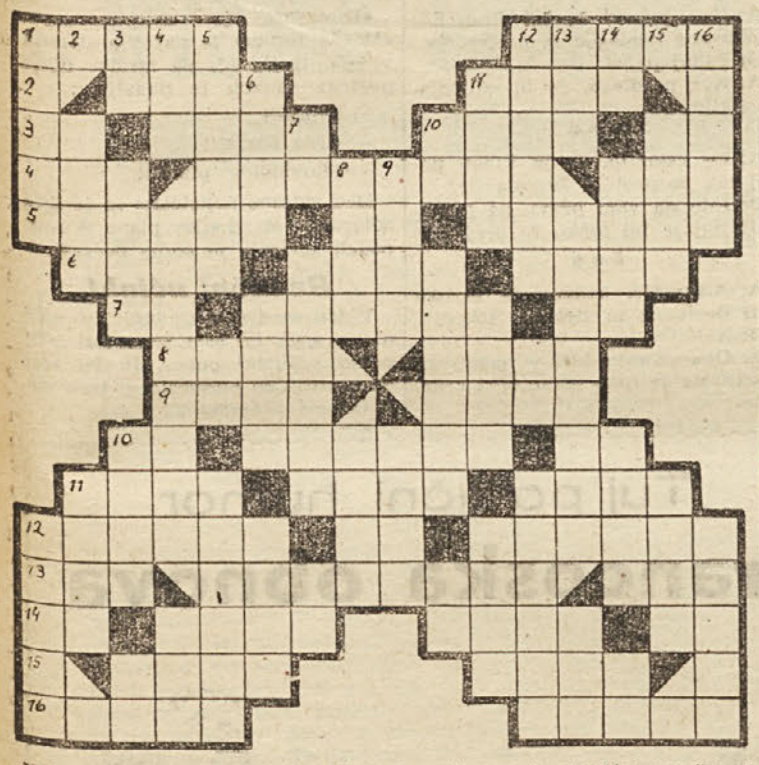

Vodoravno: 1. m. ime; stroj; 2. čas; prostovoljen glad; 3. mera; teža; bajeslovno bitje; Ljubljana; 4. mesto v Jugoslaviji; ž. ime; cvetlica; 5. živo bitje v filozofiji; značka za plemiča; slovenski trg; 6. rimsko božanstvo, ptica; otroška beseda za očeta; 7. veznik (lat.); ameriška država; oblika pomožnega glagola; 8. rudnina; tržaška kletvica; 9. ž. ime; črn za Francoze; 10. zaimek; državnik; jugoslov. vojska; 11. srednjeveški raziskovalec; karta; začetek življenja; 12. del hišne opreme; šlevnik; način; 13. ruska reka; vojak; reka; 14. predlog; denarni zavod; zavetje; veznik; 15. m. ime; sila (narobe); 16. znana oseba iz zgodovine; rastlina.

Navpično: 1. padavina; slovenski hrib; 2) ž. ime; odprtina; 3. veznik; m. ime; rodje; zaimek; 4. moči; orodje; izraz v glasbi; 5) češki kralj; črka v geometriji; skrb za rast; 6. mera; latinski pozdrav; reka v Italiji; 7.zračni pritisk (kratica); zelenjava; veznik; 8. grško božanstvo; arabsko mesto; 9. pomilovanja vreden; spremlja zemljo; 10. zaimek; vrsta školjke; veznik; 11. upor; m. ime; del hišne opreme; 12. svetovno znani skladatelj; zaimek; vrsta; 13. žuželka; kraj v Kanalski dolini; kemična raztopina; 14. 2x ponovljena kratica za težo; geslo; ljubezen; predlog; 15. izbruha; števnik; 16. m. ime; Garibaldijeva tovarišica.

SPOMENIK

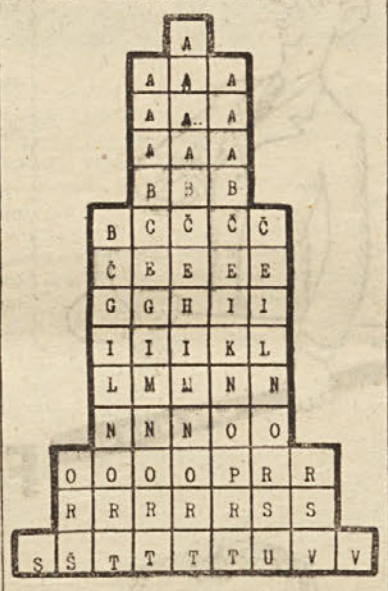

1. mesto v Srbiji
2. osebni zaimek
3. nakazilo
4. reka v Jugoslaviji
5. hrošč
6. časopis v Jugoslaviji
7. otok v Sredozemlju
8. zver
9. naliv
10. pristanišče v Bolgariji
11. rojstni kraj pesnika Simona Jenka
12. slovenski pisatelj
13. del cčesa

Srednje črke od zgoraj navzdol: ime in priimek slovenskega pesnika

Rešitev ugank iz prejšnje številke

Vodoravno: 1) duh - ali. 2) solata - obleka. 3) roman - robot - ave. 4) Kalin - Klara- Drava. 5) sin - groza - frula. 6) nevesta - trasa. 7) Asta - Siam. 8) porta - pognati. 9) Medea - kunec - Iva. 10) baron - motor - obara. 11) tuj - pečar - arena. 12) Nevada - Estera. 13) kit - ala.

Navpično: A) ras - mat. B) Solin - Perun. C) domine - odojek. D) Ulan - varen - vi. E) tran - gesta - pat. F) krsta - med. G) Karlota - kočar. H) oaza - puta. I) kobra - sonoren. J) boa - tiger. K) alt - Franc - ata. L) le - drama - ore. M) Ikarus - Tibera. N) Avala - Ivana. O) Eva - ara.

Sk

* * *

Vodoravno in navpično:

1.

1. Tarok; 2. Atena; 3. rejen; 4. Onega; 5. Kanal;

2.

1. Kanal; 2. Adana; 3. našiv; 4. Anica; 5. Laval;

3.

1. kanal; 2. ataka; 3. naliv; 4. Akita; 5. Laval;

4.

1. Laval; 2. Atene; 3. velik; 4. Anica; 5. lekar.

Kupon št. 87
za nagradno tekmovanje Ljudskega tednika

LJUDSKI TEDNIK
Odgovorni urednik
KOREN JOŽE
Tiska z dovoljenjem AIS-a
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu, ulica Montecchi 6
Rokopisi se ne vračajo

(Tržaška pripovedka)

ZLATI KEBERČEK

I.

Nekoč je bil v Trstu vrtnar, ki je imel prestran vrt z mnogimi gredicami. Na gredicah so rasle žlahtne cvetice v vseh mogočih barvnih odtenkih, od najsvetlejše do najtemnejše Pridne, a tudi malopridne žuželke so posedale po cveticah in srkale njihov sladki med. Da bodo cvetice vedno sveže in zdrave, si je vrtnar udomačil zlatega keberčka, ki je bil tako zdresiran, da je sedal samo na bolne, veneče cvetice ter jih tako ozdravljeval vrtnarju, ki jih je nato iztrebil, da ne okužijo drugih. Razumljivo je da so se cvetice bale zlatega keberčka, in čim se je prikazal, so drgetale in vzdihovale: «Strašno — terribile!»

II.

Pa je zlatega keberčka premagala skušnjava. Zakaj naj bi se bližal samo venečim cveticam, zakaj bi bil takorekoč za policaja na vrtu, ko je on vendar keber kakor vsi drugi in povrhu še zlat!! In sedel je na lepo, zdravo cvetico, potem na drugo, tretjo in tako dalje, dokler vrtnar ni tega opazil. Tedaj je završalo, ne samo med cveticami, ampak tudi med solato, radičem in zeljnatimi glavami. Vrabci so začeli o tem čivkati. Bilo je strašno — terribile!

III.

Zlati keberček je razumel položaj, oglasila se je slaba vest in pobegnil je v gozd. Da se mu maščuje, je vrtnar pograbil veliko mrežo in zdaj lovi po gozdu zlatega keberčka. Gorje, če ga ujame! To bo strašno — terribile!

IV.

Na srečo ima mreža zelo široke luknje in zlati keberček lahko smukne skozi. Vrtnar je besen. Tako je, če človek kupi najboljšo mrežo, a ima prevelike luknje. Strašno — terribile!

Če je vlada resna

Nov dekret

V Rimu se pripravlja tale dekret: Spričo hladnega jesenskega vremena se določa, da je kopalna sezija končana. Vsem agentom in policajem, ki so se v potu svojega obraza trudili, da so v vročih poletnih mesecih merili kopalne hlačke, se izraža pohvala in zahvala v imenu Republike in Naroda. Vsi ti policijski nameščenci se zdaj premestijo preko zime v večja turistična mesta kakor Benetke, Firenze, Rim itd., kjer bo njihova naloga, da natančno preiščejo vse muzeje in galerije umetnosti ter merijo figova peresa pri raznih nagih grških in rimljanskih boginjah, posebno pa pri kipih in upodobitvah Eve in Adama. Točni predpisi o dolžini in širini figovih peres bodo sledili s posebnim dekretom.

Ali je mogoče pomagati državnim uradnikom?

V rimski poslanski zbornici je bila debata o zboljšanju gmotnega položaja državnih uradnikov. Vlada ni mogla zanikati nujnosti tega vprašanja. Govorniki vseh strank so nato zahtevali takojšnje začasne ukrepe, dokler se zadeva dokončno ne uredi. To pa vladi ni bilo pogodu in izmazala se je na ta način, da je imenovala posebno komisijo, ki mora do 31. decembra proučiti podrobnosti za povišanje prejemkov. De Gasperi je pri tej priliki dejal, da pozna zvestobo uradnikov do države in da bodo gotovo počakali. Tako so državni uslužbenci postavljeni za nadaljnje tri mesece na hladno. Če bo, kakor kaže, nastopila zgodnja zima, bodo še bolj na hladnem. Ali jim res ni pomoči? O, da! Zvesti uradnik naj posnema svojo vlado in ko pride upnik ter zahteva plačilo, naj mu odgovori: «Potrpite do 31. decembra. Imenoval sem posebno komisijo, ki se sestoji iz moje žene in tašče, ki proučuje podrobnosti, kako naj vas plačam».

Pismo atomske bombe

organizaciji narodov

Podpisana vljudno naprošam cenjeni naslov, naj mi ne dovoli, da bi se razpočila nad nič hudega slutečimi prebivalci zemlje. Predlagam, da me pošljete na luno, ki ni obljudena. V kolikor bi gospodje Amerikanci, ki so mi očetje, želeli videti učinek moje eksplozije naj gredo z menoj na luno.

Spoštovani! Če niste vsi za luno, pošljite mene na luno! Jaz se dobro poznam in vam le dobro želim.

Atomska bomba

Nove organizacije

Po Vidalijevi liniji je poleg nove OF na sporedu baje tudi ustanovitev nove organizacije partizanov. Sprejeti bodo v to organizacijo lahko vsi borci od leta 1941 dalje, le vodstvo bo rezervirano ljudem, ki so stopili v partizanske vrste po objavi kominformske resolucije. Baje bo imelo to vodstvo nevenljive zasluge za izgon fašističnih nemških osvajalcev iz teh krajev.

POLICIJA GRE

BEŽITE!

Tujec, *gledajoč skozi kavarniško okno: Čemu pa ljudje tako blazno bežijo pred policijskim avtomobilom? Mar so v Trstu sami tatovi?*

Natakar: *O, ne. Ampak v Trstu je policija edina, ki lahko brezobzirno vozi in podira ljudi.*

JUCA PIŠE PEPI

Konferenca tam v Parizu
suče se zdaj krog atomov,
a zapad nikakor noče,
da bi odrekal se kanonov.

Napadalnost se očita
na debelo ruski vladi,
kakor to že nekaj let sem
napadalcem je v navadi.

Izgleda, da gojijo željo,
da se Rusi bi umaknili
in tako potem z atomi
trusti svet bi preplavili.

To pa je le lepa želja,
ki ne bo se izpolnila;
Rusija še kar naprej bo
se za splošni mir borila.

Zadnje dneve je po Trstu
nekaj burje se nabralo,
a na srečo lepo vreme
hitro jo je odpihalo.

Radi tega pa brez vetra
vendar v Trstu nismo ostali,
če ne piha kraška burja
pa razsula tu Vidali,

Ta možak na vse pretege
ljudsko solidarnost bega
in na vse jugoslovansko
zmerja, vpije in se krega.

Jaz bi rekla, da grdo je,
če kdo pljuje na sobrata,
a najgrše je, če to je
«vodja proletariata».

Nova OF tudi slabo
se v teh krajih bo zredila,
ker je stara previsoko
v zvestih prsih se razvila.

A še marsikakšen slepec
slej ko preje bo spregledal
in spet tisto bo govoril,
kar nam lani je povedal.

Draga moja, če po Trstu
kdaj čez cesto boš hodila,
pazi, da dveh belih linij
iz oči ne boš zgubila.

Kajti če ti noga krene
poleg belega signala,
ti čerinova bo roka
precej multo napisala!

Vzoren red na mestnih cestah
hoče uvesti policija;
če bi očistila še sebe,
tudi dobro bi storila!

Te dni v koprskem okraju
se razstava bo pričela,
ki nazorno pokazala
bo, kaj tam se vse pridela.

Če ti bo le čas dopuščal,
moraš se je udeležiti,
če se oglasiš pri meni,
mogle bi kar skupaj iti.

Zdaj te pa lepo pozdravljam
in na cestni red mi pazi,
da te kakšna koriera
ali pa čerin ne oplazi!

Te pozdravlja Tvoja Pepa.

Izkušnja ga uči

Tržačan A.: Kmalu bo sodni dan v Trstu.

Tržačan B.: Kako pa prihajaš na to misel?

A.: Volitve bodo kmalu.

B.: To bo potem kvečjemu volivni dan, ne sodni.

A.: Le počakaj! Videl boš, kako bodo tisti dan mrtvi vstajali.

MED VRSTAMI

Pomota? Livorno 5.10. Vincenzo Cuccia je znan mednarodni sabljač. Svoječasno je bil cel olimpijski zmagovalec. Trenutno je urednik zelo razširjenega športnega dnevnika «La Gazzetta dello Sport» ter polkovnik v pokoju. Zaradi njegovega protifašističnega mišljenja in delovanja je Mussolinijeva socialna republika, žalostnega spomina, izdala leta 1944 proti njemu zaporno povelje. — Dne 4. t. m. je omenjeni Culcia dospel iz Milana v Livorno, da predseduje razsodniškemu zboru v važnem sabljaškem srečanju. In glej: Livornska policija ga je zaprla na podlagi omenjenega Mussolinijevega zapornega povelja.

Med vrstami: Smejte se! Ampak klobuk doli spričo take vneme in točnosti policije! To je naravnost čudež. Upajmo, da se bo ta čudež zgodil tudi pri zapornih poveljih, ki so bolj svežega datuma. — Dodamo, da je livornska policija kmalu uvidela, da se je «nekoliko» zmotila, in je sabljača izpustila. To pa je glede na čas, ki teče, skoraj še večji čudež.

* * *

Atomske eksplozije. Curih, 5.10. Reuterjeva agencija javlja, da so bili registrirani pri sismičnem observatoriju v Curihu posebni sunki, popolnoma različni od običajnih potresnih sunkov. Trdovratno se širijo govorice, da gre tu za atomske eksplozije.

Med vrstami: Koga vraga pa uganjajo tam v dalini Sibiriji? Da, da, strah je lepa reč.

* * *

Miss Italia 1948 na delu. Rim 5.10. Danes je dospela v Rim po zraku Tržačanka Fulvia Franco, miss Italia za leto 1948. Na letališču so jo sprejeli zastopniki, novinarji, fotografi in množica občudovalcev in radovednežev. Miss Roma ji je poklonila šopek. Jutri bo prirejen v hotelu «de russie» (čudno naključje!) velik sprejem na čast «kraljici», čigar čisti donos je namenjen «julijskim ezulom».

Med vrstami: Počasi prihaja na dan, zakaj je letos morala biti Miss Italia samo Tržačanka. Bog daj srečo še k letu!

* * *

«Živio kralj!» Pred nami leži izvod lista «Oggi», ki smo ga že nekajkrat označili našim bralcem kot vodilno, najbolj razširjeno italijansko ilustrirano revijo. Celotno prvo stran zavzema slika Umberta Savojskega. Mož je v kopalnih hlačah ob obali morja in vzravnano stopa proti vodi, da se okopa. Pod sliko je besedilo, ki pravi: «Zjutraj gre «kralj» na obalo, da se okopa. Po kopelji se «kralj» vrača na svoj sedež itd.» — Cela prva stran revije ni dovolj. Tudi 12. in 13. stran sta izključno posvečeni Umbertu, vsega skupaj 9 slik. Predstavljajo ga v automobilu, v knjižnici, pri pogovorih, sprejemih itd. Besedilo pod slikami pa pravi: «Svoj avtomobil vozi «kralj» osebno. — «Kralj» bere neko zasebno pismo. — Trenutno bere «kralj» vse knjige, ki razpravljajo o njem. — Pred kratkim je «kralj» prebal «Pisma» iz ječe» od Antona Gramsci-ja, ki so mu zelo ugajala. — «Kralj» sprejema poklon dveh deklic itd.»

Med vrstami: Dobro! Kaj pa naj človek tu čita med vrstami? Kralj je kralj in basta! — Stoj! Pozabili smo pogledati na datum revije. Oči nas ne varajo: 5. septembra 1948. Torej nekaj takega kot 2 leti in 3 mesece potem, ko je italijanski narod plebiscitarno proglasil Italijo za republiko. Kar zavpijmo korajžno: Hvala bogu, republiko imamo; živio kralj! — Lepo se čita, da «kralja» Umberto zanimajo Grambokega ideologa komunizma, tega morda najbolj prosvitljenega italijanskega duha zadnjega stoletja. Če se ne motimo, je bil Umberto Savojski tja do leta 1946 italijanski prestolonaslednik — jeva «Pisma iz ječe». Gotovo ga potem tudi zanima oseba tega glonik, torej še precej vplivna oseba v državi. Kje pa je bil Umberto v dneh od 28. maja do 4. junija 1928, ko je izredno sodišče pod predsedstvom njegovega generala Saporiti — ja sodilo in obsodilo Gramsci — ja zaradi «komunistične propagande» na 20 let 4 mesece in 5 dni ječe? Kje je bil Umberto od tedaj naprej celih 9 let vse do 27. aprila 1937, ko je Gramsci hiral in končno umrl v ječi ter zanam klical po pravici in svobodi ravno v tistih «Pismih iz ječe», ki dičnega Umberta danes tako zanimajo? Takrat ga ta pisma niso zanimala. Ni bilo časa za to. Kaj bi bile porekle blesteče dvorne dame, če bi se bil lepi Umberto zanimal za usodo čistega borca, ki je dajal svoje zdravje in življenje za idejo?! In take traparije (Italijan bi rekel «buffonerie») si upa revija «Oggi» predložiti italijanskemu narodu v stotisoč izvodih?! Ubogi narod.

Pogovori s ceste

A: Pravijo, da bi bil Churchill popolnoma nemogoč za profesorja.

B: Zakaj pa?

A: Ker predlaga, da bi odličnjake izključili!

* * *

A: Le kako to, da je Vidali postal tak nasprotnik Jugoslavije?

B: Kdo pa vam pravi, da je postal? Saj je bil lahko že prej tak!

* * *

A: Ali veste, kakšna je razlika med Berlinom in strelnim lokom?

B: Ne!

A: Oba morata biti v napeti situaciji; da se nato lahko spet zravnata.

Razburljiva igra

Oni dan je v kavarni pri preferansu nastala senzacija. Igralec je napovedal:

— Berač.

— Kontra!

— Re!

— Supra!

— Hirš!

— Mord!

«Kibicem» je zastala sapa. «Mord» (umor) je najvišja stopnja v igri. Hujše ni, pa igralec divje pogleda naokoli in nadaljuje:

— Sepral!!

— Črna borza!!!

— Marshalloy plan!!!!

Med splošno napetostjo se je igra odigrala. «Marshallov plan» je propadel; zmagala je «črna borza».

Različni učinki

Vidali modruje: Čudno! Tri noči nisem spal, ko sem sestavljal svoj veliki politični govor. In ko sem ga govoril, so poslušalci v treh minutah — zadremali....

Tuj politični humor

Francoska obnova